

T.C.

MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**OSMANLI VE ROMEN KAYNAKLARINA GÖRE MEMLEKETEYN
İDARESİNDE FENERLİ BEYLER (1711-1768)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrina CALUGHER SALIK

Tarih Anabilim Dalı

Yeniçağ Tarihi Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömer İŞBİLİR

EKİM 2022

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım klavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Eflak-Boğdan idaresinde bulunan Fenerli beyler hakkında yetersiz gördüğümüz araştırmalarının, daha geniş bir yelpazede yer almasına katkıda bulunmak üzere kale alındı. Bu suretle, Eflak voyvodası Kostantin Brankovanu ile Boğdan voyvodası Dimitri Kantemir'in faaliyetleri ve Osmanlı yönetimi tarafından azledilmeleri ile birlikte memleketeyn idaresinin ilk dönem Fenerli beyleri odak noktasına almış ve bu ilk dönemin değerlendirmesi üzerine durulmuştur. Kullanılan kaynaklarda, bilhassa Fenerli Beyler döneminde Romen bürokrasisinde görev yapmış devlet adamlarının kaleme aldığı kronikler, Osmanlı arşiv belgeleri ile araştırma eserlerinden istifade edilmiştir.

Eflak ve Boğdan, iki Romen memleketi olup Osmanlı Devleti'nde onlara mahsus ifade edilen "Memleketeyn" günümüzde Romanya ve Moldova Cumhuriyeti olarak bilinen ülkelerin tarihi coğrafyasına tekabül etmektedir. Osmanlı Devleti'nin himayesinde olan bu voyvodalıklar, vergi mükellefi olmakla birlikte savaş zamanlarında Osmanlı ordusuna asker göndermekle de yükümlüydüler. Eflak ve Boğdan voyvodasının seçiminde "*os de domn*" yani "bey soyundan" olması koşulu aranmaktaydı. Voyvoda, Beylik MMeclisi tarafından seçildikten sonra Osmanlı merkezî yönetiminin de onayıyla iktidara gelirdi. XVI. yüzyılın ikinci ikinci yarısından itibaren Boğdan memleketinde varis olabilecek bir erkek evlat ya da aynı kanı taşıyan aday bulunamamıştı. Bu nedenle, yeni voyvoda olarak boyarlar tarafından eski bir boyar, bir boyar oğlu veya daha önce Eflak voyvodalığında bulunmuş olan biri seçilmeye başlandı. Ayrıca Osmanlı Devleti tarafından görevlendirilen birinin de voyvoda olduğu dönemler de söz konusuydu. Boyarlar tarafından seçilen kişinin mutlaka Osmanlı yönetimi tarafından da onaylanması gerekmekteydi. Eflak ve Boğdan bbeylerinin Osmanlı aleyhine olan faaliyetleri söz konusu olduğunda ise Osmanlı Devleti kendi tasarrufunu kullanarak İstanbul'da

bulunan eski bir voyvodayı ya da bunlardan tevarüs eden çocuklarını iktidara getirme salahiyetine sahipti.

Kırım Hanı Devlet Giray'ın telkiniyle 1710 yılında Boğdan voyvodalığına tayin edilen Dimitri Kantemir, 1711'de Osmanlı ve Rusya devletleri arasında meydana gelen Prut Harbi sırasında bağımsızlık gayesiyle Rusya tarafına meyletmmişti. Dimitri Kantemir'in Rus Çar'ı I. Petro ile Osmanlı Devleti aleyhine ittifak kurması ve dönemin Osmanlı Sultanı III. Ahmed'in durumdan haberdar olması üzerine, 1711 yılında Boğdan Beyliği'ne Dimitri Kantemir yerine Fenerli Rum beylerinden Nikola Mavrokordato gönderildi.

Eflak Bey'i Kostantin Brankovanu'nun Rusya ve Avusturya devletleri ile ittifak halinde olduğunu ve Prut SSavaşı öncesinde özellikle Rusya'ya Osmanlı Devleti'ne karşı yardım vaatleri olduğu gerekçesiyle, 1714 yılında hakkında yakalama kararı çıkarılmış ve İstanbul'a getirilerek idam edilmişti. Brankovanu'nun yerine ise gizli anlaşmalarını ifşa eden İstefan Kantakuzen getirildi. Ancak Osmanlı yönetimi Kantakuzen'i iki sene sonra 1716 yılında azlederek yerine Boğdan Beyi Nikola Mavrokordato'yu Eflak voyvodalığına tayin etti. Boğdan beyliğine de Mavrokordato yerine II. Mihail Rakoviça atanması sonucunda 1821 yılına kadar sürecek Eflak ve Boğdan idaresinde Fenerli Beyler dönemi başlamış oldu.

Buradaki araştırmayı teslim edebilme mutluluğu içerisinde buraya kadar ulaşmama vesile olanlar arasında ilk teşekkürümü bana bu çalışmadaki danışmanımın öğrencisi olmayı tavsiye eden Arş. Gör. Muhammed Ali KILIÇ'a etmek istiyorum, "*mulțumesc tovarășe*". Bu yolda karşıma çıkan engelleri aşmamı sağlayarak bana müşkil gelen her türlü durumu anlayışla karşılayıp desteğini esirgemeyen çok değerli danışmanım Prof Dr. Ömer İŞBİLİR hocama sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. MSGSÜ bünyesinde yer almamı onaylayan Doç. Dr. Zeynep AYCIBİN SEYİTKİRAN hocama, tezimin zor bir döneme denk gelmesinin talihsizliği üzerine, yazılarımı toparlamaya yardımcı olan hocam Dr. Öğr. Üyesi Ümmügülsüm Filiz BAYRAM'a çok teşekkür ediyorum. Osmanlı Arşiv belgelerini okumaya yardımcı olan ve yazım konusunda önerilerini esirgemeyen Hakan ENGİN'e, arşiv

personellerinden Salih DEĞİRMENCI'ye, tez sayfalarımı düzenlemeye yardımcı olan İSAM kütüphanesi bilgisayar operatörü Nedim GÜNEY'e, Türkçe dilbilgisi hatalarımı ve cümlelerimi düzenlemek konusunda büyük katkısı olan Arş. Gör. Engin ÇETİN'e, araştırmalarım boyunca maddî manevî desteğini eksik etmeyen eşim Taner Salık'a teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VIII
1.GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı ve Sınırları	1
1.2. Tez Yönetiminin ve Planının Açıklanması	1
1.3. Romen Ana Kaynakları-Kronikler	2
1.3.1. Radu Popescu, İstoriile Domnilor Țării Românești (Eflak Memleketinin Beylerinin Tarihi)	3
1.3.2. İon Neculce, Letopiseșul Tarii Moldovei (Boğdan Memleketinin Yıllığı) 4	
1.3.3. Dimitrie Cantemir, Descrierea Moldovei (Boğdan'ın Tanımı).....	5
1.3.4. Axinte Uricariul, 'Cronica Paralelă a Țării Românești și a Moldovei' (Boğdan ile Eflak Memleketinin Paralel Kroniği)	6
1.3.5. Constantin Erbiceanu, 'Cronicarii Greci Cariii au Scris Despre Români în Epoca Fanariotă' (Fenerliler Döneminde Eflaklılar Hakkında Yazı Yazan Rum Kronik Yazarları)	7
2. WALLAHIA VE MOLDOVA-EFLAK VE BOĞDAN	9
2.1. Rumların Romenler Üzerindeki Etkileri	12
2.2. Fenerli Beylerin Selefleri	13
2.2.1. Eflak Bey'i Kostantin Brankovanu 1654-1714.....	14
2.2.2. Nikola Mavrokordato	16

2.2.2.a. Nikola Mavrokordato Boğdan Beyliği'ne Nasıl Seçilmiştir?	17
2.2.2.b. Nikola Mavrokordato'nun Birinci Boğdan Beyliği	18
2.2.3. Dimitri Kantemir	19
2.2.3.a. Dimitri Kantemir Ne Şekilde Boğdan Bey'i Seçilmiştir?	19
2.2.3. b.Dimitri Kantemir'in Boğdan Beyliği	20
3. FENERLİ BEYLER DÖNEMİ.....	22
3.1. Fenerli Beyler Dönemini Aralayan Süreç	23
3.1.1. Eflak Voyvodası Kostantin Brankovanu'nun İhaneti	24
3.1.2. Eflak Bey'i İstefan Kantakuzen	27
3.1.3. Boğdan Bey'i Dimitri Kantemir'in İhaneti	28
3.1.4. Aleksandır Mavrokordato (İskerletzade)	34
3.2. Boğdan Memleketinde Fenerli Beyler (1711-1768)	36
3.2.1. Nikola Mavrokordato'nun İkinci Boğdan Beyliği (1711-1716)	36
3.2.2. Mihail Rakoviça'nın Üçüncü Boğdan Beyliği (1716-1727).....	38
3.2.3. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) Birinci Boğdan Beyliği (1727-1733)' .	42
3.2.4. Kostantin Mavrokordato'nun Birinci Boğdan Beyliği (1733-1735).....	45
3.2.5. Grigorie Ghica (Ligor Ghica'nın) İkinci Boğdan Beyliği (1735-1741)..	46
3.2.6. Kostantin Mavrokordato'nun İkinci Boğdan Beyliği (1741-1744)	47
3.2.7. İoan (Yanaki) Mavrokordato (1744-1747).....	48
3.2.8. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) Üçüncü Boğdan Beyliği (1747-1748) .	49
3.2.9. Kostantin Mavrokordato'nun Üçüncü Boğdan Beyliği (1748-1749)	49
3.2.10. Kostantin Rakoviça (1749-1753)	50
3.2.11. Mateiu Ghica (Mati Gika) (1753-1756).....	51
3.2.12. Kostantin Rakoviça'nın İkinci Boğdan Beyliği (1756-1757)	52
3.2.13. Scarlat Ghica (İskerlet Gika, Ligorzade) (1757-1758)	53
3.2.14. İoan Călmășul (Yuvan, Yanaki Kalimaki) (1758-1761).....	53
3.2.15. Grigorie Calimah (Ligor Kalimaki) (1761-1764)	54
3.2.16. Grigorie Alexandru Ghica (Ligor Aleksandır Gika) (1764-1767).....	55
3.2.17. Grigorie Calimah (Ligor Kalimaki'nin) İkinci Boğdan Beyliği (1767-1769)	56
3.3. Eflak Memleketinde Fenerli Beyler (1716-1768).....	56
3.3.1. Nikola Mavrokordato (1716-1730)	57
3.3.2. Kostantin Mavrokordato'nun Birinci Eflak Bey'liği (1730)	64

3.3.3. Mihail Rakoviça (1730-1731)	65
3.3.4. Kostantin Mavrokordato'nun İkinci Eflak Beyliği (1731-1733)	66
3.3.5. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) Birinci Eflak Beyliği (1733-1735)	67
3.3.6. Kostantin Mavrokordato'nun Üçüncü Eflak Beyliği (1735-1741)	67
3.3.7. Mihail Rakoviça'nın İkinci Eflak Beyliği (1741-1744).....	68
3.3.8. Kostantin Mavrokordato'nun Dördüncü Eflak Beyliği (1744-1748)	69
3.3.9. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) İkinci Eflak Beyliği (1748-1752)	69
3.3.10. Matei Ghica (Mati Gika) (1752-1753).....	70
3.3.11. Kostantin Rakoviça (1753-1756)	70
3.3.12. Kostantin Mavrokordato'nun Beşinci Eflak Beyliği (1756-1758).....	71
3.3.13. Scarlat Ghica (Skarlat, İskerlet Gika) (1758-1761)	72
3.3.14. Kostantin Mavrokordato'nun Altıncı Eflak Beyliği (1761-1763)	73
3.3.15. Kostantin Rakoviça'nın İkinci Eflak Beyliği (1763-1764).....	73
3.3.16. Ştefan (Stefan) Rakoviça (1764-1765).....	75
3.3.17. Skarlat Ghica (İskerlet Gika'nın) İkinci Eflak Beyliği (1765-1766)	76
3.3.18. Alexandır Gika (1766-1768).....	76
SONUÇ.....	77
BİBLİYOGRAFYA	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZGEÇMİŞ.....	84

KISALTMALAR

a.g.e	:	adı geçen eser
bkz.	:	bakınız
ev.	:	Çeviren
DİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
dvnsmh	:	Divan-ı Hümayun Mühimme
İA	:	İslam Ansiklopedisi
BOA	:	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
a.g.m.	:	Adı Geçen Makale
T SMA	:	Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi
C	:	Cemaziyelahir
Ra	:	Rebiyülevvel
Ş	:	Şaban
m.	:	Miladi
TDV	:	Türk Diyanet Vakfı

OSMANLI VE ROMEN KAYNAKLARINA GÖRE MEMLEKETEYİN İDARESİNDE FENERLİ BEYLER (1711-1768)

ÖZET

Tez çalışmamızda 1711-1768 yılları arasında, Eflak ve Boğdan memleketlerinde tahtta bulunan Fenerli Beyler incelendi. Söz konusu inceleme için Romen kroniklerine, Rumca el yazmalarına ve Osmanlı arşiv ve kroniklerine başvuruldu. XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti ile Eflak-Boğdan Beyleri arasındaki siyasi durumların yanı sıra, Rumların Eflak-Boğdan ile olan tarihî geçmişine ve Osmanlı Devleti'ndeki durumlarına da değinildi.

Fenerli beyler, Eflak ve Boğdan memleketlerinin idaresi için tayin edilmeden önce yerli voyvodaların siyasi durumları hakkında açıklamalara yer verildi. Eflak'ta tahtta bulunan Kostantin Brankovanu, yerli devlet adamları tarafından seçilen bir voyvodaydı. Osmanlı Devleti Brankovanu'nun voyvodalığına sıcak bakmadığı halde en sonunda voyvoda olmasına onay vermişti. Boğdan'da voyvoda bulunan Dimitri Kantemir ise XVIII. yüzyılın başında Kırım Hanı'nın telkiniyle voyvoda olmuştu. Prut Savaşı'ndan sonra Eflak Voyvodası Kostantin Brankovanu'nun siyasî etkisi, Boğdan Voyvodası Dimitri Kantemir'e nazaran daha uzun sürmüştü. Bu durumun nedeni, Dimitri Kantemir'in Prut Savaşı sırasında Rusların tarafına geçmesiydi. Brankovanu ise Prut Savaşı sonrasında da Eflak voyvodası olarak kalmaya devam etmişti. Savaştan üç sene sonra azledilerek yerine yerli bir voyvoda tayin edilmişti. Zikr edilen olayların ayrıntıları sırasıyla kaleme alınmıştır.

Osmanlı Devleti, Boğdan memleketinin idaresi için daha Prut Savaşı sırasında bir Fenerli bey'in tayinine karar vermişti. Eflak memleketi idaresine ise savaştan beş sene sonra bir Fenerli bey tayin etti. Eflak ve Boğdan memleketlerinin idaresine atanan Fenerli Beyler Dönemi'nde de daha önce voyvoda olan yerli kişilere rastlamak mümkündür. Bunlardan başlıcası, Boğdan memleketinde Fenerli Rum

Nikola Mavrokoradato'dan sonra atanan yerli voyvoda Mihail Rakoviça'dır. Gika soyadını taşıyan Fenerli Bey'lerin kökenleri ise Arnavut'tur. Kalimaki soyadını taşıyanların kökeni de Rakoviça soyadı gibi Romen'dir. Kalimaki soyadı Romence halinden Rumca'ya daha yakın görünmesi amacıyla değiştirilmiştir. Buradaki araştırmada görüleceği üzere aynı Fenerli beylerin sırasıyla hem Eflak hem de Boğdan memleketinin idaresinde bulundular. Her Fenerli bey iki memleketin yönetiminden ve hiyerarşisinden haberdardı. Bu konuda sıkıntılarla karşılaşan Fenerli bey'i, ilk olarak Boğdan memleketine atanan Nikola Mavrokordato olmuştu. Ölümü sonrasında Eflak'ta bey olan oğlu Kostantin Mavrokordato da on dokuz yaşında olmasından ötürü devlet işlerinde tecrübesizdi. Diğer Fenerli bey'lerin durumları ise nispeten yanındaki görevlilerin de yardımıyla Eflak ve Boğdan memleketlerinin idaresine daha vâkıf bir halde oldukları söylenebilir

Anahtar Kelimeler: Fenerli Beyler, Eflak, Boğdan, Brankovanu, Kantemir, Mavrokordato.

**PHANARIOT LORDS IN THE ADMINISTRATION WALLACHIA AND
MOLDAVIA ACCORDING TO OTTOMAN AND ROMANIAN SOURCES
(1711-1768)**

SUMMARY

An effort has been made to prepare this research by making use of primary sources about the Phanariot princes in the administration of Memleketeyn between the years 1711-1768. In this research i used the Romanian chronicles, Greek manuscripts, that, Ottoman chronicles that we could access more easily, and the Ottoman Archive documents and the Archival documents. In addition of giving political situations between the Ottoman Empire and the Wallahia and Moldavian princes in the 18th century, the historical background of the Greek with the Memleketeyn and their situation in the Ottoman State were emphasized.

Before the Phanariot princes were appointed to the Memleketeyn administration some explanations were made about the political situation of these countries. Wallachian voivode Kostantin was a voivode chosen by the boyars. Although the Ottoman State did not see him a proper candidate for voivodeship finally approved him as a voivode. Dimitri Cantemir became a voivode in the 18th century at the suggestion of the Khan of Crimea. After the Prut war, the political influence of the Wallachian voivode Kostantin Brancovanu lasted longer than that of the Moldovian voivode Dimitri Cantemir. The reason for this situation was that Dimitri Cantemir took the side with the Russians during Prut war and was not captured by the Ottoman Empire. Brancovanu, on the other hand, continued to remain as the Wallachian voivode after the Prut war. Three years after the war finished, Brancovanu was dismissed and replaced by a indigenous voivode. The details of the mentioned events are written in order.

The Ottoman State decided to appoint a Phanariot prince to the administration of the Moldavia during the Prut war. In the Wallachia a Phanariot prince was appointed five years after the war. It is also possible to come across local people who were voivodes in Memleketeyn during the period of the Phanariot princes who were appointed to the administration of Memleketeyn. Prominent one among these was Mihail Racovita, who was appointed after Nikola Mavrocordato.

The phanariot princes with the surname Gica are of Albanian origin. People with the surname Kalimaki are of Romanian origin, like the surname Racovita. The surname Kalimaki has been altered from its Romanian form to appear closer to Greek. As can be seen in the research here, the same Phanariot princes were in the administration of both Wallachia and Moldavia respectively. He has aware of the administration and hierarchy of the two homelands of every Phanariot prince. It was Nicola Mavrocordato who was the forerunner of the Phanariot princes, who faced difficulties in this regard, and was first appointed to his homeland of Moldavia. Kostantin Mavrocordato who became a voivode in Wallachia after her death, was inexperienced in state affairs because she was just nineteen years old. Until 1768, we can say that the other Phanariot voivodes were more knowledgeable about Memleketeyn administration with the help of their assistants nearby. However, in order not to lose their place, they put a heavy burden on the shoulders of the native people.

Key Words: Phanariot Princes, Wallachia, Moldavia, Brancovanu, Cantemir, Mavrocordato.

1.GİRİŞ

1.1. Tezin Amacı ve Sınırları

Bu çalışmanın temel amacı, Fenerli Beylerin Eflak-Boğdan'da idareye getirilmesi sürecinin mahiyetini ortaya çıkarmaktır. Bu çerçevede XVIII. yüzyılda Eflak ve Boğdan yönetimi için görevlendirilen kişilerin yerli voyvodalara duyulan güvensizlikten¹ dolayı tayin edildiği iddiasını test etmektir. İkinci amacı, 1711-1768 yılları arasında Eflak ve Boğdan idaresinde bulunan Fenerli beylerin, kronolojik bir sıramalamaya tabi tutarak dönemlerinin temel özelliklerini ortaya koymaktır. Nihai amaç olarak söz konusu dönem hakkında bir değerlendirmede bulunarak Osmanlı Devleti tarihinin XVIII. yüzyılda Eflak ve Boğdan memleketlerine yönelik idare sistemini tarihî veriler nezdinde açıklanmasına katkıda bulunabilmektir.

Tezin tarihsel süreci olarak 1711-1768 yılları arası tercih edilmiştir. Bu tarihler arasında İstanbul'dan yahut Eflak ve Boğdan memleketlerinin birinden diğerine tayin edilen Eflak ve Boğdan beyleri incelenecektir. İfade edilen yıllar arasında Eflak ve Boğdan'da tahta bulunan Rum kökenli beylerin isimleri, Osmanlı arşiv belgelerinde ve kroniklerinde rastlandığı şekilde yazılmıştır. Aynı tarihlerde Eflak ve Boğdan bey'inin tayin edilme şekilleri, idarede buldukları süre içerisinde yürüttükleri siyasetin yanında ne için ve ne zaman azledildikleri hakkında bilgi verilmiştir.

1.2. Tez Yönetiminin ve Planının Açıklanması

Tez, konusuna ve dönemine uygun yerli ve yabancı birinci elden kaynaklardan istifade edilerek yazılmaya çalışıldı. Osmanlı Devleti'nin dış politikasını ihtiva eden bir konu olması hasebiyle yabancı kaynaklara başvurmak kaçınılmaz bir durumdu. Nitekim araştırmaya başladıktan sonra, yerli kaynaklarda daha çok konunun sonucuna yönelik daha muhtasar bilgiler verildiği yabancı kaynaklarda ise olayların içeriği ve sonuçlarına dair daha geniş malumat verildiği görülmüştür.

---

¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c. IV, 2. Kısım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988, s. 42, Mihai Maxim, "Kantemiroğlu (Dimitrie Cantemir)",TDV, c. 24, İstanbul 2001, s. 321.

Tezimiz beş bölümden oluşmakta olup sırasıyla Giriş, Memleketeyn'nin tarihi süreci, Fenerli Beylerin selefleri, 1711-1768 yılları arasında Fenerli Beyler Dönemi ve ifade edilen dönemin değerlendirmesinden müteşekkildir.

Birinci bölümde yer alan Giriş kısmında tezde kullanılan Romen kroniklerinin yazarlarının açıklaması ile birlikte kroniklerin muhtevassından bahsedilmiştir. İkinci bölümde Eflak ve Boğdan tarihine dair bir açıklamaya yer verildikten sonra Rumların eski tarihlerden beri bu topraklarda ne şekilde bulduklarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde Fenerli Beyler Dönemi'nden hemen önceki yerli Eflak ve Boğdan beylerinin siyasi durumları izah edilmiştir. Dördüncü bölümde Eflak ve Boğdan memleketlerinde 1711-1768 yılları arasında Fenerli beylerin siyasi durumlarına yer verilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise Eflak ve Boğdan memleketlerinde Fenerli beylerin tahta geçiş süreçleri ve dönemlerinde yaşanan gelişmeler incelenmiştir.

1.3. Romen Ana Kaynakları-Kronikler

Bu çalışmada Romen ana kaynakları olarak ifade ettiğimiz kronikler, dönemin devlet adamları tarafından kaleme alınmıştır. Romence kronikleri kiril alfabesiyle yazılmakta iken, günümüzde Latin harflerine göre düzenlenen şekliyle elimizdedir. Ancak kroniklerde yer alan tarihler günümüz miladî takvimine çevrilmemiştir. Üstelik Romen kroniklerinde günümüzden üç yüz dört yüz sene önce yazılmış oldukları halde, lt² 6798, lt 7004, lt 7197, lt 7225 v.b. tarihlere rastlanmaktadır. Bu durumun nedeni, Memleketeyn'de XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar tarihlerin Ortodox kiliselerinde ve Bizans İmparatorluğu'nda yer alan tarihlere göre kullanılmış olmasıdır. Bizans kronolojisi kiril rakamları ile ifade edilirdi ve onların kronolojisine göre bir senenin tarihi, miladi takvime göre 5508 sene daha fazla olduğu kabul edilmekteydi. Söz konusu hesaplar, kilise tarafından dünyanın yaratılış tarihinden Hz. Adem'e, Nuh Tufanı'na, İsrailoğullarının ortaya çıkmalarına, Süleyman Mabedi'nin inşasına, Yahudilerin Mısır'daki zulümden kurtarılmasına ve Hz. İsa'nın doğumuna kadar aradaki tarihler toplanarak en sonunda 5508 rakamı elde edilmiştir.³

---

² Lt, 'leat' kelimesinin kısa halidir. Eski romencede slavca kökenli bir kelime olup 'sene, yıl' demek. Leat, *Dexonline*. Erişim: 08 Mayıs, 2022, <https://dexonline.ro/definitie/leat>.

³ *Wikipedia*, Erişim:27 Nisan 2022. https://ro.wikipedia.org/wiki/Era_bizantin.

Bizans kronolojisinde sene başı 1 Eylül olarak kabul edildiği için miladi takvime göre bir tarih hesabı yapılırken aradaki ayların farkını da çıkarmak gerekir. Buna göre Bizans kronolojisinde 1 Ocak -31 Ağustos arasında olan bir seneden 5508 çıkarılırken, 1 Eylül-31 Aralık arasındaki tarihten 5509 çıkarılmalıdır. Kroniklerde sene tarihi ile birlikte ay'ın isminin verildiği tarihler de mevcuttur.

1.3.1. Radu Popescu, İstoriile Domnilor Țării Românești (Eflak Memleketinin Beylerinin Tarihi)

Yazarının, 1655 civarında doğduğu ve 1729 yılında vefat ettiği kabul edilmektedir. Dedesi ve babası siyasetle meşgul olan insanlardandı. Vistier⁴ olan babası, aynı zamanda voyvodanın yokluğunda kaymakam olarak bulunurdu. Borçlarından ötürü hapse atılmıştı, borçlarının bir kısmını karşıladığı halde kazığa oturtularak öldürülmüştü. Radu, babası hayatta iken logofat⁵ olarak görev almaya başlamıştı. Ancak babasının vefatından sonra yoksul bir hale düştükleri ve öldürülme tehlikesi ile karşı karşıya kaldıklarından annesi ve kardeşleri ile birlikte Tuna üzerinden Edirne'ye, daha sonra İstanbul'dan Boğdan'a geçtiler. Kostantin Brankovanu döneminde, 1689 yılında, tekrar Eflak memleketine dönebildi. Evli olup bir tane oğlu olmuştu. Ancak oğlu hakkında yeterli bilgi yoktur. İstefan Kantakuzen döneminde Targoviște şehrinde büyük vornic görevini üstlemişti. 1714 yılında birkaç boyarla birlikte Osmanlı Devletinin müttefiki olan ve İsveç'e yönelen XII. Karol için konaklar hazırladı. 1716 yılında ise Eflak'a bey olarak tayin edilen Nikola Mavrokordato'yu karşılamaya çıkan boyarlar arasında yer aldı. Nikola Mavrokordato'nun sarayında resmî tarih yazarı ve vornic olarak bulundu. 1723'te manastıra çekilerek ismini Rafail olarak değiştirdi.

Kronikte 1290-1720 yılları arasında Eflak memleketinde tahta geçen bey'lerin dönemleri ayrıntılı şekilde anlatılmaktadır. Hüküm süren Eflak bey'i hakkında Osmanlı Devleti tarafından alınan kararlara da değinilmektedir. Bunların dışında ise Kudüs patriğinin Eflak'a gelişinden, 1720'de Tatarlar arasında vuku bulan kargaşadan, Kırım han'ı ile Osmanlı seraskerinin ittifakından, Boğdanlıların Tatarlar

---

⁴ Vistier: Memleketin hazinesinden sorumlu olan kişi. *Dexonline*, Erişim: 09 Mayıs 2022, <https://dexonline.ro/definitie/vistier>

⁵ Logofât: Eflak boyarlarının hiyerarşisinde yönetici, voyvodaya danışmanlık yapan üyelerden biri. *Dexonline*. Erişim: 09 Mayıs 2022. <https://dexonline.ro/definitie/logofat>.

yüzünden çektikleri sıkıntılardan, Mihail Rakoviça'nın kardeşi Dumitraşku'nun Tatarlara kaçmasından, Nikola Mavrokordato'nun seyahatlerinden, Ortodox Patriarhın Boğdan'a gelişinden ve tekrar İstanbul'a geri uğurlanmasından, yabancı ülkelerde bilhassa Rusya'daki siyasi olaylardan kısa kısa bahsedilmiştir. Kronik 1725'te Nikola Mavrokordato'ya sunulmuştur.

1.3.2. İon Neculce, Letopiseşul Tarii Moldovei (Boğdan Memleketinin Yıllığı)

İon Neculce'nin Boğdanlı olan babası, Eflak voyvodalığında bulunan Vasile Lupu ile akrabaydı. Babası bir Leh birliği tarafından öldürülmüştü. İon Neculce, üvey babasıyla anlaşamadığından dolayı ninesinin yanına Boğdan'ın kuzeyinde büyümüştür. Ninesinin ağzından eski dönemlere ait birçok tarihi bilgiler işitmişti. Lehliler tarafından üvey babasını da öldürülmesi ve evlerinin ateşe verilmesinden dolayı annesi, kardeşi ve ninesi ile birlikte Eflak'a taşınmıştır. Kroniğinin ilk sayfalarında Eflak'ta okumayı öğrendiği yazmaktadır. Eflak'ta dört sene kaldıktan sonra tekrar Boğdan'a dönerek postelnic⁶ görevinde bulunmaya başlamıştır. Dimitri Kantemir'in yeğeniyle evlenmiştir. Dimitri Kantemir Boğdan beyi olduğu sırada (1710-1711) İon Neculce spatar⁷ daha sonra da hatman⁸ olmuştur. Çar Petro, Yaş şehrine ulaştığı sırada ona eşlik eden İon Neculce olmuştur. Neculce, ayrıca Osmanlı-Rus savaşı sırasında Boğdanlı ordusunu yönetmişti. Prut Savaşı'ndan sonra yirmi üç boyarla Rusya'ya sığındı. Neculce'nin 1713'te tekrar Boğdan'a dönme hakkı olduysa da Osmanlı Devleti tarafından öldürülme ihtimali ile kışkırtıldığından Lehistan'a gitmiştir. İki sene Rusya'da, yedi sene de Lehistan'da bulunduktan sonra Mihail Rakoviça döneminde Boğdan'a geri dönmüştür. II. Ligor Gika döneminde vornic⁹ olarak göreve başlamış. 1745'te Yaş'ta vefat etmiştir.

---

⁶ Postelnic/k: Eflak-Boğdan Bey'inin yatak odasından sorumlu olan boyar. 'Postel' kelimesi slavca nevresim demektir, *Dexonline*.Erişim:09 Mayıs, 2022, <https://dexonline.ro/definitie/postelnic>

⁷ Spatar: Başlarda törenlerde voyvodanın kılıcını ve topuzunu taşıyan, sonrasında ise süvari komutanlığını üstlenen kişi. *Dexonline*.Erişim:10 Mayıs, 2022, <https://dexonline.ro/definitie/spatar>

⁸ Hatman: Boğdan memleketinde voyvoda tarafından orduyu komuta etmekle görevlendirilen kişi. *Dexonline* Erişim: 10 Mayıs 2022, <https://dexonline.ro/definitie/hatman>.

⁹ Vornic: Memleketin iç işlerinden sorumlu, voyvodanın sarayını gözetleyen ve hukuki açıdan yargılama yetkisini elinde bulunan kişi. *Dexonline*. Erişim: 10 Mayıs 2022 <https://dexonline.ro/definitie/vornic>.

Boğdan Memleketinin Yıllığı adlı kronik, 1733 yılında kaleme alınmış olup, 1662-1743 seneleri arasında memlekette tahta geçen beylerin dönemi ile yabancı devletlerde meydana gelen önemli olaylar ihtiva etmektedir. Kronikte yer alan başlıklar, Boğdan memleketinde hüküm süren beylerin ismine göre tasarlanmıştır. Metin içerisinde ise aynı dönemde Eflak memleketinde bulunan bey hakkında da bilgiler verilmektedir. Yabancı memleketlerin tarihî olayları mevcut Boğdan beyinin başlığı altındaki metinde ayrı paragraflar halinde verilmiştir. Müellif anlatacaklarını bitirdikten sonra ‘şimdi de kendi tarihimize dönelim’ diyerek Memleketeyn’de geçen olayları anlatmaya devam etmektedir. Kroniği önemli ölçüde Dimitri Kantemir ile Fenerli Beyler Dönemine denk gelmektedir. Yazar, ayrıca bizzat Dimitri Kantemir ile olan diyaloglarına da yer vermiştir.

1.3.3. Dimitrie Cantemir, Descrierea Moldovei

(Boğdan’ının Tanımı)

Dimitri, 1673 yılında Boğdan’da dünyaya geldi. Dimitri’nin babası imza atacak kadar bile okuma yazma bilmezdi. Yoksul halinden ötürü Lehliler arasında savaşlarda paralı asker olarak yer almıştı. Buna rağmen 1685-1693 yılları arasına Boğdan’da tahtta bulunmuştu. Esasen boyarlar tarafından seçilmesinin temel sebebi de ekonomik durumuydu. Zira voyvodanın bu zayıflığı, siyaseten onu istenilen yöne çekmek için elverişli hale getiriyordu. Ancak kendini boyarların oyuncağı haline de getirmedi. Bilakis boyarların hegemonyasına hep karşı durdu.

Dimitri, 1710 yılına kadar İstanbul’da bulunmuştu. İstanbul’da patrikhaneye bağlı bir okulda eğitim gördü. Bu okulda Latince ve Rumca öğrendi. Buradaki kroniğini Latince olarak kaleme aldı. İstanbul’da yürütülen siyasete duyduğu merakı, İslam dinini, Arapça’yı, Türkçe’yi ve Farsça’yı öğrenmesine vesile oldu. Prut Savaşı sırasında Rusların tarafına geçmesinden sonra Rusya’ya gitti ve burada 1723 yılında vefat etti.

Moldova’nın (Boğdan’ın) Tanımı adlı kroniği kısa bir metindir. İçinde ustaca bir şekilde Boğdan’a dair siyasetten, gelenek ve göreneklerden, coğrafi konumundan, doğasından, ticari hayatından, yer altı kaynaklarından, ormanları ve çayırılarından, evcil ve yabanî hayvanlarından, devlet geleneğinden, Boğdan’da tahta geçen tüm voyvodaların kronolojik sıralamasından, voyvodaların azlinden, boyarların hiyerarşisinden, Boğdan ordusundan, voyvodaların saray geleneklerinden ve

avlarından, voyvodaların cenaze törenlerinden, Boğdan memleketinin kanunlarından, Boğdan'ın gelirlerinden, Boğdan memleketinin Osmanlı Devleti'ne ödediği haraçlardan, Boğdan memleketinde yerli olmayan kişilerden, Boğdanlıların tutumlarından, Boğdan'daki nişan ve düğün geleneklerinden, dil ve alfabeden, cenaze merasimlerinden, Boğdanlıların dininden ve Boğdan'daki manastırlardan, bahsetmektedir.

1.3.4. Axinte Uricariul, 'Cronica Paralelă a Țării Românești și a Moldovei' (Boğdan ile Eflak Memleketinin Paralel Kroniği)

Nicolae İorga, 1901 yılında Axinte'nin hayatına dair yaptığı araştırmada çocukluk yılları ve aile hayatına dair bilgiler bulamamıştır. Yalnızca annesinin adı ve Yaş şehri yakınlarında bir köyde yaşadığı bilinmektedir. Axinte, Nikola Mavrokordato'nun birinci Boğdan beyliğinde belgeleri istinsah ve düzenleme işlerinde bulunmuştu. Kroniğini bu tarihlerde, 1710'da not etmeye başlamıştır. Romence elyazmaları beylik akademisinin kütüphanesinde muhafaza edilmiştir. Nikola Mavrokordato'nun kısa süre devam eden birinci Boğdan beyliğinden sonra gelen Dimitri Kantemir'in emriyle Axinte, dinî içerikli birkaç belge kaleme almıştır. Nikola Mavrokordato'nun ikinci Boğdan beyliği döneminde Axinte yazılarını çeşitlendirmeye başlamıştır. Ekseriyetle Mavrokordato'nun isteği doğrultusunda bir tarih kaleme aldığı kabul edilmektedir. Tarihçiler nezdinde Axinte'nin Latince ve Rumca bildiği kabul edilmektedir. Yoksul değildi, bu nedennle oğullarına ve vistier ile evli olan kızına kıymetli çeyizler bırakabilmişti. 1724 yılında oğullarından Nicolae, babasının mesleğinde bulunmuştu. Boğdan'da hüküm süren Fenerli beyi Ligor Gika, 1731 yılında Nicolae adına Axinte'den kalan mal varlığının hakkını ortaya koymuştur.

İon Neculce'nin ve Axinte Uricariul'un kroniğini hazırlayan Gabriel Ştrempel'e (d.1926) göre Axinte, Nikola Mavrokordato'nun önerisi hatta emri üzerine kroniğin yazımına başlamıştı. Kronik, uzun bir süre boyunca elle yazılı haliyle evraklarda kalmıştı. Tarihçi, yazar Constantin Giurescu (1875-1918), kroniğin müellifine anonim diyerek kroniğin Rum kronik yazarı Alexandru Amiras (1700 civarında) ve İon Neculce (1672-1745) dönemlerinde yazılmış olma olasılığını yazmaktadır. Bununla birlikte Giurescu tarafından kronik içinde yer alan bilgiler, daha eski dönemlerin tarihi olaylarını kaleme alan Boğdanlı Vakanüvis Miron Costin'in (1633-1691) yazılarından da istifade edildiğini belirtmektedir. Kroniğin el yazmalarından araştırma yapan Costantin Grecescu (1929-1996) bir varakta yazarın kendi yazısıyla

not ettiği ismine rastlaması sonucunda kronikte yazarının ismine yer verilmeye başlanmıştır.

Kronik'teki konular, 6798 (m. 1290) yılındaki birinci Eflak voyvodası ile başlamaktadır. Yıllarına göre ikinci ve üçüncü voyvodalar da kısa bir şekilde anlatıldıktan sonra Boğdan'da 6860 (m.1352) yılında hüküm süren birinci voyvoda açıklanmaktadır. Devamında sırasıyla Eflak ve Boğdan'da voyvodaların tahta geçme seneleri ile siyasi durumları hakkında bilgi verilmektedir. Zaman zaman 'yabancı meseleler' başlığı altında dış ülkelerdeki siyasi olaylardan da bahsedilmektedir. Bu çerçevede Lehistan, Macaristan, Venedik, Litvanya, Prusya, Rusya ve Osmanlı Devleti hakkında bilgi verilmektedir. Ayrı başlıklar altında Varna savaşı, İstanbul'un Osmanlılar tarafından alınması, 1465'te Boğdan Voyvodası Ştefan'ın Osmanlılardan Kili ve Akkirman kalelerini geri alması, 1476 yılında Ştefan'ın Fatih Sultan Mehmed ile olan savaşı, Sultan II Bayezid'in Kili ve Akkirman kalelerini alması 1538'de Kanuni Sultan Süleyman'ın Boğdan Seferi ve Boğdan'ı yağmalaya gelen Tatarlar açıklanmaktadır. Kronik, 1623 yılı olayları ile son bulmaktadır.

1.3.5. Constantin Erbiceanu, 'Cronicarii Greci Carii au Scris Despre Români în Epoca Fanariotă'

(Fenerliler Döneminde Eflaklılar Hakkında Yazı Yazan Rum Kronik Yazarları)

Erbiceanu (d.1838-ö.1913) Yaş şehrinde ilahiyat eğitimine başladıktan sonra Atina'da okuma hakkı kazanarak Yunanistan'a gitmiştir. Kendisini eğitime adamıştır. Bükreş'e döndüğünde ilahiyat fakültesinde Rum dilinde dersler vermiştir. Beylik akademi kütüphanelerinde bulunan Rumca el yazmalarını inceleyerek ve belgeleri düzenleyerek, Fenerli Beyler Dönemi'nin öğrenilmesini sağlamıştır. Belgelerin rahat bir şekilde okunabilmesi için Rumca'dan Romence'ye çeviriler yapmıştır. Constantin Erbiceanu'dan önce buna benzer bir çalışma ortaya koyan olmamıştır.

Bu kaynaktaki bilgiler Rumca el yazmalarından Romence'ye çevrilmiş olup sayfanın bir tarafında Romence çevirileri diğer tarafında orjinal Rumca metinlerine matbu şekilleriyle yer verilmektedir. Sırasıyla Rum yazarın ismi verilerek her bir yazarın yazmaları bir kronik olarak nitelendirilmektedir. Erbiceanu'nun kaynağında Rum Chesarie Daponte'nin kroniği ile başlanılmaktadır. Kronik, 1648-1704 yılları arasında vuku bulan olayları içermektedir. Konular arasında Osmanlı Sultanı IV. Mehmed'in cülusundan, Köprülü Mehmed Paşa'dan, Celali Hasan Paşa'dan,

meydana gelen bir depremden, Osmanlılar ile Avusturyalılar arasındaki savaştan, Arabacı Ali Paşa'dan, Eflak'ta ve Boğdan'da tahta bulunan voyvoda'dan, İskerletzade'den ve benzer konulardan birer paragraf şeklinde bahsedilmektedir. Diğer bir kronik, Rum Neculai Chiparissa'ya aittir. Bu kronikte 1716 yılında Boğdan'da bey atanan Mihail Rakoviça dönemi uzun bir şekilde anlatılmaktadır. Bir diğer kronik, yine Chesarie Daponte'ye aittir. Yazar bu defa 1700-1784 yıllarda hem Memleketeyn'de hem de İstanbul'da bulunmuş önemli kişilerin biyografilerini kaleme almıştır. Aralarında Kudüs ve İstanbul patriarhları da bulunmaktadır ki bu kişilere uzun uzun dualar edilmektedir. Diğer yazılarda Rus Çar'ı Petro, bu yıllarda Memleketeyn'e tayin edilen Fenerli beyler, ve Edirne Vak'ası açıklanmaktadır. Protosinghelul Naum Ramniceanu'nun kroniği, 1768-1810 yılları arasında Osmanlı-Rus Savaşı ile başlanıp kısa kısa Memleketeyn beylerinden bahsedilmektedir. Son olarak yer alan Petru Depasta Peloponisianul'un kroniğinde Kostantin Mavrokordato'nun hayatına dair bilgiler yer almaktadır.

2. WALLAHIA VE MOLDOVA-EFLAK VE BOĞDAN

Tarihî Romanya topraklarında II. Yüzyılda Dacia (Daçya, Daklar) kralı olan Decebal'in (Deçebal), Roma İmparatoru Traian'a yenilmesi üzerine Roma hakimiyeti kuruldu.¹⁰ Ülkenin tüm toprakları, bir Roma eyaleti haline dönüştürüldü. Söz konusu topraklar, Roma idaresinde olarak Erdel, Karpat dağları ile Prut nehri arasında Wallahia, Prut ile Tuna nehri arasındaki bölgeden oluşan üç parçaya ayrıldı. XVII. ve XVIII. yüzyılların tarihi kaynakları, Wallahialıların Romen milletinin çekirdeğini oluşturduğu kanaatine sahiptir.¹¹ Romen halkının bulunduğu bölgeye yerleşme hikayeleri, ilgili kroniklerde şöyledir:

Hunların Avrupa'ya olan göçleriyle birlikte Roma İmparatorluğu gerilemeye başlarken, Romalı yerleşimcilerle Romen yerliler, Maramureş bölgesindeki dağlık alanlarda saklanmaya mecbur kaldılar. Yüzyıllar boyunca bu bölgelerde kendi hallerinde yaşayarak çoğaldılar.¹² Dragoş, günümüzde Romanya'da bir bölge olan Maramureş'te idareci olarak kabul edilen Bogdan'ın oğluydu. Dragoş, yanındaki birkaç kişiyle birlikte¹³ yaşadıkları yerden ayrılarak doğu yönüne doğru hareket etti. Yolda karşısına çıkan bir yaban öküzünü yakalamak istedi ve av köpeği ile öküzü takip etti. Nehir bölgesine yaklaşırken yaban öküzünün arkasından koşan av köpeği nehirde boğuldu. Dragoş, bu nehre sevdiği av köpeğinin ismi olan Molda adını verdi.¹⁴ Bu sırada nehrin etrafına dolaşırken terk edilmiş verimli toprakları ve sağlam kaleleri keşfetti. Geri döndüğünde yanında bulunan kişileri buraya yerleşmeleri

---

¹⁰ Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Litera, Chişinau 1997, s. 10.

¹¹ İon Eremia, "Cum ne cunoaştem istoria?", *Democrația* nr:13, 26 Februarie, 2002, p.6, naklen İon Eremia, *Moldova, Moldovlahia, Valahia, Tara Romaneasca-Ce ne spun izvoarele istorice*.

¹² Cantemir, *a.g.e.*, s. 11.

¹³ Axinte Uricariul, *Cronica Paralela a Tarii Romaneştişi a Moldovei*, Minevra, "Editie critica şi studiu introductiv de Gabriel Ştrempeş" Minevra, Bucureşti 1993, s. 3.

¹⁴ Cantemir, *a.g.e.*, s. 11.

konusunda teşvik ederek telkinlerde bulundu. Böylece yanındakilerle birlikte Molda ismini verdikleri nehirin etrafındaki toprakları yurt edindiler. Yerleştikleri bu yeni topraklara nehre verilen isimden hareketle Moldova dediler.

Dragoş'un yanında bulunanların onu, Moldova'nın ilk beyi olarak ilan ettikleri kabul edilmektedir.¹⁵ Moldovalı tarihçi İon Eremia ise daha eski tarihî metinlere atıfta bulunarak Moldova adının çok daha eski olduğundan bahseder. Bununla birlikte Dragoş'un Maramureş'ten Moldova'ya birinci "Bey" olmasından daha çok bu topraklarda Macar asker unsurunu oluşturan ve yeni başlayan devlet oluşumunun ilk önderi yani yöneticisi olduğunu ifade eder.¹⁶

Macaristan'da büyük bir prens olan Radul Negru Voda'nın bulunduğu bölgeden tüm ailesinin yanına alarak Romenler, Katolik Macarlar, kolonize edilmiş Avusturyalılar ve çeşitli kesimlerden oluşan insanlarla birlikte Dambovita'ya¹⁷ doğru inerek burada yeni bir ülke kurduğu kabul edilmektedir.¹⁸ İlk büyük yerleşim yeri Dambovita şehrinin batısında bulunan Campulung oldu. Radul Voda ile birlikte hareket eden diğer topluluklar farklı alanlara yönelerek dağ eteklerinden Siret Nehri'ne ve Braila'ya (İbrail) kadar ulaştılar. Bazıları daha aşağı bölgelere inerek Tuna ve Oltu nehirlerine kadar muhtelif ölçekte yerleşim yerleri kurdular. Oltu Nehri'nin beri tarafında eskiden beri bulunan Basarabialıların neredeyse tamamı, Radul Voda'ya gelerek onun hâkimiyeti altında toplanmaya karar verdiler. Bu tarihlerden itibaren bu bölgeler, Romen ülkesi (*Tara Româneasca*) olarak adlandırıldığı kabul edilmektedir.¹⁹

Osmanlı Devletinde önemli coğrafya yazarlarından olan Bartınlı Es-Seyyid İbrahim Hamdi Efendi, çocukluk ve gençlik yıllarının bir kısmını Eflak ve Boğdan'da geçirmişti. Yazar "*Atlas*" isimli eserinde, Eflak ve Boğdan memleketlerinin

---

¹⁵ Cantemir, a.g.e., s. 12.

¹⁶ İon Eremia, "Moldova, Moldovlahia, Valahia, Tara Romaneasca- Ce ne spun izvoarele istorice", Comitetul de Miniştri al Consiliul Europei 31 Octombrie 2001, s. 5.

¹⁷ Dambovita, Eflak memleketinin bir dönem başşehri konumunda olan Targovişte'ye yakın bir şehirdir.

¹⁸ Uricariul, a.g.e., s. 1.

¹⁹ Uricariul, a.g.e., s. 2.

öncesinde tek bir toprak parçası iken sonraki dönemlerde iki memleket halinde anılmaya başlandığını yazmaktadır.²⁰ Batı'ya doğru ilerleme gayesinde olan Osmanlı Devleti, düzenledikleri sefer güzergâhlarında sık sık Romen topraklarından geçmekteydi. Bu suretle Moldovalılara Ak-İflak, Wallahia bölgesindekilere Kara-İflak tabirini kullandıkları bilinmektedir.²¹

Wallahia ve Moldova beyleri, batıda ilerleyişini sürdüren Osmanlılara karşı birlikte savaşmayı tercih etmediler. Bunun yerine birbirlerine karşı olan mücadelelerinde zafer elde etmek maksadıyla Osmanlıların desteğini kazanmayı amaçladılar. Nitekim Fatih Sultan Mehmed'in Boğdan Bey'i Büyük Ştefan'a (Stefan cel Mare) karşı yürüttüğü Boğdan Seferi'nde²², Eflak Bey'i Basarab kendi ordusuyla Osmanlılara destek vermişti.²³ II. Bayezid'in Kili ve Akkirman kalelerini ele geçirmek için yaptığı seferde de Wallahia Bey'i Vlad Voda Calugarul, Osmanlı ordusunda yer alarak birlikte mücadele etti.²⁴ Fatih Sultan Mehmed'in Boğdan Seferi sırasında orduda ortaya çıkan hastalıktan ötürü²⁵ ele geçirilemeyen Kili ve Akkirman kaleleri, II. Bayezid tarafından kesin olarak ilhak edildi ve Osmanlı idaresinde birer askerî garnizon haline getirildi. Bölgenin güvenliğini sağlamak için kalelere çok sayıda erzak ve asker yerleştirildi.²⁶

Moldova Beyi Ştefan (1433-1504) ölümüne yakın zamanlarda yardımcılarını ve diğer devlet adamlarını çağırarak ülkeye kendisi gibi sahip çıkamayacaklarını söyledi ve onlara dönemin kudret ve hâkimiyet²⁷ sahibi olan Osmanlılara itaat etmelerini telkin etti.²⁸ Ştefan'ın oğlu Bogdan, babasının vasiyetine uygun olarak Osmanlı

---

²⁰ Ömer Bıyık, "*Bartınlı Es-Seyyid İbrahim Hamdi Efendi'nin Atlas'ında Eflak-Boğdan(Memleketeyn)*", Balkan Tarihi Cilt II, Osmanlı Mirası ve Türk Kültürünü Araştırma Derneği Yayınları 1, s. 248.

²¹ Cantemir, *a.g.e.*, s. 12.

²² Uricariul, *a.g.e.*, s. 72.

²³ Uricariul, *a.g.e.*, s. 73.

²⁴ Uricariul, *a.g.e.*, s. 75.

²⁵ Selahattin Tansel, Sultan II. Bayezit'in Siyasi Hayatı, Türk Tarihi Kurumu Yayınları, IV/A-2-2.1.Dizi-Sayı 36, Ankara, 2017, s. 79.

²⁶ Uricariul, *a.g.e.*, s. 77.

²⁷ Gabriel Ştrempel, İon Neculce, Opere, Letopisetul Tarii Moldovei şi o Seama de Cuvinte (Eserler, Moldova Ülkesi Kroniği ve birtakım sözler), Litera international, Bucureşti 2001, s. 17.

²⁸ Uricariul, *a.g.e.*, s. 105.

Devleti'ne itaat etti. Moldova'da bey olan Bogdan'ın ismine atfen, Osmanlı Devleti tarafından bu bölgeye "Boğdan" ismi verildi.²⁹ Bu sebeple 1699 yılında imzalanan Karlofça Anlaşması'nın müzakerelerinde Lehliler, Osmanlı Devleti'nden Boğdan topraklarını istediklerinde Osmanlı yönetimi, Boğdan memleketinin kılıçla alınmadığını kendi rızalarıyla Osmanlıya itaatlerini bildirdiklerini ifade ederek³⁰ Lehlilerin bu isteğini geri çevirdi. Bogdan ismi, günümüzde halen Romanya ve Moldova'da erkek çocuklarına verilen bir isimdir. Wallahia ve Moldova beyleri ise Osmanlı Devleti'ne Bâb-ı Âlî'ye karşılık gelen "Poarta Otomană" şeklinde ifade etmekteydiler.³¹ Wallahia ve Moldova memleketlerinin sınırları, Osmanlı Devleti'nin hakimiyet sahası içinde hep aynı kaldı. Akdes Nimet Kurat bu durumun nedenini Eflak ve Boğdan memleketlerinin Osmanlı veya Macaristan gibi güçlü devletlerle komşu olmasına bağlamaktadır.³²

2.1. Rumların Romenler Üzerindeki Etkileri

Tarihi verilerle değerlendirildiğinde, Romenlerin Rumlılar ile XVIII. yüzyıldan itibaren münasebetlerinin başladığını söylemek yetersiz kalır. Çok daha eski tarihlerden itibaren Rumlıların Romenlerle bağları olduğu anlaşılmaktadır. Doğu Avrupa'da Romenlerin ile Rumların arasında devamlı bir münasebetin bulunmalarının en büyük sebebi her iki tarafın da Hristiyanlığın Ortodox mezhebini benimsemiş olmalarıydı. Romenler, eski Hristiyanlardandı ve tüm dinî meselelerinde İstanbul'daki Ekümenik Patrike bağlıydılar.³³ İstanbul Hasköy'de mevcut Hagia Paraskeve Kilisesi, 1692 yılında Eflak Bey'i Kostantin Brankovanu tarafından inşa edilmiş olup,³⁴ günümüzde Ekümenik patriklikliği aracılığıyla Romen kilisesi olarak

---

²⁹ Cantemir, *a.g.e.*, s. 12.

³⁰ Mehmet Ali Ekrem, Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi I Kronikler, TTK Ankara 1993, s. 92, naklen İonNeculce, Letopisetul Tarii Moldovei De La DabijaVoda Pana La a Doua Domnie a lui Constantin Mavrocordat, Bucureşti 1982.

³¹ Neagu Djuvara, O Scurta Istorie Ilustrata a Romanilor, Humanitas, Bucureşti 2013, s. 147.

³² Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2010, s. 125.

³³ Constantin Erbiceanu, Cronicarii Greci care au scris despre Romani in Epoca Fanarioata, Textul Grecesc şi Traducerea Romaneasca, Bucureşti Tipografia Cartilor Bisericeşti 1888, s. X.

³⁴ Zafer Karaca, İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodox Kiliseleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008, s. 319.

ithaf edilmiştir. Romenlerin dinî kuralları ve gelenekleri Rumlarınkiyle benzerlik göstermektedir. Romenler aynı inanca ve mezhebe sahip oldukları Rumlardan dinî bayramları, düğünleri, gelenekleri, mimari yapıları ve ticarî faaliyetleri büyük ölçüde Rum tesiri altında kalmıştır.

İstanbul'un fethinden sonra, Rumların birçoğu Tuna Nehri'ni geçerek Romen ülkesinde ticaretle meşgul olmuştu. Bazı Rumlar ise Romen milleti arasına karışmışlardı. Rumların açtığı okullar Romenlerin Rum etkisi altına girmelerinde etkili oldu. Dolayısıyla bölgenin Rumlaşması Fenerli Beyler Dönemi'nin çok öncesine dayanmaktaydı. Fenerli Beyler, Romen topraklara geldiklerinde Romenlerin yönetim bölgelerini, okullarını ve kiliselerini Rumlaşmış halde bulmuşlardı.³⁵ Rum okullarında eğitim görenler, muhtelif devlet görevlerinde yer almışlardı³⁶ Söz konusu okullar, ilk zamanlarda kilise koridorlarında ve etrafında ya da papazların evlerinde faaliyet gösteriyordu, Fenerli Beyler Dönemi'nde eğitim faaliyetleri, müstakil bir binada sürmesi adına "*hrisovlar*³⁷" verilerek yeniden düzenlendi.³⁸ Yaş ve Bükreş'teki Rum okullarının *Beylik Akademileri* olarak anılmaları bu nedendir. Eski kronik yazarlarının bürokraside görev yapmaları ve aldıkları eğitimden dolayı hükümdarların hayatlarının yanı sıra, patriklerin hayatlarını ele alırken büyük övgüler ve dualar eşliğinde yazmayı tercih etmekteydiler. Bu açıdan Fenerli Beyler Dönemi'nin, kilise tarihleri bakımından da araştırılması gerekir.

2.2. Fenerli Beylerin Selefleri

Eflak ve Boğdan memleketlerinde idarede bulunanlara bey anlamına gelen "*domn*" ya da voyvoda ifadesi kullanılmaktaydı. Voyvoda, Slavca 'voy' ile 'voyska' kelimelerinin birleşiminden müteşekkil olup başkumandan anlamına gelmektedir.³⁹

---

³⁵ Erbiceanu, *a.g.e.*, s. XIV.

³⁶ Erbiceanu, *a.g.e.*, s. XXXII.

³⁷ Hrisov:Ayrıcalıklı mülkiyet ünvanı olarak hizmet eden tapu. *Dexonline*. Erişim: 04 Haziran 2022, <https://dexonline.ro/definitie/hrisov>.

³⁸ Erbiceanu, *a.g.e.*, s. XIV.

³⁹ Mihai Maxim, "*Voyvoda*", TDV, c. 43, İstanbul, 2013, s. 127.

Eflak ve Boğdan'da voyvoda kelimesi 'voda' şeklinde kısa haliyle de kullanılmaktaydı. Fenerli beylerin seleflerinden Eflak'ta yerli voyvoda İstefan Kantakuzen bulunmaktaydı. Ancak Kantakuzen'nin selefi Kostantin Brankovanu'nun daha uzun bir siyasî hayatı olmasından ve Çar Petro ile olan anlaşmalarından dolayı Fenerli beylerin selefleri arasında yer vermeye uygun görüldü. Brankovanu hakkında Prut Savaşı'ndan önce de Osmanlı Devleti'ne karşı olan sadakatinden şüphe duyulmaktaydı. Brankovanu, Prut Savaşı'ndan üç sene sonra azledildiğinde yerine İstefan Kantakuzen tayin edildi. Boğdan memleketinde ise Fenerli Beylerin selefi olarak yine bir Fenerli Bey'inden bahs etmek mümkündür. Boğdan'da ikinci defa tayin edilen Rum Nikola Mavrokordato tahta bulunmaktaydı.

2.2.1. Eflak Bey'i Kostantin Brankovanu 1654-1714

Kostantin Brankovanu, Eflak voyvodalığına kendinden önceki Eflak beyinin torunu olmasıyla selefinin vefatı üzerine⁴⁰ yerli boyarlar tarafından bey olarak seçilmişti. Bu sırada Bükreş'te bulunan Osmanlı görevlilerinden bir kapıcıbaşı da toplantıya davet edildi.⁴¹ Kapıcıbaşının yardımıyla Kostantin Brankovanu'ya sorunsuz bir şekilde kaftan giydirilmişti. Osmanlı Devleti'nde Brankovanu'nun bey olarak seçilmiş olduğu haberi, Brankovanu tarafından Osmanlı sarayına ve serasker Mustafa Paşa'ya durumunu ifade eden bir mektubun ulaşması sonucunda ortaya çıktı. Ancak Osmanlı yönetimi Brankovanu'nun seçimini tanımadı ve başka birinin tayinini istedi.

Eflak ve Boğdan beylerinin tahta geçebilmeleri için varlık durumları büyük bir önemi haizdi. Brankovanu'nun zenginliği⁴² ve mezkur seraskerin Brankovanu'ya dair yazdıkları, onun voyvoda olarak kalmasında etkili oldu.⁴³ Söz konusu zenginlik, diğer voyvodaların elde ettikleri gibi halktan toplanmamış ya da hediyelerden biriktirilmemişti. Brankovanu'nun zenginliği, ticaretini yaptığı bal, koyun, öküz, at,

---

⁴⁰ Djuvara, *a.g.e.*, s. 200.

⁴¹ Radu Popescu, *İstoriile Domnilor Tarii Romaneşti*, Editura Academiei Republicii Populare Romane, Bucureşti 1963, s. 188.

⁴² Chesarie Daponte, *Cronicarii Greci carii au scris despre Romani*, Catalogul Istoric, a oamenilor însemnati din secolul XVIII. Dintre carii marea majoritate au trait in tarile Romane Valahia şi Moldova, Tipografia cartilor bisericesti 1888, s. 173.

⁴³ Popescu, *a.g.e.*, s. 188.

ve bahçelerinden elde edilmişti.⁴⁴ Osmanlı Devleti nazarında Boğdan Beyliği'nin değeri Eflak'a göre daha üstün olmasına rağmen, Brankovanu'nun ticaret ve ticarete bağlı olarak elde ettiği zenginlik ile Eflak Voyvodalığı'nı Boğdan'a karşı yükseltmesinde etkisi olmuştu.⁴⁵ Bunların yanında Brankovanu'nun Kırım, Çar ve Avusturya imparatoru tarafından kendisine kurulan tuzaklardan becerikli politikası sayesinde zarar görmeden kurtularak görevine devam edebilmişti.⁴⁶ Osmanlı Devleti idaresindeki Irşova'ya (Ruşava/Orşova) saldıran Habsburglara karşı Brankovanu'nun yönlendirmesiyle Romen, Macar, Osmanlı ve Tatar birliklerinin birlikte hareket ederek Erdel'e girip Habsburglara karşı zafer kazanmalarını sağladı. Bu durum Brankovanu'nun Osmanlı yönetimi nazarında büyük bir güven elde etmesini ve uzun süre Eflak beyi olarak kalmasını sağlamıştı.⁴⁷

Boğdan Beyliği bu dönemde Dimitri Kantemir'in babası Kostantin Kantemir tarafından yönetilmekteydi. Brankovanu ile Kostantin Kantemir arasında bir nefret vardı. Birbirlerini yok etmek için kendi boyarları aracılığıyla Osmanlı sarayına karşılıklı şikâyetlerde bulunuyorlardı.⁴⁸ Kostantin Kantemir'in ölümünden sonra Boğdan memleketinin boyarları oğlu Dimitri Kantemir'i seçtiler. Brankovanu, Osmanlı Devleti'nin gözünde kazandığına inandığı itibarından cesaret alarak Osmanlı sarayından Dimitri Kantemir'in yerine başka birinin seçilmesini rica etmişti.⁴⁹ Osmanlı yönetimi, bu isteği geri çevirmeyerek Brankovanu'nun önerdiği Kostantin Duka'yı voyvoda tayin etti. Kostantin Duka, Brankovanu'nun müstakbel damadıydı.

Brankovanu, 1699 Karlofça Antlaşması akabinde savaşların sona ermesi ile kendisine duyulan ihtiyaçtan şüphe duymaya başladı. Tahtını güvence altına almak adına Osmanlı Devletinden ömür boyu voyvoda kalmasını talep etti. Talebi kabul

---

⁴⁴ Daponte, *a.g.e.*, s. 172.

⁴⁵ Daponte, *a.g.e.*, s. 173.

⁴⁶ Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c. 13, s. 69.

⁴⁷ Popescu, *a.g.e.*, s. 198.

⁴⁸ Popescu, *a.g.e.*, s. 194.

⁴⁹ Popescu, *a.g.e.*, s. 195.

edildiği takdirde vergilerin miktarını arttıracakını da vaat etmişti.⁵⁰ Brankovanu'nun talebi, Osmanlı Devleti tarafından kabul edildi. Bu sayede hiçbir Memleketeyn beyinin ulaşamadığı ayrıcalığı elde etmiş oldu.⁵¹

Brankovanu Eflak beyliği görevinde bulunmaya devam ettiği sırada, 1703'te, Bükreş'e gelen Mirahur Selim Ağa tarafından Ordriu'da⁵² bulunan sultanın yanına gitmesi emredildi. Nedeni bilinmeksizin burada otuz gün boyunca tutularak kimseyle konuşurulmadı.⁵³ Brankovanu azledilme endişesine kapıldı ve ödediği verginin neredeyse iki katını taahhüt ederek ülkesine dönmek istedi. Bir süre sonra serbest bırakıldı ve Eflak'a geri döndü. Brankovanu özgür kalması için vaat ettiği miktarı yerine getirmek için zalim bir halde hem boyarları hem de ülkesini güç bir duruma sokmuştu.⁵⁴ Osmanlı sultanının kendisine karşı olan tutumu ve Osmanlıların Habsburglarla barıştıklarını görmesi üzerine Brankovanu, Osmanlı Devleti'ne karşı Ruslarla görüşmeye başlamıştı.⁵⁵ Rusların Romen ülkelerini almaları için teşvik edici mektuplar göndermeye başladı. Aynı zamanda Ruslardan kendi güvenliğini temin edecek belgeler istedi. Böylece kendini ve oğullarını knez⁵⁶ haline getirmişti. Brakovanu, Rus ordularının Boğdan'a gireceği sırada orduya her türlü zahire, nakit yardımı ve kendi askerlerini Çar'ın yanına gönderme taahhüdünde bulundu.

2.2.2. Nikola Mavrokordato

Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun baş tercümanlığı görevinde bulunmuş Fenerli Mavrokordato ailesine mensuptur. Dimitri Kantemir'in Ruslarla işbirliği yapması üzerine "*gospodar*" adı verilen yeni idarî sistemde görevlendirilen ilk yöneticidir.⁵⁷ Aslında gospodar ya da hospodar yukarıda açıklanan voyvoda kelimesi

---

⁵⁰ Popescu, *a.g.e.*, s. 198.

⁵¹ Popescu, *a.g.e.*, s. 199.

⁵² Edirne

⁵³ Popescu, *a.g.e.*, s. 199, Hammer, *a.g.e.*, s. 70.

⁵⁴ Popescu, *a.g.e.*, s. 200.

⁵⁵ Daponte, *a.g.e.*, s. 173.

⁵⁶ Knez: Orta çağda Memleketeyn'de ve Slav ülkelerinde bir devletin kurucusu, ya da babadan geçen bir bölgenin efendisi. *Dexonline*. Erişim 04 Haziran 2022, <https://dexonline.ro/definitie/Cnez>

⁵⁷ İlber Ortaylı, "*Gospodarlık*", TDV, c. 14, İstanbul 1996, s. 115.

ile aynı anlamı taşımaktadır⁵⁸. Osmanlı sultanları tarafından Fenerliler beyin yanı sıra voyvoda olarak da isimlendirildi.⁵⁹

2.2.2.a. Nikola Mavrokordato Boğdan Beyliği'ne Nasıl Seçilmiştir?

İstanbul'da bulunan, eski Boğdan voyvodası Kostantin Kantemir'in oğlu ve Dimitri Kantemir'in kardeşi Antioh Voda, Osmanlı yönetimi tarafından "Boğdan beyi" olarak görevlendirilmek istenmişti. Bunun için üç yüz keseyi hazırlaması gerekmekteydi. Üstelik bu durum ona mahsustu, çünkü voyvodalık için beş yüz kese verenlerin ve bunun için sarayda kulis yapanların da olduğunu kendisine bildirilmişti. Ancak Antioh, seçilecek başka birinin olmadığını düşünmekteydi ve kendine olan güveni üzerine söz konusu meblağdan sadece yüz elli kese hazırlamıştı.⁶⁰ Bu durum karşısında veziriazam, Rum Tercüman Nikola Mavrokordato'yu çağırarak kendisinden herhangi bir ücret talep edilmeyeceği vaadi ile ona Boğdan beyliğini önermişti.⁶¹

Nikola Mavrokordato, Boğdan beyi olmayı kabul ettikten sonra, haberi alan babası Aleksandru Mavrokordato (İskerletzade)⁶² durumdan rahatsızlığını ifade ederek oğluna beddua etmişti.⁶³ Bu durum 'Tekboynuz' isimli tarihî romanda⁶⁴ tam tersi ifade edilerek Aleksadru Mavrokordato'nun ölüm döşeğinde bile dilediğini yaptırabildiği şeklinde aktarılmaktadır. Osmanlı veziriazamı tarafından yeniden belirlenen ihtiyaçlar listesinde Nikola Mavrokordato'dan sekiz yüz kese vermesini

---

⁵⁸ Mihai Maxim, "Voyvoda", TDV, c. 43, İstanbul 2013, s. 127.

⁵⁹ Maria M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, "Sur La Domination Ottomane Dans Les Principautes Roumaines Au XVIII Siecle: Le Probleme De L'autonomie", XI. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler c. 3, Ankara 5-9 Eylül 1990, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1994, s. 1178.

⁶⁰ İon Neculce, Letopisetul Tarii Moldovei, Litera International, Bucureşti 2001, s. 180.

⁶¹ Neculce, a.g.e., a.g.s.

⁶² Daponte, a.g.e., s. 184.

⁶³ Neculce, a.g.e., s. 180.

⁶⁴ Zeynep Sözen, Tekboynuz, Kara Boğdan Voyvodası Dimitri Kantemir, Remzi Kitabevi 2007, s. 218.

istenmiş, ancak Nikola, Boğdan'da tahta geçene kadar bu miktar bin keseye kadar ulaşmıştı.⁶⁵

2.2.2.b. Nikola Mavrokordato'nun Birinci Boğdan Beyliği

Nikola Mavrokordato Boğdan'a ulaştığı sırada ülkedeki devlet adamlarının yönetimi kendisine verilmişti. Mavrokordato, devlet adamlarına halktan topladıkları paraları iade etmeleri hususunda emirler vermişti. Borçlarını ödemeye karşı gelenler Mavrokordato tarafından hapisanede hırsızların yanına atıldı.⁶⁶ Nikola Mavrokordato'nun gelir gelmez başlattığı düzen Boğdan'da dehşetle karşılandı.

Nikola Mavrokordato'nun Boğdan'da konuşulan dili bilmemesi, boyarlar ve ülke için bir mesele haline gelmişti.⁶⁷ Kapısı devamlı kapalı olurdu, sadece birer boyar çağırıldığı vakit iletişime geçerdi.⁶⁸ Kimseye danışmadan ya da herhangi bir kararın hesabını vermeden yalnızca kendi kanaatine göre bazı devlet adamlarını azletmekteydi. Devlet adamlarını kendi tercihinine göre yenileriyle değiştirirdi. Bazı devlet adamlarını bir süre hapsederek kimseyle görüşmelerine izin vermezdi. Hapise attığı devlet adamlarının bir miktar rüşvet vermeleri halinde serbest kalabilecekleri bir düzen kurdu.⁶⁹ Nikola Mavrokordato, Boğdan memleketinin hiyerarşisini bilmemektedir.⁷⁰ Yönetim biçiminden dolayı devlet ileri gelenlerini kendi düzenine göre yönlendirebilmesine ve işleri yoluna koyabilmesine imkan sağlamadığı söylenebilir. Ağır yaptırımlarını gören devlet adamları, Macaristan ve Lehistan'a kaçmaya başladılar.⁷¹ Mavrokordato, devlet ileri gelenlerine katı tutumuna karşılık halka, merhamet ve adaletle muamele ederek birçok köy oluşturmaya başlamış, ancak buna rağmen beyliği uzun sürmemişti.⁷²

---

⁶⁵ Neculce, *a.g.e.*, s. 180.

⁶⁶ Neculce, *a.g.e.*, s. 182.

⁶⁷ Daponte, *a.g.e.*, s. 183.

⁶⁸ Neculce, *a.g.e.*, s. 183.

⁶⁹ Neculce, *a.g.e.*, s. 183.

⁷⁰ Neculce, *a.g.e.*, s. 184.

⁷¹ Neculce, *a.g.e.*, s. 184.

⁷² Neculce, *a.g.e.*, s. 185.

2.2.3. Dimitri Kantemir

Günümüzde Silişteni köyü haline gelen Boğdan'daki Vaslui ilinde 1673 yılında doğdu. Soyadı Timircan iken zamanla Cantemir (Kantemir) olarak değiştirildi.⁷³ Babası, Dimitri'ye bir rahipten Felsefe, Edebiyat, Rumca ve Latince gibi dersler aldirmişti. Babası 1685 yılında Boğdan voyvodası olarak seçildikten sonra Dimitri 1688 yılında İstanbul'a gelerek eğitimine burada devam etti.

2.2.3.a. Dimitri Kantemir Ne Şekilde Boğdan Bey'i Seçilmiştir?

Nikola Mavrokordato, Boğdan voyvodası olduğu sırada Dimitri Kantemir İstanbul'da bulunmaktaydı. Kırım hanının kapı kâhyası İsmail Efendi'nin, Dimitri Kantemir'i sık sık ziyaret etmesi⁷⁴ Kantemir'in Osmanlı sarayı hakkında geniş bilgiler elde etmesini sağlamıştı. Bir süre sonra Dimitri Kantemir, Boğdan'da bey olabilmek için İsmail Efendi'den hanın bu konuda Osmanlı yönetimi ile görüşmesi için ricada bulundu.⁷⁵ İsmail Efendi'ye Kırım Hanı Devlet Giray'a takdim etmesi için birkaç bin altın verdi.

Dimitri Kantemir'in teklifini kabul eden Kırım Hanı, Osmanlı Sarayı'nda bulunduğu sırada Brankovanu'nun büyük bir ordusunun olduğunu ve Rus askerlerinin yakın dostu olmasıyla Osmanlılara ihanet edebileceğini dile getirdi. Bu nedenle voyvoda olarak kalmasının uygun olmadığını ve hemen yakalanması gerektiğini ifade etti.⁷⁶ Kırım Hanı, Brankovanu'yu ancak Kostantin Voda'nın oğlu Dimitri Kantemir'in yakalayabileceğini de savundu. Mevcut Boğdan beyinin Rum olması sebebiyle söz konusu hizmeti yerine getiremeyeceğini ve Kırım Han'ı olarak da bir Rum ile hizmet etmekten hoşnut olmadığını söyledi. Kırım Han'ı son olarak Dimitri Kantemir'in Boğdan Bey'i ilan edilmesi ve Brankovanu'yu Boğdan'dan yakalaması önerisinde bulundu.⁷⁷

---

⁷³ Maxim, TDV, a.g.m, s. 320.

⁷⁴ Neculce, a.g.e., s. 189.

⁷⁵ Neculce, a.g.e., s. 189.

⁷⁶ Neculce, a.g.e., s. 189.

⁷⁷ Neculce, a.g.e., s. 190, Xenopol Alexandru Dimitrie Istoria Romanilor din Dacia Traiana c. IX Cartea Romaneasca, Bucureşti 1925, s. 9.

Dimitri Kantemir dönemin Osmanlı Sultanı III. Ahmet tarafından saray'da Boğdan beyi ilan edildi. Dimitri'nin kaftanı vezir tarafından giydirildi. Vezir, kendisine Brankovanu'yu yakalayıp⁷⁸ canlı bir şekilde İstanbul'a gönderdiği takdirde, büyük bir lütufa nail olacağını ve Brankovanu'nun yerine değişmeyen bey olarak kendisinin atanacağı vaadinde bulundu.⁷⁹ Dimitri Kantemir duydukları karşısında, Brankovanu'nun azledilme endişesini taşımaması amacıyla vezirden, Brankovanu'yu Osmanlı ordusu için beş yüz kese ile borçlandırması talebinde bulundu. Osmanlı veziri Kantemir'in teklifini kabul etti.⁸⁰ Böylece Dimitri Kantemir'in Boğdan Beyliği için herhangi bir para vermeye mecbur bırakılmadığı anlaşılmaktadır.

Nikola Mavrokordato olup bitenlerden habersizdi. Kantemir'in telkinleri doğrultusunda, Mavrokordato ve ona yakın devlet adamları Boğdan'dan onurlarına ve bir beye yakışır bir üslupla azledildiler.⁸¹

2.2.3. b.Dimitri Kantemir'in Boğdan Beyliği

Dimitri Kantemir, Boğdan'a ulaşip yönetimi ele almasıyla, yeni devlet adamlarını görevlendirdi. Nikola Mavrokordato zamanında sıkıntılar yaşayan devletin ileri gelenleri bu defa Dimitri Kantemir'den, Mavrokordato'nun saraya şikayet edilmesini beklediler. Ancak Kantemir, Boğdan'a gelirken Mavrokordato ile karşılaştığı Galatz (*Kalas*) şehrinde birbirlerini şikâyet etmeyeceklerine dair verdiği söze⁸² bağlı kaldı ve Boğdanlı ileri gelenlerinin isteklerini reddetti. Nikola Mavrokordato ise Osmanlı sarayına ulaştığı sırada, sözünde durmayarak Dimitri'yi Osmanlı vezirine şikayet etti. Mavrokordato, kendisinin Boğdan'a gittiğinde devletin ileri gelenlerinin yarısından fazlası Rus askerleri arasında bulunduğu için onları cezalandırdığını söyledi. Boğdan'a gelen Dimitri ise söz konusu kişileri serbest bırakmakla yetinmeyip üzerine en hain olanını da kaymakam yaptığını ifade etti.⁸³ Bu şikâyetlerle kendisinin

---

⁷⁸ Robert K. Massie, Büyük Petro, çev. Hakan Abacı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2019, s. 666.

⁷⁹ Neculce, a.g.e., s. 190.

⁸⁰ Neculce, a.g.e., s. 191.

⁸¹ Neculce, a.g.e., s. 191.

⁸² Neculce, a.g.e., s. 192.

⁸³ Neculce, a.g.e., s. 194.

Boğdan beyliğini hakkıyla yerine getirdiğini ifade etmeye çalıştı. Saraya şikâyet edildiğini duyan Dimitri Kantemir, bu defa boyarları çağırarak Mavrokordato'yu kendilerinin şikâyet etmelerini istedi.⁸⁴ Şikâyetler üzerine cezası ölüm olacağını duyan Nikola Mavrokordato saklanarak ölümden kurtulmayı başarmıştı. Halbuki Dimitri Kantemir'in hedefleri farklıydı. Hem de aklındaki hedeflerine ulaşmak için atacağı adımları Osmanlı yönetimini haberdar ederek onların izni dâhilinde olmasını, icraatlarını daha kolay gerçekleştirebileceği kanaatindeydi. Esas amacına ulaşmak umudunu taşıırken, görünürde kendisinden beklenenler doğrultusunda hareket ettiği intibahı uyandırmak için, Osmanlı Devletinden Rus askerlerinin arasına karışmasına izin verilmesini istedi. Böylece Osmanlı sarayını olup bitenlerden haberdar edebileceğini bildirdi. Kantemir'in, kendinden emin bir şekilde öne sürdüğü talebi, Osmanlı yönetimi tarafından olumlu karşılandı. Saraydan istediği izni alan Dimitri, Rus askerlerine ulaşmaya başladı. Dimitri'nin asıl hedefinden habersiz olan Boğdan boyarları, Rus komutanının gözüne girmenin yollarını aramaktaydılar.

---

⁸⁴ Neculce, a.g.e., s. 194.

3. FENERLİ BEYLER DÖNEMİ

İstanbul'un fethi ile birlikte Rumlardan bazıları şehri terk ederken bazıları İstanbul'da yaşamlarına devam etti. Rumların eski tarihlerden itibaren İstanbul'da bulunmaları ile 1586 yılından itibaren Fener semtinde⁸⁵ yer alan Ortodox Patrikhanesi, Rumların İstanbul'a gelmeleri için başlıca etkenler arasındaydı. Hatta İstanbul'un fethinden sonra ürünlerini satmak üzere şehre gelen Rum köylülerine şehrin girişinde “*nereye gidiyorsunuz ?*” sorusuna Rumca “*istin polin*” şekliyle “*şehre gidiyorum*” anlamına gelen cevabını vermeleriyle “İstanbul” isminin ortaya çıktığı iddia edilmektedir.⁸⁶

Zaman içerisinde arttırdıkları ticarî faaliyetleriyle Osmanlı Devleti'nde sürekli bir etkileşim halinde bulunmaktaydılar. Bürokraside yer almaya başladıkları zaman Ortodox mezhebine mensup Patrik'in, İstanbul'da bulunan diğer din adamlarına nazaran daha üstün görülmesine yol açtı⁸⁷. Ticaretten elde ettikleri meblağı, çocuklarını yurt dışında yabancı dil öğrenmeleri hususunda harcadılar. Söz konusu Rum çocukları İstanbul'a döndükleri zaman Osmanlı Devleti'nde tercüman, elçi ve rehberlik görevlerinde bulunmaları kaçınılmaz hale gelmekteydi. Varlıklı halleriyle kendilerine edindikleri yardımcıları Osmanlılara hizmet etmekten çekinmediler. Osmanlı Devletinin güvenini kazanmak adına bu durumlarına uzun süre devam ettiler. Hizmetlerinin karşılığında yeni çalışma alanları elde etmekteydiler. Memleketeyn'de ilk vazifelendirildikleri yer beylik sarayı oldu.⁸⁸ Zamanla boyar mertebesine yükseltildiler ve soylulara mahsus ayrıcalıklar elde ettiler. Böylece

---

⁸⁵ Aurel Decei, “*Fenerliler*”, MEB İslam Ansiklopedisi, IV, (1988), s. 548.

⁸⁶ Neagu Djuvara, *a.g.e.*, s. 213.

⁸⁷ Tuğba Eray Biber, “Osmanlı Toplumunda Rumlar”, *Osmanlı Toplum Yapısı ve Millet Sistemi*, ed.Nejla Günay, Ankara, Nobel yayınevi, s. 166.

⁸⁸ Descrierea, *a.g.e.*, s. 170.

XVIII. yüzyıla gelmeden Rumların, daha önce belirtilen ticarî, sosyal ve kültürel etkilerinin yanında Eflak ve Boğdan'da siyasî etkilerinden de bahs etmek mümkündür.

Fenerli Beyler Dönemi, Batılı yazarlar tarafından kötü ve nefretle anılan bir dönem olarak kaleme alınmıştır. Oysa Romen tarihçilerinden Nikolae İorga ve Alexandru Sturdza söz konusu dönem hakkında yaptıkları araştırmalarda daha olumlu ifadelere yer verirler.⁸⁹ Esasen 1711-1768 yılları arasındaki Fenerli Beyler Dönemi'nde halk ciddi sıkıntılar çekmişti. Ancak Romen tarihçi İon Neculce, bu durumun müsebbibi olarak memleketeyn halkının kendisini göstermektedir. Ona göre ahali, yerli adamları hakir gördükleri için kızlarını onlara vermiyorlardı. Kızlarını daha zengin olan Rumlarla evlendiriyorlardı. Böylece evlilik vesilesiyle kızlarına verdikleri çeyizler, Rum kocalarına intikal ediyordu. Haliyle Rumlar, Eflak ve Boğdan'da güçlenmeye başladılar. Bu yoruma göre Memleketeyn ahalisi, yerli beylerden memnun olsalar ve kendi aralarında evlilikler yapsalardı Fenerli Beyler Döneminde çektikleri sıkıntılara ulaşmayacaklardı.⁹⁰

3.1. Fenerli Beyler Dönemini Aralayan Süreç

Fenerli Beyler Dönemi Osmanlı ile Romen tarihi yanısıra Rusya, Macaristan ve Avusturya'nın da siyasî tarihlerine damga vuran bir konudur. Bu denli geniş bir sahada etkili olan bir konu haline gelmesinin sebebini, yalnızca Eflak ve Boğdan Beylerinin Prut Savaşı sırasında ve sonrasında ortaya çıkan ihanetlerine ya da adı geçen memleketlerin beylerinin, Osmanlı Devleti aleyhine olan casusluklarına⁹¹ dayandırmak yetersiz kalmaktadır. Fenerli Beyler dönemine dair böyle bir değerlendirmeyi yapmayı sağlayan unsur, gerçekte daha eski tarihlerden itibaren bu dönemi aralayan ve fırsat haline getiren nedenlerle karşılaşmakta olduğumuzdan dolayıdır.

---

⁸⁹ Cafer Çiftçi, "Bab-ı Ali'nin Avrupa'ya Çevrilmiş İki Gözü: Eflak ve Boğdan'da Fenerli Voyvodalar. (1711-1821)", Uluslararası İlişkiler, c. VII., Sayı 26 (Yaz 2010), s. 30.

⁹⁰ Neculce, *a.g.e.*, s. 336.

⁹¹ Mevlüde Gökçen Daş Darıcı, "Eflak-Boğdan-Erdel Voyvodaları ve Osmanlı İstihbaratına Dair Roller", Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, c. 3, Sayı 1, (Mart 2019). s.92.

Fenerli Beyler Dönemi geçmiş yerli voyvodolarla tüm bağların kesilerek başlayan bir dönem değildir. Nitekim 1711-1716 yılları arasında Boğdan'da bey olarak bulunan Rum Nikola Mavrokordato, 1716 yılında Eflak memleketine bey olarak tayin edildiği zaman, Osmanlı Devleti tarafından yerine daha önce de Boğdan voyvodası olan yerli Mihail Rakoviça atanmıştı. Yapılan araştırmalarla aynı yerli Boğdanlı voyvoda, 1730-1731 yılları arasında Eflak memleketinde de Fenerli beyi olarak karşımıza çıkmaktadır. Adı geçen beyinin oğulları da benzer şekilde yine Fenerli beyi olarak tayin edildiler. Böylece bu araştırmada Rakoviça beylerinin siyasi dönemleri hakkında bilgi verilmeye çalışıldı. Ayrıca Fenerli beylerinin Eflak ve Boğdan memleketlerinde tahta buldukları 1821 yılına kadar başka Romen kökenli 'Fenerli' adı altında beylerin mevcudiyeti de söz konusudur. Şayet Osmanlı Devleti, Fenerli beylerini özellikle yabancı dil bilen divan tercümanlarından⁹² atadığı ifadesi doğru kabul edecek olursa, o halde yerli voyvodalardan yapılan tayinlerin sebebini izah etmek gerekir. Fenerli beylerin yabancı dillerinin önemi ön planda tutulmakta ise Nikola Mavrokordato Boğdan'ın dilini bilmeden nasıl tayin edilebildi? Tayin edildiği memleketin dilini bilmemesi siyasi hayatına da olumsuz bir tesiri olacağı aşikârdı. 1711-1768 yılları arasında Eflak ve Boğdan memleketlerine tayin edilen Fenerli beylerin, değil Avrupa'nın dış siyasetini tanıdıklarından ötürü Osmanlı Devleti'ne yardım etmeleri, açgözlü halleriyle yerli halka yükledikleri zorluklardan dolayı Osmanlı Devleti tarafından genellikle zulm etmemeleri konusunda ikaz edilerek geçen bir dönem oldu.

3.1.1. Eflak Voyvodası Kostantin Brankovanu'nun İhaneti

Fenerliler Dönemi, 1711 yılında Osmanlı-Rus devletleri arasında meydana gelen Prut Savaşı'nın bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Rus Çar'ı Petro'nun Osmanlılara karşı harekete geçmeden önce Eflak Beyi Kostantin Brankovanu Rus ordusunun yiyecek ihtiyacını karşılamaya razı olup Çar'ın müttefiki durumundaydı. Rus ordusunun gelmekte olduğunu anlayan Osmanlı Sultanı III. Ahmed, aynı zamanda Hristiyan ordularının da koalisyon kurabilecekleri şüphesi üzerine Kostantin Brankovanu ile

---

⁹² Zeynep Sözen, Fenerli Beyler, Aybay Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 43.

iyi anlaşılan Kudüs Patriki Kyr Hrysanth (1707-1731) aracılığıyla, Brankovanu'dan Rusya ile Osmanlılar arasında barış akdetmesi adına arabuluculuk yapması önerisinde bulunan bir mektup yazdırdı.⁹³ Brankovanu Ruslara yardım sözü verdiği halde Osmanlı Devleti'nin de isteğini yerine getirdi. Ancak Çar Petro, kendisine ulaşan mektuba olumlu cevap vermedi. Bunun üzerine Osmanlı Devleti'nde büyük hazırlıklar yapılmaya başlandı ve Brankovanu'ya da ordusuyla gelmesi emredilmişti. Kostantin Brankovanu kendi ordusunu hazırlayarak Prut Savaşı'nın cereyan ettiği bölgeye gitti. Ancak ne Osmanlı Devletine katıldı ne de Çar Petro'ya vaat ettiği zahireyi temin etti. Osmanlı ve Rus ordularını gözlemlemek suretiyle temkinli olmaya çalıştı. Rus ordusunun savaş sırasındaki başarısızlığının⁹⁴ büyük ölçüde Eflak Beyi Kostantin Brankovanu'nun Çar Petro'ya verdiği sözde durmamasından kaynaklandığı iddia edilmektedir. Brankovanu'nun vaat ettiği zahire ve atların yem ihtiyacı yerine getirmesi halinde savaşın seyri değişebilirdi. Brankovanu'nun Rusların durumundan haberdar olduğu halde Osmanlı Devleti'ne korkusundan haber vermediğini böylece Prut Savaşı'nda malum sonuca ulaştığı düşünülebilir. Brankovanu'nun Osmanlı Devleti'ne karşı olan korkusu, Edirne'de otuz gün boyunca haps edildikten sonra meydana çıktı. Ruslara yaklaşmasının sebebi de aynı korku olduğunu önceki sayfalarda belirtilmiştir.

Brankovanu Prut Savaşı'ndan sonra Eflak beyi olmaya devam etti. Osmanlı yönetimi, Ruslarla gizli anlaşmaları olduğunu öğrenmesine rağmen Brankovanu'yu hemen görevden almadı. Brankovanu'nun Ruslar ile yaptığı anlaşmaların ayrıntılarının tespit edilmesinin ardından, Mustafa Bey'e Eflak memleketinin ileri gelenleri ile ittifak halinde Brankovanu'yu yakalatarak İstanbul'a getirmesi emredildi.⁹⁵ Mustafa Bey'in Bükreş'e azil fermanlarını getirmesiyle Brankovanu'nun

---

⁹³ Mehmet Ali Ekrem, *Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi I Kronikler*, s. 101'den, naklen İonNeculce, *LetopisetulTariiMoldovei de la Dabija-Voda Pina la a Doua Domnie a lui Constantin Mavrocordat*, Haz. Gabriel Ştrempel.

⁹⁴ Şirokorad A.B. *Rusların Gözünden 240 yıl Kıran Kırana Osmnalı-Rus Savaşları*, İstanbul Selenge yay., s. 87.

⁹⁵ Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) Bâb-ı Âsafî Mühimme Defterleri Tasnifi, (ADVNSMHM d) nr. 120, hk. 797 (Evail-i Ra 1126/17 Mart 1714).

tüm varlığına el konuldu. İkinci günde Mirahor'un gelmesiyle Brankovanu ve tüm ailesi, Mustafa Bey ile maiyetindeki askerler eşliğinde İstanbul'a getirildi.⁹⁶

Brankovanu, oğulları ve başyardımcısı ile birlikte İstanbul'da idam edildiler. Bu olayın Romen tarihinde büyük yankı uyandırmasının asıl sebebi, Brankovanu'nun gerçekte Hristiyanlığından vazgeçip İslam dinini kabul etmediğinden dolayı gerçekleştiğine inanmalarıdır. Romenler, Osmanlı Devleti'nde birini Müslüman ya da kendi ifadeleriyle Türkleştirmenin gelenek olduğuna inanmaktaydılar.⁹⁷ Romen şairi Vasile Aleksandri (1821-1890), Brankovanu ve oğullarının akıbetlerini şiir haline getirdi. Brankovanu'nun katline dair söylenen şiir günümüze kadar korolar eşliğinde kiliselerde ve manastırlarda okunmaktadır. "*Balada lui Constantin Brancoveanu*" olarak isimlendirilen şiirde idam sırası en son Brankovanu'ya gelince, onun Osmanlı Devleti'ne ettiği bir bedduaya da yer verilmektedir. Ancak dönemin tarihi belgelerinde, Brankovanu'nun İstanbul'a gelmeden önce Bükreş'te iken azil fermanı ile birlikte katline de karar verildiği anlaşılmaktadır.⁹⁸ Beri taraftan Osmanlı tarihinde Müslümanlar da pek tabii idam cezasına çarptırılmaktaydı. Nitekim aynı dönemde borcunu ödemeyen Mısır Valisi Veli Paşa ile zimmetine para geçiren Bosna Valisi Uzun Yusuf Paşa da idam edilmişlerdi⁹⁹. Dolayısıyla Romenler arasında yaygın olan Brankovanu'nun dört oğlu ile birlikte Müslüman olduğu takdirde bağışlanacağı iddiası dayanaksızdır.

Mirahor, Bükreş'te kalarak Brankovanu'nun mal varlığını tespit etmekle uğraştı. Bu sırada adı geçen voyvodanın dayısı Avusturya ve Rusya'dan yeğenine verilen *Hrisov*¹⁰⁰'ları mirahora teslim ettiler. Hrisovların bizzat Osmanlı sultanına gösterilmesini rica etti. Brankovanu'nun dayısı mirahora ayrıca Eflak'taki kargaşa

---

⁹⁶ Popescu, *a.g.e.*, s. 207.

⁹⁷ Daponte, *a.g.e.*, s. 173.

⁹⁸ BOA, ADVNSMHM.d nr. 120 hk 800, (10 Ra 1126/25 Nisan 1714).

⁹⁹ Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, c. 13, s. 191.

¹⁰⁰ Hrisov: Memleketeyn Bey'i tarafından birine bir mülkü sahiplenmesine izin verdiğini gösteren resmi belge.

içindeki durumu aktararak olayların daha da kötüye gitmemesi için Brankovanu'nun oğullarıyla birlikte öldürülmesi gerektiğini de dile getirdi.¹⁰¹

3.1.2. Eflak Bey'i İstefan Kantakuzen

Kantakuzenler her Eflak beyi döneminde kurnaz ve varlıklara doymayan bir sülale olarak tanımlanmaktadır. Brankovanu'nun Prut Savaşı öncesinde Çar Petro'ya vaat ettiği zahireyi, parayı ve orduyu temin etmediğini gören spatar Toma Kantakuzen, Brankovanu'nun Ruslara karşı ihanet edeceğini düşünmesine yol açmıştı.¹⁰² Bunun üzerine Toma Kantakuzen yanındaki birkaç yardımcısıyla birlikte Brankovanu'yu terk ederek Ruslar tarafına geçti. Yaş şehrine kadar ulaşan Çar Petro ile ittifak kurarak Osmanlı Devletine ait İbrail Kalesi'ni almak için Çar'dan asker yardımı talebinde bulundu. Böylece Çar tarafından Ren komutanlığı önderliğinde verilen askerlerin yardımı ile İbrail Kalesi üçüncü günde alındı. Söz konusu kale, Eflak memleketinde limana yakın ve ticaret bakımından elverişli bir konumdaydı.¹⁰³ Toma Kantakuzen ve Rus ordusunun komutanı Ren, Ruslar ile Osmanlı Devleti arasındaki barış haberini aldıktan sonra İbrail'i yine Osmanlı Devletine bırakarak Çar'ın yanına geçtiler.

İstefan Kantakuzen¹⁰⁴'nin babası ifade edildiği gibi Kostantin Brankovanu'nun dayısıydı. Kostantin Brankovanu'nun Osmanlı Devleti aleyhine olan gizli anlaşmalarını gün ışığına çıkarılmasında babasıyla birlikte etkisi oldu. Brankovanu'nun mal varlığını tespit etmek için Bükreş'e gelen Mustafa Ağa'nın akabinde gelen mirahor, İstefan'ın evlerinden birinde konakladı. Tüm boyarların aynı yere gelmelerini isteyen İstefan, boyarların önünde mirahorun elini öptü. Bu durum, Brankovanu yerine kendisinin seçilmesini talep ettiği anlamına geliyordu. Üstelik Brankovanu halen Bükreş'te bulunmaktaydı. Mirahorun ve Mustafa Ağa'nın

---

¹⁰¹ Popescu, *a.g.e.*, s. 209.

¹⁰² Popescu, *a.g.e.*, s. 201.

¹⁰³ Braila kalesi için daha ayrıntılı bilgiler için bakınız: Hakan Engin, Tuna Savunma Hattında Bir Osmanlı İstihkâmı: Askeri ve Mali Yönleriyle İbrail Kalesi'nin Organizasyonu (1711-1829) (Doktora Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2022, s. 6.

¹⁰⁴ Eflak Beyliğine Brankovanu'dan sonra Nikola Mavrokordato'nun tayin edildiği bilgisi yanlıştır. Bu yanlışın yer aldığı kaynak: Hammer, Büyük Osmanlı Tarihi c. 13, s. 191.

yanında kaftan yoktu. Nitekim Eflak'a gelmelerinin sebebi, Brankovanu'ydu Buna rağmen İstefan Kantakuzen, Brankovanu'nun İstanbul'a ulaşmadan önce onun yerine geçirilmesi amacını güdüyordu. Mustafa Ağa, ayrı bir kaftan yerine üzerindeki kaftanı çıkararak İstefan Kantakuzen'e giydirdi ve onu yeni Eflak i ilan beyi ilan etti.¹⁰⁵

Mustafa Ağa, Brankovanu ile birlikte İstanbul'a döndü. Mirahor ise Bükreş'te kaldı ve İstefan Kantakuzen ona Brankovanu'nun tüm mal varlığını tespit etmesinde yardımcı oldu. Bu şekilde davranmasının nedeni, Brankovanu'nun suçunu arttırarak İstanbul'da affedilmesine engel olmaktı.¹⁰⁶ Böylece İstefan Eflak memleketinin idaresinde kalmaya devam edecekti. Brankovanu İstanbul yolunda iken İstefan elde ettiği paraları ve belgeleri iki boyar vasıtasıyla Brankovanu'dan önce İstanbul'a ulaştırmaya gayret etti. İstefan Kantakuzen, Eflak beyi olarak iki sene görevde kaldı. Bu sürede Osmanlı Devletine karşı Avusturyalılar ile gizli yazışmaları bulundu. İstefan'ın Avusturyalılar ile olan mektuplarını düşmanları tarafından Osmanlı yönetimine ulaştırılması sonucunda İstefan Kantakuzen de azledildi.¹⁰⁷ Ailesiyle birlikte İstanbul'a getirildi. Bir süre Yedikule'de hapiste tutulduktan sonra Kostantin Brankovanu gibi idam cezasına tabi tutuldu.¹⁰⁸

Boğdan memleketinde, Dimitri Kantemir'in ihaneti tespit edildikten hemen sonra yerine Nikola Mavrokordato tayin edildi. Eflak memleketinde ise Kostantin Brankovanu'nun Osmanlı Devletine karşı ihanetinin tespit edilmesinin ardından yerine tayin edilen İstefan Kantakuzen'in azledilmesi ile birlikte Eflak memleketinde Fenerli Beyler Dönemi başlamış oldu.

3.1.3. Boğdan Bey'i Dimitri Kantemir'in İhaneti

Dimitri Kantemir Osmanlı yönetiminden Rus askerleri arasına karışma iznini aldıktan sonra, İstanbul'daki sarayda bulunan kapı kâhyasının yardımı ile Yedikule

---

¹⁰⁵ Popescu, *a.g.e.*, s. 207.

¹⁰⁶ Xenopol, *a.g.e.*, s. 21.

¹⁰⁷ Xenopol, *a.g.e.*, s. 23.

¹⁰⁸ Popescu *a.g.e.*, s. 207.

zindanında bulunan bir Moskovlunun Osmanlı Devleti hakkında yazdığı mektupları Çar Petro'ya ulaştırmaya başladı. Bu hizmeti sayesinde Çar Petro'nun gözüne girmeyi başardı. Dimitri Kantemir'in Çar Petro'nun yanında yer almasındaki esas sebep, Osmanlı hâkimiyeti altında elde edemediği gücün, Çar Petro tarafından kendisine temin edileceği inancında olmasıydı. Eflaklılardan ve din adamlarından bazılarının, Dimitri'nin Osmanlı tarafını tuttuğunu düşünmelerinden dolayı Rus Çar'ına güvenilmez biri olduğunu bildirdiler. Buna rağmen Çar Petro, Kantemir'den ordusu için asker desteği alacağı ve Boğdan memleketinin hamisi olacağını düşünerek gelen mektuplara itimat etmedi. Çar Petro, Prut Savaşı'nın arifesinde mümkün mertebe asker toplamaya devam etti ve hatta ordudaki sayımlar bizzat kendisi takip ediyordu.¹⁰⁹ Çar Petro, aynı zamanda yanındakilere ordusunun zahire ihtiyacı için Brankovanu'ya para gönderdiğini ifade etti.¹¹⁰

Dimitri Kantemir, yanındaki hatman¹¹¹ tarafından Petro'ya şikâyet edilmesi üzerine hatman, Dimitri tarafından azledildi. Onun yerine daha sonra kendi dönemini de kaleme alacak ve buradaki çalışmada kroniğinden istifade edilen İon Neculce atandı.

Dimitri ülke boyarlarını yanına çağırarak Rusların Boğdan'a doğru gelmekte olduklarını söyledi. Boyarların bu konudaki fikirlerini sordu. Ancak kendisinin Ruslarla ittifak halinde olduğunu söylemedi. Boyarlarının da gerçekte Rusların tarafını tutmalarına rağmen, Dimitri'nin Osmanlı Devleti'nin yanında olduğunu düşündüklerinden dolayı farklı fikirler beyan ettiler. Boğdanlı devlet adamlarından bazıları, Dimitri'nin Osmanlılar tarafından azledileceğini diğerlerinin ise Osmanlı Devletinin Ruslara yenileceği düşünmeleriyle, Dimitri'den uzaklaşarak başka yerlere kaçtılar. Dimitri'den uzaklaşanlardan bazıları, daha sonra tekrar geri dönüp önceden aldıkları maaşlarını talep ettiler. Ancak Dimitri, onların yanına gelmelerine hatta

---

¹⁰⁹ Neculce, *a.g.e.*, s. 198.

¹¹⁰ Neculce, *a.g.e.*, s. 200.

başkent Yaş'a girmelerine bile izin vermedi. Boyarlar, maaşlarını alabilmek için girişimlerine devam ettilerse de yakalanarak idam edildiler ¹¹²

Dimitri Kantemir, Çar Petro'nun yanında yer almadan önce kendisinin ve ülkesinin geleceğini teminat altına almak istiyordu. Bu amaçla Rus Çarı Petro ile görüşmek ve beklentilerini dile getirmek, Rusların kendisine olan güvenini pekiştirmek üzere Osmanlı ordusu hakkında bilgi vermek niyetindeydi. Bunun için devlet adamı *visternic*¹¹³ Luka'yı görevlendirdi. Çar ile Lehistan'a yakın İaroslav şehrinde görüşen Luka, aşağıdaki maddeleri sıralamıştı:¹¹⁴

1) İlk maddede Romen ülkesinin sınırlarının belirlenmesi ifade edilmişti. Buna göre Moldova ülkesi Dinyester Nehri (Turla) ve Bucak ile Rusya'ya sınır olacaktı.

2) Osmanlılara karşı bir zafer kazanılırsa, Rus askerleri Boğdan kalelerinde geçici bir süre kalacak ve ülkede düzen sağladıktan sonra kaleleri terk edeceklerdi.

3) Yine Osmanlılara karşı kazanılacak zaferin ardından Boğdan ve dolayısıyla Kantemir'in sahip olduğu Romen ülkesi, Memleketeyn voyvodalarının Osmanlılara ödemekle sorumlu tutulduğu bir vergi sistemine tabi tutulmayacaktı. Yani Boğdan, Ruslara herhangi bir vergi ödemekle sorumlu tutulmayacaktı. Boğdan beyi ömrü boyunca azledilmeyecek yani kayd-ı hayat şartıyla ülkesini idare edebilecekti. Kantemir'in ölümünün ardından ise yerli boyarlar tarafından oğullarından biri seçilecek ve ülkeyi yönetecekti. Böylelikle yönetim, aynı sülaleden devam etmiş olacaktı. Ancak bunlardan biri Romen ülkesinin menfaati ve Rusların isteği dışında hareket ederse, o zaman ölen voyvodanın kardeşlerinden biri seçilebilecekti.

4) Herhangi bir kusuru görülmediği sürece Romen beyi seçilecek kişi, yerli boyarlar tarafından azledilemeyecekti.

---

¹¹² Neculce, *a.g.e.*, s. 203.

¹¹³ Vistenic: Kâtip

¹¹⁴ Neculce, *a.g.e.*, s. 198., Anlaşmanın imzalandığı yer olarak Abdülkadir Özcan tarafından DİA C.6 İstanbul, 1992, s. 270 kaynağında Yaş yazılıdır ancak doğrusu yukarıda belirlitildiği şekildedir.

5) Okna Gümrüğü ve diğer ticari gelirler, voyvodaya tahsis edilecek ve kendisi başka bir gelire karışmayacak hediye adıyla yeni bir maddî kaynak oluşturmaya çalışmayacaktı.

6) Azledilenler kendi manastırlarının etrafındaki kişilerden vergileri toplayabileceklerdi.

7) Ülkede 10.000 kişilik bir ordu her daim hazır bulunacak ve Rusya, başkentteki hazinesinden ordu mensuplarına belirli bir maaş tahsis edecekti.

8) Ruslar, Boğdan boyarlarına herhangi bir şekilde müdahale etmeyecekti. Ayrıca burada evlilik yoluyla bir bağ kuramayacak ve herhangi bir şekilde mülk satın alamayacaklardı.

9) Boyarların herhangi bir şekilde zaafa düştüğü ya da görevi suistimal ettikleri tespit edilirse, yargılama konusunda acele edilmeyecekti. Bunun için metropolün imzası ve ilgili diğer kişilerin tavsiyesi olmaksızın boyarlar azledilemeyecekti.

10) Boğdan Bey'ini temsilen yazılacak herhangi bir resmi yazıda, sayfanın üst tarafında "*Rus ülkesinin kölesidir*" yerine "*Moldova ülkesinin tek sahibidir ve Rus ülkesinin dostudur*" şekline bir ibare konulacaktı.

11) Osmanlılarla kesinlikle barış yapılmayacaktı. Şayet buna ihtiyaç duyulursa, Boğdan yine Osmanlı hâkimiyeti altına kalacaktı. Rus İmparatorluğu ise Dimitri'ye Boğdan ülkesindeki mülklerine karşılık olarak başkentte iki konak tahsis edecek, kendisi ve yanındakilerin kayd-ı hayat şartıyla günlük ihtiyaçları karşılanacaktı.

12) Şayet Dimitri Kantemir kaldığı yerden hoşnut olmazsa, bir diğer Hristiyan ülkesine gidebilecekti.

Maddelerde görüldüğü üzere Dimitri Kantemir'in Ruslardan talep ve beklentileri, sadece kendi dönemini düşünerek yazılmış istekler değildi. Kendisinden sonraki

dönemler için de geçerli ve tüm ülkesini kapsayacak ve hatta kendi sülalesini garanti altına alacak bir gelecek hedeflemektedir. Çar Petro, zikredilen maddelerde Kantemir'in talep ve beklentilerini karşılayacağına dair söz vererek kabul etti ve anlaşmaya imza attı¹¹⁵. Visternic Luka'yı gönderdiği sırada, Dimitri Kantemir'in Rus ordusunu Dinyester(Turla) Nehri tarafında karşılaşması istedi. Çar, Osmanlı ordusunu yeneceği inancıyla Dimitri'nin kararından caymaması için Luka'yı ayrıca tembihledi. Aksi halde onun yerine birçok beyin tayin edilebileceğini de eklemeyi ihmal etmedi. Böylece Dimitri Kantemir bu anlaşmayı sağladıktan sonra Prut Savaşı sırasında Çar Petro'nun yanında yer aldı. Buradaki tarihi verilere dayanarak Dimitri Kantemir'in Rusların yanına geçmesindeki nedeni olarak, Baltacı Mehmet Paşa'nın Ruslarla sağladığı barış anlaşmasından sonra Çar'ın yanına gittiği¹¹⁶ ya da güya Brankovanu'yu yakalaması için Osmanlı Devleti tarafından kendisine vergi muafiyeti sözü verildiği halde Osmanlı yönetimi sözünde durmadığı için Çar'ın yanına geçtiği¹¹⁷ yönündeki iddialar gerçeği yansıtmamaktadır.

Dimitri Kantemir, Rusya ve Osmanlı Devleti arasında bir savaş olmaksızın tarafının belli olmasını istemedi, öncelikle ihtiyatlı davranmak durumunda kaldı. Savaş hazırlıklarını sessiz bir şekilde yürütmesinden dolayı Boğdan Beyliği'nin baş şehri Yaş'ta bulunan Türklerin nazarında hain olduğu ortaya çıkmaması amacıyla Osmanlı yönetimine söz konusu şehrin güvenilir bir yer olmaktan çıktığını ve Türkleri buradan çıkarmaları gerektiğini ifade etti. Dimitri'nin isteğine Osmanlı yönetiminden hemen olumlu bir cevap verilmedi. Buna rağmen bir gece Dimitri'ye haber verilmeksizin birkaç Osmanlı görevlisi, Yaş şehrindeki Türkleri çıkarmaları için Boğdan memleketine ulaştılar. Dimitri Kantemir, Osmanlı tarafından gelenlerinin olduğu haberini aldıktan sonra üzerlerine giderek Osmanlı görevlilerden birkaçını öldürmüştü. Sonrasında kendini aklamak için gece vakti onları tanımadığını ve hatta Rus oldukları sandığını bildirerek olayı geçiştirmeye ve üstünü örtmeye çalışmıştı. Kantemir'e büyük bir güveni olan Osmanlı yönetimi ise savaş ihtimalini göz önünde

---

¹¹⁵ Neculce, *a.g.e.*, s. 199.

¹¹⁶ Abdülkadir Özcan, "Boğdan" TDV, c. VI., s. 270.

¹¹⁷ Hakan Yıldız, Haydi Osmanlı Sefere! *Prut Seferi'nde Lojistik Ve Organizasyonu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s. 98.

bulundurarak böyle bir zamanda Dimitri'nin haksız olmadığını karar verilmesiyle Dimitri'ye bir ceza verilmedi ve bu durum geçiştirildi.¹¹⁸

Prut Savaşı arifesinde Dimitri, maddî açıdan zor bir durumdaydı. Bir yandan da Osmanlı yönetiminin Ruslarla işbirliği yaptığını duyacağı ve bu yüzden azledileceği endişesiyle Rus komutan Şermetoğlu'ndan bulunduğu yer olan Yaş şehrine dört bin kadar Rus asker göndermesi talebinde bulundu¹¹⁹ ve bu isteği kabul edildi. Söz konusu askerler, daha sonra Prut Savaşı'nda Osmanlı ordusu karşısına çıkarılan tek askerî grup olmuştu.¹²⁰

Dimitri, en sonunda yanındaki boyarlara Rusları desteklediğini ve Rusların Prut'u geçmekte olduklarını açıkladı. Bu duruma sevinen boyarlar, Dimitri'nin Rusların yanında yer almasaydı dahi kendileri yine Rusların yanında savaşa gireceklerini ifade ettiler.¹²¹ Ardından emrindeki askerlerle hareket eden Dimitri, Eflak Bey'i Brankovanu'nun aksine Ruslarla birlikte harekete geçmişti.

Rus komutan Şermetoğlu emrindeki on beş bin kişilik ordusuyla Prut'a ulaşmıştı. Ordusu az olduğu için özellikle Tuna'ya geçmemesi konusunda Çar Petro tarafından tembihlenmişti. Osmanlı sadrazamı ise ordusuyla Tuna Nehri'ne ulaştı ancak öteki tarafta birçok Rus askerinin bulunduğu haberini alınca, tedbiren bir süre nehrin karşı tarafına geçmeyi uygun görmedi.¹²²

Dimitri, Rus komutanı Şermetoğlu ile anlaşarak Osmanlı sadrazamına bir mektup göndermeye karar verdiler. Bu şekilde Dimitri Kantemir'in Osmanlı Devleti'ne ihanet ettiğini ortaya çıktı. Osmanlı Devleti, Ruslardan Kantemir'in iade edilmesini istedi. Kantemir gerçekte Çariçe'nin arabasında saklandığı halde Ruslar Osmanlı

---

¹¹⁸ Neculce, *a.g.e.*, s. 202.

¹¹⁹ Neculce, *a.g.e.*, s. 204.

¹²⁰ Mehmet Ali Ekrem, *Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi I Kronikler*, s. 102'den naklen İon Neculce, *Letopisetul Tarii Moldovei de la Dabija- Vodapana la a Doua Domnie a lui Constantin Mavrocordat*, Bucureşti 1982, haz. Gabriel Ştrempele, s. 572.

¹²¹ Neculce, *a.g.e.*, s. 205.

¹²² Neculce, *a.g.e.*, s. 206.

Devleti'ne Kantemir'in kaçtığıını söylediler.¹²³ Bu olay üzerine Kantemir'in İstanbul'daki kapı kâhyası yakalanarak idam edildi. Dimitri'nin ihaneti nedeniyle İstanbul'daki mülklerine el konuldu ve devlet hazinesine aktarıldı.¹²⁴ Dimitri, 1723 yılında Rusya'da vefat etti. Bu gelişmelerden yola çıkarak Midhat Sertoğlu'nun eserinde Dimitri'nin daha sonra Osmanlı Devleti'ne teslim edildiği¹²⁵ ifadesi doğruluğunu bulmadığı kanaatindeyiz. Meşhur Romen vak'a-nüvis Radu Popescu'nun kroniğinde Dimitri'nin Çar'ın yanına yer alarak hem umduğunu bulmak konusunda çok yanıldığını hem de Osmanlı Devleti nazarında kendine karşı olan merhametini yitirdiğini yazar. Bunların yanında Dimitri'nin Rusların yanında yer alması Moldova'da çok büyük zulümlerin çıkmasına sebep olduğunu ifade eder.¹²⁶

4.1.4. Aleksandır Mavrokordato (İskerletzade)

Fenerli Beyler Dönemi'nde en çok voyvoda çıkararak Gika¹²⁷ ailesinden sonra, Alexandır Mavrokordato (1641-1709) soyundan gelen ya da akrabalık ilişkileri içerisinde bulunan Mavrokordato ailesi yer alır. İstanbul'da doğan Alexandır, küçük yaşlardan itibaren bir ilahiyatçı tarafından Rumca, Latince, Arapça ve Farsça öğrenmeye teşvik edilmişti. Babası Nikola Mavrokordato (1599-1649) zengin bir tüccardı ve Alexandır'ı ilahiyat okuması için İtalya'ya gönderdi. İstanbul'a döndüğünde Patrikhane okulunda müdür olarak atandı.¹²⁸ Alexandır Mavrokordato Osmanlı Devletinde 'İskerletzade' olarak tanınmaktaydı. Bu şekilde ifade edilmesinin nedeni Osmanlı Devletinin sırlarını bilmesinden kaynaklanmaktaydı.¹²⁹ Osmanlı Devletinde meşhur bir tercüman ve Karlofça Anlaşmasından sonra elçi olarak isimlendirilmesinin en büyük etki, IV. Murat (1623-1640) döneminde

---

¹²³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, c. 2 s.64.

¹²⁴ BOA, TSMA. E, nr. 1279/28 (9 R 1124/16 Mayıs 1712).

¹²⁵ Midhat Sertoğlu, Mufassal Osmanlı Tarihi, Cilt V, TTK Ankara 2011, s. 2415.

¹²⁶ Popescu, a.g.e., s. 273.

¹²⁷ Serap Yılmaz, 'Boğdan Voyvodası Ligor Alexandr Gika'nın Ölümü, (1777)', XII. Türk Tarih Kongresi (12-16 Eylül 1994), Kongreye Sunulan Bildiriler, III. Cild, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 1009.

¹²⁸ Johannes İrmscher, *Alexandros Mavrokordatos Greek Scholar And Turkish Diplomat*, XII. Türk Tarih Kongresi, (12-16 Eylül 1994), Kongreye Sunulan Bildiriler, III. Cild, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999, s. 1006.

¹²⁹ Constantin Erbiceanu, *Cronicarii Greci Care Au Scris Despre Romani In Epoca Fanariota*, Bucureşti, Tipografia Cartilor Bisericeşti 1888, s. 18.

tercüman olan Nikusius'un çırağı ve varisi olmasıydı. Panayoti Nikusius Osmanlı Devletinin dış politikasında görev alan ilk Rum'dur.¹³⁰ Zaman içerisinde Alexandır Avusturyalıların konsolosluk tercümanı haline getirilmiş ve müteakiben Osmanlı Devleti'nde tercümanlık hizmetinde bulunmuştu.

Aleksandır Mavrokordato'nun eşi ve Nikola Mavrokordato'nun annesi olan Ruxandra, ilk evliliğini Eflak beyi olan Boğdan Beyi'nin oğlu ile yapmıştı. Buradaki örnek üzerinden Eflak ve Boğdan Beyleri'nin birbirleriyle akrabalık münasebetlerine sık sık karşılaşıldığını da ayrıca ifade etmek gerekmektedir. Bu durum, Nikola Mavrokordato'nun Boğdan'da ya da Eflak'ta bey seçildiği zaman yerliler tarafından tarafından "bey kemiği" taşıdığını¹³¹ kabul edilmesine ve kendileriyle bir bağının olduğunu düşünülmesine vesile olmuştu.

XVIII. yüzyıla gelindiğinde devletlerin güçleri diplomatlarına dayalı olmaya başlamıştı. Nicolae İorga'ya göre Osmanlı Devleti'nde en yetkili devlet adamı olarak kabul edilen Rami Mehmed Paşa, karaya ak ak'a kara diyen Rus elçilerinin yanında kaba bir doğulu olarak görülmekteydi. Osmanlı Devletinin XVIII. yüzyılın başındaki dış politikayı, elçilerin hediyelerini sadece saygısından dolayı kabul eden, Avusturya nezdinde Osmanlıların menfaatlerini korurken aynı zamanda Avusturyalılardan rüşvet alabilen, hem gizli bir Katolik hem de gerçek bir Ortodox olan, Alexandır Mavrokordato tarafından yürütülmekteydi. Hırslını, Eflak ve Boğdan hanedanlarıyla kuracağı aile bağlarıyla kendi kanını taşıyanların eline geçirmek en büyük hedefiydi.¹³² Oğlu Nikola Mavrokordaro Boğdan'a birinci defa bey olarak tayin edildiği sırada vefat etti.¹³³

---

¹³⁰ Aurel Decei, "Fenerliler", MEB İslam Ansiklopedi, c. IV, 32. Cüz, İstanbul Milli Eğitim Basımevi 1987, s. 548.

¹³¹ Djuvara, s, 211.

¹³² Nicolae Jorga, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1640-1774), c. IV. çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2005, s. 239.

¹³³ Neculce, a.g.e., s. 181.

3.2. Boğdan Memleketinde Fenerli Beyler (1711-1768)

Boğdan memleketinde Osmanlı Devletinin güvenlik hattını sağlamlaştıran kaleler mevcuttu. Burada yer alan Kili ve Akkirman kalelerinin alınmasıyla Karadeniz bir Türk gölü halini aldı. Yine mezkur kaleler vasıtasıyla Polonya yollarının açılması ve Tuna nehri üzerinden sahile kadar ulaşım sağlanırdı. Keza bu topraklarda bulunan Hotin kalesi XVIII. yüzyılda Ruslara karşı bir mukavemet noktası olarak kullanıldı. Geniş ormanlık alanlara da sahip olan Boğdan memleketi, İstanbul'a büyük ölçülerde kereste göndermekteydi. Mısır'a dahi matrak yapımı için gönderilen kızılılık ağaçları buradan karşılanırdı.¹³⁴

3.2.1. Nikola Mavrokordato'nun İkinci Boğdan Beyliği (1711-1716)

Yukarıda belirtildiği üzere Nikola Mavrokordato'nun Boğdan beyi olmasını daha Prut Savaşı sırasında karar verilmişti. Nikola, beylik mahalline ulaşana kadar onun yerine Divan-ı Hümayun Tercümanı Yanaki, voyvoda vekili olarak tayin edilmişti.¹³⁵ Buna göre Boğdandaki devlet işlerinin sorumluluğunu bir müddet kendisi tarafından üstlendi.¹³⁶ Nikola Mavrokordato Boğdan'a ulaştıktan sonra devlet adamlarına karşı 1710 yılındakine nazaran daha hoşgörülü bir tutum izledi. Boğdan memleketinde savaş sonrasındaki vaziyet, her açıdan kötü durumdaydı. Her yerde vuku bulan eşkıyalık faaliyetleri sebebiyle yerli ahali dağlara kaçmış, devlet adamları Lehlilere, Macarlara hatta Ruslara sığınmıştı.

Nikola Mavrokordato'nun izlediği ılımlı siyasetin amacı, ülkeyi terk eden boyarların geri dönmelerini sağlamaktı. Bunun için kimsenin cezalandırılmayacağını duyurmasıyla birlikte, savaş sırasında Lehistan ve Avusturya'ya kaçan boyarlar Boğdan'a geri dönmüşlerdi. Ancak Rusya'ya sığınanlar, serbest bırakılmadıkları için Boğdan'a dönememişlerdi. Mavrokordato'nun yeni yönetim anlayışında ahaliye ve boyarlara merhametli ve iyi niyetli yaklaşımının tatbik edileceğine inanan boyarlar Boğdan'a geri dönmüşlerdi. Kendilerini Mavrokordato'nun gözünde suçsuz kabul

---

¹³⁴ Bıyık, a.g.m., s. 252.

¹³⁵ BOA, ADVNSMHHM.d nr. 116 hk 1480 (20 Ca 1123/6 Temmuz 1711).

¹³⁶ BOA, ADVNSMHHM.d.nr. 119 hk 250 (20 Ş 1123/3 Ekim 1711).

ettirmek için, Rusların yanında kalmaya devam eden diğer boyarları suçlamışlardı.¹³⁷ Nikola, gerçekte söz konusu boyarların tutumlarının farkında olsa da hoşgörülü siyasî tavrından taviz vermemişti. Nitekim farklı bir tutum içerisinde olmuş olsaydı yerli devlet adamları, Mavrokordato'yu kontrol altında tutmak için Boğdandaki divanda bulunan Türklerle birlikte Osmanlı yönetimine çeşitli şikayetlerini dile getirebilirlerdi. Mavrokordato böyle bir durum ile karşılaşmayı göze alamıyordu. Bu durumda görevinden azledilme ihtimalinden sakınıyordu. Böylece Mavrokordato, yeni devlet adamlarını memleketlerine dönen boyarlardan seçmişti. Ancak bunlara karşı uyguladığı her tutumu Osmanlılara haber vermemişti. Bir taraftan Osmanlı Devleti'nin çıkarlarına göre hareket ettiğini, diğer taraftan Boğdanlılardan yana bir tavır içerisinde olduğunu göstermeye çalışıyordu. Bazı kimseleri cezalandırmasına rağmen haklarında Osmanlı yönetimine bir şikâyet söz konusu olmamıştı. Dimitri Kantemir ile Rusya'ya kaçan Boğdanlı boyarların Osmanlı Devleti tarafından affedilmeleri ve Boğdan'a geri dönebilmeleri hususunda gayret sarf etmişti.¹³⁸ Savaşın meydana geldiği Prut bölgesinde Osmanlı Devleti'nin belirlediği görevliler tarafından gözlemlenmesi şartı koyulmuştu¹³⁹. Bu durum, Mavrokordato için masraflı bir hal almaya başlamış olsa da Osmanlı Devleti'nin kararlarına riayet etmekten başka çaresi yoktu. Benzer şekilde Varna kalesinde kalebind olan iki Boğdanlı boyar Kırım Hanı Devlet Giray'ın aracılığı ile serbest bırakıldıktan¹⁴⁰ sonra, Prut mevki civarında kendilerine ait olduğunu iddia ettikleri köylerin iade edilmesini istediler. Ayrıca Ruslara kaçan diğer boyarların haklarını da talep etmeleri akabinde Nikola Mavrokordato, yine Osmanlı merkezine şikayet edilip burada alınan kararlara ters düşmekten duyduğu endişe nedeniyle boyarların tüm taleplerini yerine getirmişti. Osmanlı Devleti aleyhine Çar Petro'ya Kantemir'in yazdıklarını götüren ve savaş sonrasında da Boğdan'dan Ruslara iltica eden Visternic Luca'ya ait mal

---

¹³⁷ Neculce, *a.g.e.*, s. 250.

¹³⁸ Xenopol, *A.D. a.g.e.*, s. 11.

¹³⁹ Burada muhtemelen "beşlü ağalarını" kastediyor. Zira bunlar, Eflak ve Boğdan bölgesinde ağaları olarak Yaş ve Bükreş gibi Romen başkentlerinde görevlendirilir, diğer kazalarda ise muhtelif "beşlü birlikleri" bırakılırdı. Bunların Eflak ve Boğdan merkezinde bulunması, Osmanlı yönetimin o bölgedeki asayişini tanzim etmek istediği kadar politik bir kontrol mekanizması kurmak istemesinden de kaynaklanmaktaydı. Bu şekilde Romen beyleri kontrol altında tutuluyordu.

¹⁴⁰ BOA, ADVNSMHM.d.nr. 117 hk 636 (20 Ra 1124/27 Nisan 1712)

varlıklarını dahi Boğdan'a döndüğünde yukarıda zikredilen boyarlardan alınarak iade edilmişti.¹⁴¹

Fenerli Beylerden Nikola Mavrokoradato'nun Boğdan'da bulunduğu ikinci senesinde Stanislav, Lehistan'da kral olmak için Osmanlı Devleti'ne Kamenice kalesini vereceğini vaat ederek asker yardımı istemişti. Böylece Ruslar üzerine rahat bir şekilde hareket edilebilecekti. Osmanlı Devleti, bu talepleri kabul ederek Abdi Paşa ve Nikola Mavrokordato'yu asker göndermek konusunda görevlendirmişti. Ancak Rusların Lehistan'daki eski kralı desteklemelerinden ötürü Stanislav kral olamamıştı¹⁴².

Nikola Mavrokordato Boğdan beyliğinin üçüncü senesinde iken o sırada Eflak Beyi olan Brankovanu azledilmiş olup yerine Osmanlı Devleti'nin onayı ile İstefan Kantakuzen atanmıştı.¹⁴³ 1714 yılının kış aylarında Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında Mora nedeniyle çıkan anlaşmazlık sonucunda İstefan görevden alınmıştı. Azlinden sonra İstanbul'a getirilerek Brankovanu'yla benzer şekilde bir akıbete maruz kalmıştı. Böylece Nikola Mavrokordato, İstefan yerine Boğdan beyliğinden Eflak beyliğine tayin edilmişti. Boğdan'da ise Osmanlı Devleti tarafından daha önce de Boğdan'da bey olarak bulunmuş olan Mihail Rakoviça görevlendirilmişti.¹⁴⁴

3.2.2. Mihail Rakoviça'nın Üçüncü Boğdan Beyliği (1716-1727)

Mihail Rakoviça, daha önce Ruslarla işbirliği yaptığı gerekçesiyle azledilmiş olmasına rağmen¹⁴⁵ Fenerliler Dönemi'nde tekrar Boğdan beyi olarak seçilmişti.¹⁴⁶ Rakoviça soyadı Romen kökenlidir ancak Mavrokordato ailesiyle bir akrabalık münasebeti içerisinde bulunmuştu.¹⁴⁷ Osmanlı Devletinde Mihail Rakoviça'nın Avusturyalıların tarafını tutmadığı yönünde bir izlenim söz konusuydu.¹⁴⁸ Beyliği

---

¹⁴¹ Neculce, *a.g.e.*, s. 254.

¹⁴² Neculce, *a.g.e.*, s. 256.

¹⁴³ Neculce, *a.g.e.*, s. 260.

¹⁴⁴ Necule, *a.g.e.*, s. 263.

¹⁴⁵ Xenopol, *a.g.e.*, s. 37, Nicolae İorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1640-1774)*, c. IV, s. 248.

¹⁴⁶ BOA.C.HR, 76/3752, (4 M 1128 / 30 Aralık 1715).

¹⁴⁷ Djuvara, *a.g.e.*, s. 212.

¹⁴⁸ Xenopol, *a.g.e.*, s. 38.

döneminde Kırım askerleriyle birlikte Avusturyalılara karşı Erdel'de çarpışması¹⁴⁹ ile Osmanlı Devletinin gözünde güvenini kuvvetlendirdi. Hotin kalesi binalarının tamamlanması için gerekli eşyalarını temin etmesiyle görevlendirildi.¹⁵⁰

Beyliği döneminde Nikola Mavrokordato'nun dönemine nazaran daha açık bir tutum içerisinde olması ve Osmanlı divanına şikâyetleri olanların, durumlarını daha rahat ifade edebilmeleri sebebiyle Rakoviça, yerli ahali tarafından sevilen bir bey olmuştur. Daha önceki dönemlerde karşılaşılan rehine durumuna benzer şekilde Mihail Rakoviça'nın da beş oğlundan ikisi İstanbul'da tutulmuştu.

Rakoviça'nın Boğdan'da bey olduğu ilk yıl Osmanlı Devleti, Varadin Muharebesi'nin hazırlıklarına başlamıştı. Muharebe sonucunda meşhur Tameşvar Kalesi Avusturya'nın eline geçmişti. Nikola Mavrokordato döneminde kendilerine yapılan zulümden dolayı Macaristan'a kaçan boyarlar Eflak'a geri dönmüşlerdi. Boğdan ahalinin seferberlik yıllarındaki mağduriyetlerinden dolayı Osmanlı yönetimi tarafından vergilerin taksitle ödenmesine karar verildi.¹⁵¹ Eflak'a dönen ve Nikola Mavrokordato'ya kızgın ve intikam hırslarında olan bazı boyarlar, Avusturyalılardan yanına yer alarak ve Avusturya'nın Temeşvar Kalesi civarında kışlamalarını fırsat bilerek Avusturya çeteleriyle oluşturdukları ittifakla Nikola Mavrokordato'yu tutsak ettiler. Akabinde Boğdan memleketine geldiler ve burada büyük bir eşkıyalık faaliyetine başladılar. Rakoviça'nın bu duruma engel olacak gücü yoktu. Avusturya çeteleri, Mavrokordato'ya karşı olan boyarlarla birlikte Eflak beyine karşı diledikleri muameleyi yaptıktan sonra bu defa Boğdan Bey'i Mihail Rakoviça'yı esir alabileceklerini düşündüler. Bu amaçla Rakoviça'nın bulunduğu Boğdan'ın baş şehri Yaş'a Ferentz adında bir Macar komutan gönderdiler.¹⁵² Rakoviçanın yanındaki bazı boyarlarının da eşkıyalar arasına katılması üzerine Mihail endişeye kapılarak kaleye çekilmiş ve yardımcılarını dahi onunla iletişim kuramamışlardı.

---

¹⁴⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 65.

¹⁵⁰ BOA, AE.SAMD.III, 82/8199, (1133 Z 29 / 21 Ekim 1721).

¹⁵¹ BOA, AE.SAMD III, 216/20875, (1139 R 10 / 5 Aralık 1726).

¹⁵² Xenopol, *a.g.e.*, s. 38.

Mihail Rakoviça eşkıyalık faaliyetinde bulunanların onu da almaya geleceklerini haberini aldığı zaman, onlardan önce hareket etmek maksadıyla boyarlardan iki tanesine gizlice iki-üç bin tatar getirmelerini bildirmişti.¹⁵³ Tatarlar ulaştığı sırada Mihail kalenin dışındaydı. Aynı zamanda ulaşan çetenin karşısında Rakoviça kaçarak kendini kaleye zor atmıştı. Ne Mihail'in ve eşkıyaların Tatarların ulaştıklarından, ne de Tatarların eşkıyaların ulaştıklarından haberi olmuştu. Mihail'in bulunduğu kaleye eşkıyaların taarruzları ve manastırlardan gelen çan sesleri üzerine Tatarlar onlara hücum etmeye başlamış ve eşkıya elebaşı Ferentz yakalanarak öldürülmüştü. Aynı zamanda eşkıyalar ile birlikte ittifak halinde olan birçok Boğdanlı da hayatlarını kaybetmişlerdi.

Tatarlar ortaya koydukları mücadeleden sonra geldikleri yere dönmeleri için Mihail Rakoviça'dan birkaç kese istedilerse de Mihail'in durumu olmadığı için bunun yerine Tatarlara eşkıyaların bulunduğu Siret Nehri'nin bir tarafını yağmalamalarına izin vermişti.¹⁵⁴ Beri taraftan Mihai, Hazine-i Amire'ye ödemediği eski zimmetleri ödemekle sorumlu tutuluyordu.¹⁵⁵ Avusturyalıların elinde bulunan bu bölgeden, Tatarlar büyük ganimetlerle Bucak'a geri dönmüşlerdi. Mihail, Avusturyalı çete ile aralarında olan durum hakkında Osmanlı Devleti'ne sadece kalabalık olduklarını buna rağmen onları yendiğine dair bir bilgi paylaşmıştı. Bu sayede Osmanlı Devleti nazarında itibar kazanmaya çalışmıştı. Tatarlara reva görülen ganimetler arasında köleler, büyükbaş hayvanlar, çocuklar ve genç kadınlar söz konusuydu. Böylece Boğdan Memleketi adına yardıma çağırılan Tatarlar yerli halka verdikleri zayıyla geldikleri yere dönmüş oldular.

Mihail Rakoviça'ya, voyvodalığının üçüncü senesinde Osmanlı Devleti'nin Avusturya ile Belgrad'da karşı karşıya geldiklerinde, sadrazam tarafından Belgrad'a gidecek Osmanlı ordusuna asker takviyesinde bulunması emredilmişti. Ayrıca Osmanlı Devleti tarafından kendisine verilen maddî destek ile Mihail, Boğdan

---

¹⁵³ Neculce, *a.g.e.*, s. 267., Johann Wilhelm Zinkeisen, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1669-1774), c. V, çev. Nilüfer Epçeli, İstanbul 2011, Yeditepe Yayınevi, s. 378.

¹⁵⁴ Xenopol, *a.g.e.*, s. 39.

¹⁵⁵ BOA, AE.SAMD III, 130/12771, (02 S 1136 / 2 Kasım 1123).

memleketinden toplayabildiği askerleri Osmanlı sadrazamına göndermişti. Bir yandan da Tatarlarla birlikte eşkıyaların peşine düşmüş ve birçoğunu ele geçirerek onları cezalandırmıştı. Tatarlar bulabildikleri ve ulaşabildikleri her şeyi yağma etmişlerdi.

Mihail'in zaferini duyan Osmanlı yönetimi, Bucak'ta bulunan Osmanlı sultanı ile Hotin'deki orduyla birleşmesi ve Osmanlı sadrazamının Belgrad'a ulaşmadan gizlice Macaristan'a gitmesi istenmişti. Bucakta bulunan sultan ile yola çıkan Mihail, Sibiu'dan gelen birinden edindiği bilgilere göre Belgrad'da Osmanlı sadrazamının yenildiğinin haberini almıştı. Bunun üzerine Mihail geri dönerek Osmanlı sultanına gelmemesini haber vermişti.¹⁵⁶

Prut Savaşı sırasında ülkeden kaçan ve sonra Boğdan'a dönen boyarlardan bazıları, Nikola Mavrokordato'dan bazı yerleri kendilerine verilmesini istediklerini, önceki başlıkta anlatılmıştı. Mihail Rakoviça ise Mavrokordato döneminde verilen yerlerin gerçek sahiplerini beyan eden eski evraklarla birlikte, Osmanlı'ya göndererek boyarların eski yerlerine sahip olmalarını sağlamıştı. Dimitri Kantemir'in hatmanı olan İon Neculce'nin de ülkesine dönebileceği fermanını çıkartmayı başarmıştı.

Mihail Rakoviça'nın Boğdan'da beyliğinin sekizinci senesinde meydana gelen bir fırtına sonucunda çıkan yangında, birçok zarar meydana gelmiş ve kendisine ait eşyalar ve evi yanmıştı. Osmanlı Devleti, söz konusu zararların telafi edilmesi için Mihail'e yardımda bulundu. Mihail ise bu yangından sonra köylü, boyar, çingene, her kim olursa olsun ayırım gözetmeksizin desetina¹⁵⁷ adıyla bir vergilendirmeye tabi tutmuştu.

Rakoviça döneminde Boğdan memleketi toparlanmış, nüfusun artmasıyla köyler genişlemiş ve gıda ihtiyacı konusundaki sıkıntılar da giderilmişti. Ancak Rakoviça en ufak bir hatayı dahi affetmeyen ve eskiden olduğundan çok daha sert bir idareyi benimsemişti. Hemen her gün birilerini idam ettiren biri haline gelmişti. Yanında

---

¹⁵⁶ Neculce, *a.g.e.*, s. 273.

¹⁵⁷ Desetina: 15-18. Yüzyıllarda özellikle arı kovanlarından alınan %10 vergi. *Dexonline*. Erişim: 12 Haziran 2022, <https://dexonline.ro/definitie/desetina>.

bulunan Rumlardan etkilenerak daha önce iletişime açık hoşgörsünü terk etmiş ve daha sert bir politika izler hale gelmişti.¹⁵⁸

Bu dönemlerde Eflak Beyliği idaresini elinde bulunduran Nikola'dan Őikayetçi olan birkaç boyar, Osmanlı merkezine sundukları Őikayetlerin karşılık bulması için Mihail'den yardım istemiş ve hatta Nikola'nın yerine kendisinin seçilmesini talep etmişlerdi. Bunu duyan Nikola, kızgınlığından Mihail Rakoviça'nın kızıyla nişanlı olan oğlunun nişanını bozarak Mihail ile aralarındaki dostluğu bozmuştu. 1726 yılında Eflak'ta Nikola'ya karşı olan bazı boyarlar Boğdan'a Mihail'in yanına kaçtılar. Nikola, Osmanlı sultanına bu durumu Şikâyet etmesi üzerine Kapıcıbaşı Hasan Mehmed Ağa, boyarları Boğdan'dan alıp Eflak Bey'ine teslim etmesiyle görevlendirildi. Kapıcıbaşı Boğdan'a ulaştığı sırada Mihail, bazı nedenler öne sürerek kapıcıbaşının talebine hemen cevap vermedi. Osmanlı yönetiminin de Rakoviça'nın gelirinin daha yüksek olması sebebiyle Eflak beyliğine meyilli olduğunu bilinmekteydi.¹⁵⁹ Eflak memleketini Boğdan'a nazaran daha varlıklı hale getiren bey, önceki sayfalarda yazılan Kostantin Brankovanu oldu. Mihail kaçak boyarları teslim edecek gibi davrandı ancak gerçekte söz konusu boyarlara Macaristan'a kaçmalarını söyledi.¹⁶⁰ Hotin kalesinin yıkılmasını istediğini ihbar edilmesinden sonra¹⁶¹ 1727 yılında azlolundu. Yerine Nikola'nın hatırı vasıtasıyla yeğeni İskerletzade Ligor, Boğdan beyliğine tayin edildi.¹⁶²

3.2.3. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) Birinci Boğdan Beyliği (1727-1733)'

Osmanlı sarayında büyük tercüman olan Ligor,¹⁶³ Boğdan'da Bey olarak tayin edildikten sonra beyliğin üçüncü gününde alışılagelmiş devlet geleneği üzerine boyarlara yeni görev yerlerini tayin etmişti.¹⁶⁴ Gika'lılar babadan Arnavut anneden

---

¹⁵⁸ Xenopol, *a.g.e.*, s. 41.

¹⁵⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 65. Popescu, *a.g.e.*, s. 279.

¹⁶⁰ Popescu, *a.g.e.*, s. 280.

¹⁶¹ Cengiz Orhonlu, "XVIII. Yüzyılda Osmanlılarda Coğrafya ve Bartınlı İbrahim Hamdi'nin Atlası", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi ,İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi 1964, Cilt 14, sayı 19, s. 122.

¹⁶² Popescu, *a.g.e.*, s. 281.

¹⁶³ Popescu, *a.g.e.*, 280.

¹⁶⁴ Neculce, *a.g.e.*, s. 284.

Rum Mavrokordato kökenlidir.¹⁶⁵ Nahiye gelirlerine sahip ve köylerin idarecisi olan Boyarlar¹⁶⁶, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın deyiimiyle “*zadegan*”lar, önceden mevcut ve çoğunluğu selefi Mihail Rakoviça'nın akrabalarından teşekkül edilmişti.¹⁶⁷ Bu durum Ligor Gika'yı destekleyen ve gelmesini bekleyen diğer adaylar arasında bir hoşnutsuzluk yaratmıştı. Gelenek üzere bayrak için herkesten toplanılan bir miktar ücreti ödemeyerek tavırlarını ortaya koydular. Ligor Gika yeni vergiler koydu, ancak Mihail Rakoviça'nın koyduğu vergi olan ürünlerin %10'una tekabül eden vergi düşürülmüş, diğer bazı vergiler tamamen kaldırmıştır.¹⁶⁸ Ligor'a, Mihail tarafından ahaliden haksız yere toplanılan vergilere karşılık, kendi eşyasından satılıp Hazine'ye teslim edilmesi hükmedildi.¹⁶⁹

Birkaç ay sonra Mihail Rakoviça'nın kardeşi ve aynı zamanda devlet adamlarından olan Dumitraşko Rakoviça, Ligor Gika'ya karşı muhalif tutumuyla İstanbul'da Kuruçeşme'de kendi yalısında¹⁷⁰ bulunan kardeşine sık sık yazılar göndermeye başladı. Rakoviça Boğdan beyliğinden azledilmiş olduğu halde Osmanlı yönetimi onun için Kuruçeşme'deki evine içki götürülmesine izin verdi.¹⁷¹ Dumitraşko'nun tutumunu öğrenen Ligor, yakalanmasını emretmiş ancak Dumitraşko Rakoviça Bucak'a kaçtığından yakalanamamıştı.

Ligor Gika'nın beyliği Bucak sultanı ile Kırım hanı arasındaki kargaşalı bir döneme denk gelmişti. Bucak Sultanı Adli Girey Kalga tüm Bucak ile Medli Girey Han üzerine ayaklanmıştır. Bu olay Boğdan'da, Eflak'ta, Lehistan ile Macaristanda bir korku yarattı. Bucak sultanı Ligor Gika ve Boğdan hakkında iyi düşünceler içerisinde olsa da orada bulunan Dumitraşko Rakoviça, Boğdan beyinin aleyhine davranıyordu. Ligor'un arzı üzerine Hotin kalesi civarına firar eden reaya iade edildi.¹⁷² Gika, Bucak sultanının kendisi hakkında olan düşüncelerini bilse de farklı

---

¹⁶⁵ Erbiceanu, *a.g.e.*, s. 189.

¹⁶⁶ Bıyık, *a.g.m.*, s. 249.

¹⁶⁷ Xenopol, *a.g.e.*, s. 38.

¹⁶⁸ Neculce, *a.g.e.*, s. 285.

¹⁶⁹ BOA, AE.SAMD III, 24/2304, (18 R 1139 / 13 Aralık 1726).

¹⁷⁰ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 65.

¹⁷¹ BOA, ADVNSMHM.d nr. 135, hk. 813 (20 C 1141/21 Ocak 1729).

¹⁷² BOA, AE.SAMD III, 130/12806, (29 Ş 1141 / 30 Mart 1729).

bir etki yaratmamak gayesiyle boyarlarıyla birlikte işlerinde temkinli davranıyordu. Ligor, Bucak sultanını sakinleştirmek için çeşitli armağanlar göndermeyi de ihmal etmiyordu.

Bucak sultanının amacı Kırım hanının dilediği biriyle Osmanlı Devleti tarafından değiştirilmesiydi. Osmanlı Devleti, istenilen hanı seçmeyi kabul etmemişti. Bununla da kalmayarak Bucak ssultanının ayaklanmasına engel olmak için bir serasker eşliğinde ordu ile Boğdan Beyi Ligor Gika, Hotin kalesindeki sipahiler ve Eflak Bey'i Nikola Mavrokordato Bucak üzerinde gönderilmişti. Bunca orduyu karşısında gören Bucak sultanı, seraskerinin talimatlarına uyarak Osmanlı sarayına gitti ve isteğinden vaz geçti.

Ligor Gika'nın Boğdan beyliğinin üçüncü senesinde kimsede bir ayaklanma durumu olmamıştı. Bu zamanları fırsat bilerek yeni ibadethaneler inşa ettirmiştir.¹⁷³ Bir sene sonra Eflak'ta bulunan Fenerli Bey'i Nikola Mavrokordato hayatını kaybetti.

Kısa bir süre sonra Osmanlı Sultanı III. Ahmed tahttan indirildi.¹⁷⁴ Bu hadise karşısında III. Ahmed zamanında izin verilmeyen olaylar birbirini takip etmeye başladı. Patrona Halil İsyanı ile beraberinde meydana gelmeye başlayan bu olaylardan Fenerli beyler de etkilendiler. Eflak'ta Nikola Mavrokordato yerine bulunan oğlu Kostantin Mavrokordato'nun beyliğinin son bulmasına neden oldu.

İstanbul'da bulunan ve Ligor Gika'ya karşı olan bazı kişiler seçtikleri bir Rum kasabını yeni vezirazamın karşısına götürerek kaftan giydirmek istediler. Gerçekten kaftan da giydirildi ancak iş aceleye geldiğinden ferman yazılmadan Boğdan'a yollandı.¹⁷⁵ Ligor Gika, durumu fark ettikten sonra yeni bir bey istemediklerini ifade etmek için tüm boyarları Osmanlı sarayına gönderdi. Bunun ardından Osmanlı

---

¹⁷³ Neculce, *a.g.e.*, s. 287.

¹⁷⁴ M. Münir Aktepe, '*Ahmed III*', TDV, c. II, İstanbul 1989, s. 36.

¹⁷⁵ Neculce, *a.g.e.*, s. 289.

Sultanı I. Mahmud Ligor Gika'ya yeni bir kaftan gönderdi.¹⁷⁶ Ligor'un arzı üzerine Hotin kalesi civarına firar eden reaya iade edildi

1733 yılında Ligor Gika İstanbul'da tercüman olan kardeşinden, Eflak beyinin Boğdan beyliğine Boğdan beyinin de Eflak beyliğine tayin edileceğini öğrendi. Boğdan beyliğinin tehlikeye girdiğini fark eden Ligor, İstanbul'dan kapı kahyasının gelmesini beklemeden Eflak memleketinde tahtı tutması için bir devlet adamını göndermişti. Boğdan beyliğinin merkez şehri olan Yaş'ta Osmanlı Devletinden gelen kapı kahyası Gika'ya kaftan giydirmesiyle altı yıllık Boğdan beyliği Eflak beyliği ile yer değiştirmiş oldu.

3.2.4. Kostantin Mavrokordato'nun Birinci Boğdan Beyliği (1733-1735)

Kostantin Mavrokordato Boğdan beyliğine geçtikten sonra yeni boyarlarını onlardan aldığı rüşvet miktarına göre seçmiştir.¹⁷⁷ Genç ve Boğdan'nın idaresinden bilgisiz olan Kostantin, devletin idaresini boyarların gözetiminde bıraktı. Onlara Ligor Gika döneminden önceki devlet geleneklerine uymaları iznini tanımıştı. Her Fenerli beyinin yanında İstanbul'dan gelen Rum yardımcıları bulunuyordu. Kostantin Mavrokordato, selefi Gika'ya göre daha fazla Rum yardımcı bulunduruyordu. Ancak devlet işlerinde Rum yardımcıları, Ligor Gika kadar iltimas etmemişti. Tüm mevcut boyarlara ve hatta önceden görevinden uzaklaştırılanlara dahi kibar bir tutum izliyordu.

Rum yardımcılarının maaşları Boğdan memleketinin sorumluluğundaydı. Buna rağmen Kostantin Mavrokordato'nun Boğdan'da bey olmasından kısa bir süre sonra yerli boyarlar, Boğdan'da yardımcı Rumları haksız gelirler elde etmeleri yönünde kışkırtmaya başladılar.

Mavrokordato, sürekli Ligor Gika'yı Eflak beyliğinden azlettirerek kendisinin onun yerine geçmesini sağlayacak fırsatları kolluyordu. Benzer şekilde Eflak Bey'i Ligor

---

¹⁷⁶ Neculce, a.g.e., s. 290.

¹⁷⁷ Neculce, a.g.e., s. 301.

Gika da İstanbul'da bulunan ve sürgün süresi biten Mihail Rakoviça'yı Boğdan beyliğine getirmek niyetindeydi.¹⁷⁸

Bu dönemde Rusya ile Lehistan arasında olan anlaşmazlıklardan ötürü Osmanlı Devletinden Boğdan'daki kalelere ve Boğdan beyine gelen kişilere, Kostantin Mavrokordato tarafından çeşitli armağanlar dağıtılırdı. Söz konusu armağanlar Kostantin'in kişisel gelirinden olmayıp Boğdan halkının emekleri üzerinden takdim edilirdi. Diğer Rum kökenli beylerin de bu duruma benzer davranışları olmuştu. Amaçları Osmanlı Devletinin nazarında itibarlarını kaybetmemekti. Ancak Boğdan halkının üzerine yüklenen zorluklar, göz ardı ediliyordu.

Beri taraftan Mavrokordato, hem memleket içerisinden kendine karşı bir şikayet olmasına engel olmak hem de boyarların Eflak'a gitmelerine engel olmak adına Boyarları hoş tutmaya özen gösteriyordu. Bu kararların yanında Ligor Gika'yı Osmanlı Devletine şikayet etmesi akabinde tekrar Eflak beyliğine tayin edildi¹⁷⁹ ve yerine Ligor Gika geçti.

3.2.5. Grigorie Ghica (Ligor Ghica'nın) İkinci Boğdan Beyliği (1735-1741)

Osmanlı yönetiminden çıkarılan hüküm üzerine Boğdan beyliğine geçen Gika, daha Eflak memleketinde bey iken Boğdanlı boyarlarının yanına gelmeleri için çağırdığı halde boyarlar gelmedikleri için bu defa onlara sitem etti. Gika'ya göre Boğdanlı boyarlar yanına gelmiş olsalardı halen Eflak beyi olacaktı Boğdan beyliğine ise Mihail Rakoviça geçecekti.¹⁸⁰

Beyliğin dördüncü gününde yeni boyarlarını seçmişti. Kroniğinden istifade ettiğimiz İon Neculce vornic olarak atandı. Ruslarla yeniden başlayan anlaşmazlıklar karşısında Osmanlı Devleti tarafından Ligor Gika'ya orduyu hazır etmesi için akçe gönderildi. Vezir tarafından konuyla ilgili görüşmeye çağrılan Gika, Osmanlı vezirinin yanına gerçekte yeniden Eflak beyi olmak umuduyla gitmiştir. Eflak Bey'i

---

¹⁷⁸ Neculce, *a.g.e.*, s. 302.

¹⁷⁹ BOA, ADVNSMHM.d nr. 141 hk 210 (20 B 1148/6 Aralık 1735).

¹⁸⁰ Neculce, *a.g.e.*, s. 313.

Kostantin Mavrokordato ile Osmanlı Devleti'ne birbirlerini karşılıklı şikâyet etmeye devam etmekteydiler.

Osmanlı Devleti tarafından Fenerli Boğdan beyine yardım amacıyla verilen tüm paralar, Gika tarafından kendi insafına göre tasarruf ediliyordu. Boğdan halkına cüz'î miktarda et, ekme ve tahıl için ayrılırdı.¹⁸¹ Avusturyalıların Boğdan'dan ayrıldığını gördükten sonra firar eden tüm boyarları geri çağırmişti. Gelen boyarların kusurları Boğdan beyi tarafından affedilerek boyarlar eski görevlerinin başına döndüler. Bu dönemde Özi kalesinin güçlendirilmesi için ihtiyaç duyulan keresteleri temin etmekle görevlendirildi.¹⁸²

Savaş sırasında Osmanlı Devletine destek vermek için epey borçlanan Gika, mecburen Boğdan'da yeni vergiler toplamak zorunda kaldı. Hatta Kostantin Mavrokordato'nun yaptığı gibi ölmüş büyükbaş hayvanlar için dahi vergiler çıkarmıştı.¹⁸³ 1741 yılında azledilerek İstanbul'a getirildi. Yerine Eflak beyliğinde bulunan Kostantin Mavrokordato tayin edildi. Mavrokordato'nun yerine ise bu defa Gika yerine Mihail Rakoviça atandı.¹⁸⁴

3.2.6. Kostantin Mavrokordato'nun İkinci Boğdan Beyliği (1741-1744)

Kostantin Mavrokordato bu dönemdeki beyliğinden, sonraki Eflak beyliğinde ve tekrar Boğdan beyliğine geçtikten sonra hep yeni reformlar yapmaya başladı. Boğdan beyliğinde yıllar boyunca aynı boyarlar ardı ardına görev başına getirilmişti. Boyarların oğulları ise babaları gibi bir görev başına getirilmeden yaşlanmaya başlamışlardı. Kostantin Mavrokordato, söz konusu boyar oğullarına adaletli davranarak onları yeni görev yerlerine tayin etti.¹⁸⁵ Rumca, Slavca dillerinde eğitim veren okullarını güçlendirdi. Ayrıca Latince ve Arapça dillerinde eğitim verecek okulları da açtı. Bu reformlarla diğer memleketlerde görülen eğitilmiş kesmin Boğdan'da da olması amaçlanmıştı. Söz konusu okullarda ders veren hocaların

---

¹⁸¹ Neculce. *a.g.e.* s.326.

¹⁸² BOA, AE.SMHD.I, 74/4895, (29 C 1153 / 22 Ağustos 1740)

¹⁸³ Xenopol. *a.g.e.*, s. 62.

¹⁸⁴ Neculce, *a.g.e.* s.354.

¹⁸⁵ Neculce, *a.g.e.* s.360.

maaşları devlet hazinesinden karşılanıyordu. Osmanlı yönetimi tarafından İstanbul'a gidip gelen görevlilerden vergi talep edilmemesi kararı çıkarıldı.¹⁸⁶

Yaptığı reformlarda Rumlara verdiği imtiyazlardan dolayı şikâyet edilmesi¹⁸⁷ üzerine 1743 yılında İstanbul'da bulunan kardeşi Yanaki Mavrokordato, Boğdan beyliğine geçmesi kararı alındı. Kostantin azlolunarak Boğdan'da birkaç gün dinlenmesinin ardından İstanbul'a getirildi.

3.2.7. İoan (Yanaki) Mavrokordato (1744-1747)

Zevke ve eğlenceye aşırı düşkün biriydi.¹⁸⁸ Bu özellikler Fenerli beylerin genelinde görülmekteydi.¹⁸⁹ Zenginlik ve refah için hiçbir sınır tanımıyordu. Beyliği süresince sefahat içinde yaşamıştı. Büyükbaş hayvanlar için çıkarttığı vergiler sonucunda insanlar hayvanlarını kesmeye başlamışlardı. Boyarlar da aynı vergileri ödemekle mükelleftiler, ancak onlar bizzat vergiyi topladıklarından ötürü kendi hayvanlarını kayda geçirmezlerdi. Yahut yükümlü oldukları vergiden köylüler sorumlu tutulmaktaydı. Hatta boyarların vergi ödemeleri için Fenerli beyi tarafından muaf tutuldukları zamanlar da söz konusuydu.¹⁹⁰ Boyarlar, Yanaki'nin beyliğinin devamı için İstanbul'dan izinler almaya çaba sarf ettiler. Ancak Yanaki Mavrokordato azledildi ve Memleketeyn idaresine bir daha tayin edilmedi. Osmanlı Devleti tarafından ahaliden zorla almış olduğu vergi miktarını geri vermesi için mübaşir tayin olundu.¹⁹¹ Önceden Boğdan voyvodası olup İstanbul'da ikamet eden Ligor'a Divan-ı Hümayunda hilat ve kuka giydirilip maiyetinde katılan memurlar ile Boğdan'ın başkenti Yaş'a gönderildi. Ahaliye zulm etmemesi konusunda özellikle uyarılmıştı.¹⁹²

---

¹⁸⁶ BOA, AE.SMHD.I, 121/8767, (21 Ra 1156 / 15 Mayıs 1743)., AE.SMHD.I, 143/10659, 13 Za 1160 / 16 Kasım 1747).

¹⁸⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 68.

¹⁸⁸ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 68.

¹⁸⁹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 76.

¹⁹⁰ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 77.

¹⁹¹ İzzi Süleyman Efendi, *İzzi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1157-1165/1744-1752)*, haz. Ziya Yılmaz, İstanbul 2019, s. 437-438.

¹⁹² İzzi Tarihi, *a.g.e.*, s. 438.

3.2.8. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) Üçüncü Boğdan Beyliği (1747-1748)

Yedi yıllık bir azil ve sürgün döneminden sonra birçok masrafa girerek tekrar Boğdan'da bey oldu. Selefî Mavrokordato döneminde memlekette kaçan insanların geri döndürmesi amacıyla tayin edilmişti.¹⁹³ Boğdan beyliğinden memnun kalmayarak asıl Eflak beyliğini elde etmek için başka masraflara girişti. Boğdan'a tayin olduktan 10 ay sonra Eflak beyliğinde bulunan Kostantin Mavrokordato ile mübadele edildi.

Osmanlı idarecilerinin öncelikli gayesi ahalinin huzurlu bir hayat sürmesiydi. Boğdan voyvodası olan Ligor Gika, Osmanlı Devleti'nin bu temel yönetim şiarına uygun davranmıyordu. Aynı dönemde Eflak Voyvodası Kostantin uzun süreden beri idarede bulunmaktaydı. Mezkur Fenerli beylerin mevkileri vesilesiyle halka karşı kötü davranmaları ve herşeyi yapabilme güçlerine sahip olduklarını düşüncelerinden dolayı ahalinin incitilmemesi göz önünde alınarak karşılıklı bir şekilde yerlerinin değiştirilmesi uygun görüldü.¹⁹⁴

3.2.9. Kostantin Mavrokordato'nun Üçüncü Boğdan Beyliği (1748-1749)

Eflak beyliği döneminde devam ettiği reformlarını Boğdan'a geçtikten sonra daha da genişletmeye karar vermişti. Boyarları incitmeden edindikleri köleler konusunda yeni düzenlemeler getirmeye çalıştı.

Köle olarak çalışanlar daha çok çocukları ile birlikte çingene kadınlardan oluşmaktaydı. Erkek köleler komşu köylerde bulunurdu. Ancak kendilerine köle denilmesini kabul etmiyorlardı. Mavrokordato'nun reformlarına göre ise vergilerin düzenli toplanabilmesi için insanların köylerinden çıkmaları yasak hale getirilmişti. Bir köle alışageldiği gibi boyarın takdirine göre değil senede en fazla yirmi dört gün çalıştırılacaktı.¹⁹⁵ Yine reformlara göre Boğdan memleketindeki boyarların yardımcılarının kölelerinin komşu köylerden olmamaları gerekiyordu. Bu yüzden nereden olduklarını Divan'da açıklamak zorundaydılar.

---

¹⁹³ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 68.

¹⁹⁴ İzzi Tarihi, s. 521.

¹⁹⁵ Xenopol, *a.g.e.*, s. 84.

Boğdan memleketinde “divan” kelimesi Türkçe’den kullanılan bir kelime olmuştur. Divan, daima beylik sarayının orta kısmında bulunan büyük bir kabul salonunu ifade ediyordu. Burası hem beylik tahtının bulunduğu hem de yargı işlerinin görüldüğü yerd. Oruç günleri dışında haftada üç dört defa memleketin mevcut beyi eşliğinde tüm devlet erkanı toplanırdı. Salonun en arka duvarında yer alan beylik tahtının üstünde İsa Mesih’i andıran kocaman bir tasvir asılı olup tasvirin arkasında ise devamlı bir mum yanardı. Fenerli Boğdan beyi tahtına oturmadan önce tasvire yönelik kısa bir dua eder, ardından tahtına oturarak yargılanacak kişileri teker teker kabul ederdi.¹⁹⁶

Bu durum boyarların hoşnutsuzluğuna yol açarak Boğdan memleketinde Eflak’ta da olduğu gibi karışık bir ortamın çıkmasına neden oldu. Buna rağmen Mavrokortado, boyarları kendi reformlarıyla barışık halde tutmak için elinden geleni yapıyordu. Her boyarın rütbesine göre senelik olarak kendisine birkaç kişinin vereceği bir miktar parayı zorunlu kıldı.¹⁹⁷ Kölelerin çalışabileceği gün sayıları dışında Mavrokortado’nun reformları daha çok boyarların lehine görünmekteydi. Eflak voyvodası iken Boğdan voyvodası olan İskerletoğlu Kostantin tayin ve tebdilden hoşnut olmamış ve kendisinden beklenen hizmetlerle taksiri görüldüğünden azlolunarak İskemleci Mustafa Ağa mübaşiretiyle Tenedos¹⁹⁸ adasına sürülmüştü¹⁹⁹ Yerine Koca Mihail Voyvodanın oğlu Kostantin’e, Divan-ı Hümayun’da Boğdan voyvodalığı ihsan olunup adet üzere kuka ve hilat giydirilerek tuğ ve alemlerle Boğdan’a gönderildi.²⁰⁰

3.2.10. Kostantin Rakoviça (1749-1753)

Kostantin Rakoviça 1716-1727 yılları arasında Boğdan’da üçüncü defa yerli beylerden olan Mihail Rakoviça’nın oğludur. Bey olabilmesi için birçok masraf yapmıştı. Boğdan’a tayin edildiği zaman onu destekleyen birkaç Rum ile birlikte

---

¹⁹⁶ Cantemir, *a.g.e.*, s. 151.

¹⁹⁷ Xenopol, *a.g.e.*, s. 86.

¹⁹⁸ Bozcaada.

¹⁹⁹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 89.

²⁰⁰ İzzi Tarihi, *a.g.e.*, s. 698.

tahtına ulaştı. Yanındaki Rum yardımcılarının telkinleriyle beylik için yapılan masrafları karşılamak amacıyla yeni vergiler çıkarttı. Kostantin Mavrokordato döneminde vergi ödemekle mükellef tutulmayan boyarlardan da vergi tahsil edilmeye başlandı. Bu durum boyarların Boğdan memleketinden ayrılmalarına neden oldu.²⁰¹ Uzaklaşan boyarlar arasında Rum asıllı olanlar da mevcuttu.

Bey'liğinin üç senesini doldurduktan sonra bey olarak kalmaya devam etmesi için süresi uzatılmıştı. Ancak bu hakkını sonuna kadar kullanmadan Eflak'ta bey olmak üzere azledilmişti.²⁰²

3.2.11. Mateiu Ghica (Mati Gika) (1753-1756)

Eflak'ta bey olan babası Ligor Gika'nın vefatından sonra 1752-1753 tarihinde Eflak beyi olarak bulunmuştu. Eflak memleketini dokuz ay idare ettikten sonra Kostantin Rakoviça'nın azledilmesi sonucunda birbirleriyle mübadele edilip Boğdan beyi olarak tayin edilmiştir. Kostantin Rakoviça'nın Eflak memleketinde bey olması benzer şekilde Rum yardımcılarının katkılarıyla gerçekleşmişti.

Mati Gika Eflak beyliği müddetinde devlet işleriyle ilgilenmemiştir. Bu yüzden hakkındaki şikayetler sonucunda Boğdan'a bey olarak tayin edilmişti. Boğdan'a gelirken Eflak memleketindeki Rum yardımcılarını da yanına aldı. Mevcut Boğdanlı boyarlar rakip olarak gördükleri yeni boyarları benimsemediler. Gika, yerli Boğdanlı boyarları memnun etmek için onlara gizlice hediyeler vermeye başladı.²⁰³

Tüm hediyelerin masrafları halkın omuzlarına yüklenmişti. Yazın ayrı kışın ayrı vergiler çıkarmaya başlamıştı. Osmanlı Devletinde bu tarihlerde Sultan I. Mahmud'un vefatı üzerine 14 Aralık 1754 yılında kardeşi III. Osman tahta geçti. Belgrad Anlaşması'ndan (1739) itibaren 1755 yılına kadar sükunet halinde bulunan Avrupalı Devletler, bu tarihlerde muhtemel savaşlar karşısında kendilerine yeni müttefikler aramaya başladılar. Bu durum Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yeni

---

²⁰¹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 101.

²⁰² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 69.

²⁰³ Xenopol, *a.g.e.*, s. 102.

çalkantılara yol açtı. Rusya'nın, Lehistan'a giden yolları kontrol altında tutmak amacıyla inşa ettiği Çariçe Elizabet(Yelizabeta) kalesinde, Rusya tarafından kendi gücünü arttıracak hamlelere başlandı. Osmanlı Devleti durumdan haberdar olması üzerine adı geçen kaledeki gelişmeleri öğrenmesi bakımından²⁰⁴ Boğdan memleketinin idaresinde bulunan Mati gönderilmişti. Boğdan Fenerli Bey'i Mati'nin 29 Nisan 1754 tarihinde Osmanlı Devleti'ne gönderdiği takririnde Rusların kaleye asker sevkياتından bahsetmişti. Sultan III. Osman'nın cülusu ile birlikte ardı ardına birkaç sadrazam değiştirilmiştir. 1 Nisan 1756 yılında ikinci defa sadaret mührünü alan Köse Bahir Mustafa Paşa²⁰⁵ İstanbul'da azil halinde bulunan Kostantin Mavrokordato'nun hamisiydi.²⁰⁶ Aynı sene içerisinde Avrupa'da başlayan *yedi yıl savaşı* ile birlikte Çariçe Elizabet Kalesi Rusya ile Osmanlı Devleti arasında bir sorun teşkil etmeye başlamıştı.²⁰⁷

Matei Gika, Boğdan'da yeni Osmanlı sultanının cülusuna istinaden şölenler düzenliyordu. Bu esnada Köse Mustafa Paşa, Eflak beyliğinde bulunan Kostantin Rakoviça'yı Boğdan beyliğine, Rakoviça yerine de Eflak'ta beşinci defa Kostantin Mavrokordato'yu tayin ettirmişti. Böylece Boğdan Voyvodası Mati azledilip İstanbul'a çağırılmış, yerine de Kostantin Rakoviça atanmıştı.²⁰⁸

3.2.12. Kostantin Rakoviça'nın İkinci Boğdan Beyliği (1756-1757)

Kostantin, Boğdan Bey'i olur olmaz vergileri yükseltmişti. Tüccarlar kendi ticaretleri dolayısıyla satın aldıkları koyunlar yüzünden saraylar ve askerler için yeterince stoklar yapılamıyordu. Kostantin, tüccarların bu alışverişlerine engel olması yönünde tembih edildi.²⁰⁹ Vergilerden tatminkâr bir meblağ elde ettikten sonra, İstanbul'daki patrikhaneden, tüm vergilerin zorunluluğunu kaldırmaya yönelik bir vergi bedduası

---

²⁰⁴ Uğur Demir, *1768 Savaşı Öncesi Osmanlı Diplomasisi, (1755-1768) Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2012, s. 5.

²⁰⁵ Sarıcaoğlu Fikret, "Osman III" TDV, c. 33, s. 457.

²⁰⁶ Xenopol, *a.g.e.*, s. 103.

²⁰⁷ Demir, *a.g.m.*, s. 14.

²⁰⁸ Ahmed Vasıf Efendi ve Mehasinü'l-Asar ve Haka'iku'l-Ahbar'ı *1166-1188-1752-1774 (İnceleme ve Metin)*, haz. Nevzat Sağlam, Ankara 2020, s. 84.

²⁰⁹ BOA, AE.SOSM.III, 23/1643, (13 R 1170 / 6 Aralık 1156).

çıkartmıştı.²¹⁰ Ancak kendisinden sonra bey olan Fenerliler tarafından yeni vergiler çıkarılmaya devam edildi. Kostantin Rakoviça döneminde bu duruma kiliseler nezdinde beddua edilerek halka rahat günler yaşatacakları umudu aşılamaya çalışıldı. Bu dönemde Fenerli beyler arasındaki rekabetin artması nedeniyle Osmanlı Devleti tarafından aynı yerde uzun süre durmalarına müsaade edilmeyerek kısa sürede azledilirlerdi.²¹¹

3.2 13. Scarlat Ghica (İskerlet Gika, Ligorzade) (1757-1758)

Skarlat, Mati Gika'nın ağabeyisidir. Boğdan'dan İstanbul'a gönderilen zahirelerin iskelelere nakledilerek göndermesi konusunda vazifelendirildi.²¹² Boğdan'da bey olduktan sonra selefi döneminde beddualarla kaldırılan vergileri yeniden gündeme getirmek için metropolit'ten kararını geri alması talebinde bulundu. Bir süre sonra amacına uygun bir ferman elde edebildi. Söz konusu fermanın uygulamasına geçilmeden Eflak beyliğine tayin edildi.

3.2.14. İoan Călmășul (Yuvan, Yanaki Kalimaki) (1758-1761)

Călmășul (Kalmaşul) soyadı Rakoviça soyadı gibi Romen asıllıdır.²¹³ Yanaki'nin tayini²¹⁴ Fenerliler döneminin geçmişten tamamen kopuk bir şekilde cereyan etmediği yönünde bir göstergedir. Keza Fenerli beyler arasında bulunan "Gika" soyadı da Rum olmayıp Arnavut kökenlidir.²¹⁵

Yuvan, babasının teşvikiyle Latince ve Lehçe öğrenmişti. Nikola Mavrokordato, Osmanlı divanında tercüman olarak bulunan kardeşi Yanake'nin yerine Yuvan'ı göndererek bir de Osmanlıca, İtalyanca, Fransızca ve Rumca öğrenmesine vesile oldu. Yanaki Mavrokordato, kardeşi Nikola'nın yerine Eflak'ta bulunduğu sırada Yuvan Kalmaşul divan tercümanlığında bulunmaya devam etmiştir. Yuvan, soyadını

---

²¹⁰ Xenopol, *a.g.e.*, s. 104.

²¹¹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 70.

²¹² BOA, AE.SOSM.III, 29/2070, (20 R 1170 / 10 Nisan 1757).

²¹³ Djuvara, *a.g.e.*, s. 212, Xenopol, *a.g.e.*, s. 106.

²¹⁴ BOA, AE.SMST.III, 38/2683, (01 Z 1171 / 6 Ağustos 1758).

²¹⁵ Serap Yılmaz, "Boğdan Voyvodası Ligor Aleksandr Gika'nın Ölümü (1777)", XII. Türk Tarih Kongresi (12-16 Eylül 1994), Kongreye Sunulan Bildiriler, III. Cild, Ankara Türk Tarih Kurumu yay. 1999, s. 1009.

Romen haliyle olan ‘Călmășul’ şeklinden Rumca’ya daha yakın görünmesi amacıyla Kalimaki olarak değiştirdi.²¹⁶ Etrafını Rum asıllı kişilerle çoğaltmıştı.

Onun döneminde de metropolit, vergilerin alınması konusunda yazdığı bedduadan vaz geçirilmeye çalışıldı. İstenilen neticeye varılamaması nedeniyle boyarlar kendi aralarında anlaşarak metropoliti istifaya zorladılar. Metropolit’in yerine hem daha önce metropolit olan hem de Yuvan Kalimaki’nin kardeşi olan Gavril atandı. Böylece vergilerin yeniden toplanmasına karar verildi. Ancak yine de boyarların, patriarh tarafından edilen bedduadan korktukları için vergilerin başka mallar, varlıklar üzerinden toplanmasına karar verilmişti. Mesela büyükbaş hayvanlardan toplanılan vergiler yerine artık ocak başına toplanılmasına karar verilmişti. Elbette ocak başına alınan vergilerin büyükbaş hayvanlar için alınan vergilerden daha yüksek olması şartı da ihmal edilmemişti.²¹⁷

Yuvan Kalimaki’nin boyarlarla arasının iyi olması beyliğinin devam etmesini sağlamıştı. Ancak yaş haddinden beyliğini oğluna bırakmaya karar vermişti.²¹⁸

3.2.15. Grigorie Calimah (Ligor Kalimaki) (1761-1764)

İstanbul’da doğup büyüdü. Boğdan memleketini tanımayan ve memleketin idaresinden deneyimsiz bir halde Boğdan beyi olmuştu. Beyliği süresince devamlı Rumlardan çevrili olup Boğdan memleketini Rumların beğeni ve takdirlerine göre yönetmişti. Kostantin Rakoviça Boğdanlı boyarlarını, Ligor Kalimaki’ye karşı ayaklandırmaya çalıştı. Ayrıca boyarlardan, Osmanlı Devletine Boğdan beyliği için kendisini isteyecek bir heyet göndermelerini istemişti.²¹⁹

Rakoviça’nın teşebbüsleri Osmanlı Devleti tarafından fark edildikten sonra hapse atılmıştı. Ligor Kalimaki ise kayın pederi Ligor Alexandır Gika’nın entrikalarına mağlup olunarak azledilmiştir.

---

²¹⁶ Xenopol, *a.g.e.*, s. 105.

²¹⁷ Xenopol, *a.g.e.*, s. 108.

²¹⁸ Xenopol, *a.g.e.*, s. 109, Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 70.

²¹⁹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 110.

3.2.16. Grigorie Alexandru Ghica (Ligor Aleksandır Gika) (1764-1767)

Divan-ı Hümayunda tercüman iken Rum devlet adamı Stavarake'nin etkisiyle Boğdan'da Fenerli beyi olmuştu. Bey olduktan sonra boyar seçiminde Rum asıllı olanları da seçmiştir. Boğdan'ı ekonomik bakımından kalkındırmak birincil hedefleri arasındaydı. Or kalesinin tamiri Boğdan'dan karşılanmalıydı.²²⁰ Boyarların rüşvet almaları karşısında ciddi bir ceza ile karşılaşacaklarını söyleyerek fakir insanlar arasında adaletli olmalarını tembih etmişti. Tüm köylere vergi borçlarını açık bir şekilde ifade ederek, borçlarının fazlası istenilmesine engel olmaya çalıştı. Şehirdekilerin kıyafetlerine fazla harcama yapmalarına engel olmak ve de fakir olanlarını da eşit bir seviyede tutmak amacıyla Divan'a sıradan kıyafetler içinde gelmeye başladı. Boyarlar da daha mutevazi kıyafetler giymeye başladıktan sonra kısa sürede insanların kıyafetlerinin benzer şekilde olmasını sağladı. Boğdan'ın beylik merkezi Yaş şehrinde XX. yüzyıla değin kullanılacak çeşme ve su kanalları yaptırdı.²²¹

Aynı zamanda Ruslarla gizli anlaşmaları olan bir Fenerli beyi idi.²²² Gerçekte Ruslara destek olmaya çalışırken görünürde Osmanlı Devletinin lehine hareket ettiği intibaini ortaya koymaya çalışıyordu.²²³ Osmanlı Devletine Rusların adımlarını haber eden biri olarak görünmekteydi. Beri taraftan Ruslar da Osmanlı Devletinin çıkarlarına uygun hareket ettiklerini göstermeye çalışmaktaydılar. Osmanlı yönetimi bu durumun farkına varmayıp Alexandır Gika'yı Eflak beyliğine tayin etti. Alexandır Gika'nın Ruslarla devam eden münasebeti, Eflak beyliği döneminde ortaya çıkmıştı. Ruslarla savaş hakkındaki anlaşmalarını beyan eden mektup Osmanlı yönetimi tarafından bilinmekteydi.²²⁴

---

²²⁰ BOA, AE.SMST.III, 268/21447, (05 B 1177 / 9 Ocak 1764).

²²¹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 112.

²²² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 71.

²²³ Xenopol, *a.g.e.*, s. 111.

²²⁴ BOA, AE.SMST III, 296/23691, (27 B 1178 / 20 Ocak 1765).

3.2.17. Grigorie Calimah (Ligor Kalimaki'nin) İkinci Boğdan Beyliği (1767-1769)

Kalimaki'nin ikinci Boğdan beyliği 1768 yılında başlayan Osmanlı-Rus savaşına denk gelmişti. Ruslara karşı yapılmaya başlanılan savaş hazırlıkları Boğdan memleketinde de sağlanmaya çalışıldı. Osmanlı askerleri Boğdan'a gelerek Dinyester tarafındaki kaleleri güçlendirmeye başlamışlardı. Ordu için toplanmaya başlanan zahirelerden ötürü yerli kesim nezdinde bir rahatsızlık oluşturdu. Sefer sırasında voyvodaların mesul oldukları sorumlulukları eksik etmemeleri konusunda hüküm çıkarıldı.²²⁵Boğdan beyinin yanındaki Rumlar halktan toplanacak bir gelirin kalmadığını görmeleri üzerine İstanbul'a döndüler.²²⁶ Fenerli beyin yanına bir tek gariban Boğdanlılar kalmıştı. Ancak Ligor Kalimaki gizli bir şekilde Rusların yanına yer almaya başlamıştı. Sefere hazırlık yapan askerlerin görünmeleri ile birlikte Boğdanlılar, evlerinden bir iki parça eşya ile eşlerini, çocuklarını alarak manastırlarda kaçmaya başlamışlardı.

Ligor Kalimaki'nin zahire satın alması için Osmanlı Devleti tarafından gönderilen paraları, keyfine göre harcadığı ve yardımcılarını da Rusların yanında yer almaları konusunda kışkırttığı haber alınmıştı. Esasen Kalimaki'nin Boğdan idaresine atanmasının sebebi, Ruslarla yapılacak sefer esnasında sadakat ile hizmet etmesi beklentisiydi. Hatta bu yüzden bey olması için kendisinden caize bile istenmemişti. Ancak Ruslara olan meylinin farkedilmesi üzerine azledildi. Azlinin ardından çavuşbaşı hapsine verildi. Delilleri sunulmuş olduğu halde Ligor yaptıklarını inkar etti.²²⁷ Deliller karşısında kendisini savunamayan ve inkara teşebbüs eden Ligor, İstanbul'a gönderilip malları müsadere edildikten sonra öldürüldü.²²⁸

3.3. Eflak Memleketinde Fenerli Beyler (1716-1768)

Eflak memleketi genel itibarıyla sağlam surlarla çevrili muazzam güzellikte bir doğası vardı. Burada bulunan hayvancılık, tarım ürünleri, yağlar, ballar önemli bir ticaret hacmine sahipti. Bu ürünler İstanbul başta olmak üzere Rusya'ya, Batı'ya ve

---

²²⁵ BOA, AE.SMST.III, 88/6610, (10 B 1182 / 20 Kasım 1768).

²²⁶ Xenopol, *a.g.e.*, s. 114.

²²⁷ Ahmed Vasıf Efendi, *a.g.e.*, s. 359

²²⁸ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 72.

Kuzeydeki ülkelere satılmaktaydı.²²⁹ Bu sebeple Eflak memleketi, birçok tüccarın buraya akın etmesiyle meşhur olan ve canlılığını yitirmeyen bir yer olmuştu. Eflak'tan çıkan ürünlerin Avrupa'ya ve Osmanlı Devleti'ne ulaştırılmasında Tuna nehri hayatî önemi haizdi.²³⁰

3.3.1. Nikola Mavrokordato (1716-1730)

Nikola Mavrokordato Boğdan'da ikinci defa bey iken Eflak memleketinde Brankovanu'yu Osmanlı Devletine ifşa eden Brankovanu'nun akrabası İstefan Kantakuzen bulunmaktaydı. Ancak İstefan Kantakuzen'un da Osmanlı Devletine karşı Avusturyalılar ve Ruslarla iş birliği içerisinde olduğunu²³¹ deşifre olunması sonucunda azledilmiş ve Brankovanu ile aynı kaderi paylaşarak hatasının bedelini canıyla ödemişti. Onun yerine Boğdan beyliğinden Nikola Mavrokordato tayin edildi.²³²

Nikola Mavrokordato Bükreş'e ulaştığında Osmanlı sultanının fermanı okutularak görevine başladı. Fermanda Nikola Mavrokordato'nun güvenilir olduğu ve Boğdan'da yaptığı hizmetlerden memnuniyet duyulduğu ifade edilmişti²³³. Ayrıca mevcut borçlarının ertelenmesi hususundan İstanbul kaymakamına bir hüküm gönderilmişti.²³⁴

Vezir Ali Paşa komutanlığında Avusturyalılara karşı Belgrad'a hareket edileceği zaman Nikola Mavrokordato'dan 3.000 askerini hazır etmesini istendi²³⁵. Nikola Mavrokordato istenilen askerleri hazırlamıştı. Avusturyalılar Eflak'da Piteşti'e kadar ulaşmaları sonucunda Bükreş'e kadar da ulaşacakları duyulması üzerine Nikola Mavrokordato yanındaki boyarlarıyla birlikte Bükreş'ten ayrılmıştır. Nikola,

---

²²⁹ Bıyık, a.g.m., s. 250-251.

²³⁰ Mihai Maxim, "Tuna", TDV İslam, C. 41, s. 372.

²³¹ Radu Popescu, İstoriile Domnilor Tarilor Romaneşti, Editura Academiei Republicii Populare Romane Bucureşti 1963, s. 219.

²³² Popescu, s. 216.

²³³ Popescu, s. 218.

²³⁴ BOA, ADVNSMHM.d nr. 125, hk. 186 (20 L 1128 / 7 Ekim 1716)

²³⁵ Popescu, s. 222.

Calugareni (Yergöğü)'ne ulaştığı sırada müttefiki olarak görülen Piskopos Anthim'den, İstefan Kantakuzen'nin oğlu birçok Almanlarla birlikte Eflak'ta bey olmak üzere Macaristan'dan geldiği haberini aldı. Bunun üzerine ileri gelen birkaç Türk'le birlikte Bükreş'e geri döndü. Elindeki Osmanlı sultanından olan fermanına dayanarak ordu ihtiyacını hissettiği bir durum karşısında ihtiyacına cevap verilecekti.²³⁶ Nikola, Bükreş'e ulaştıktan sonra Piskopos'un yalan söylediğini öğrendi. Boyarlarla yaptığı meşveret sonucunda İstanbul'daki Patriarha şikayet ederek piskoposu görevinden uzaklaştırmıştı. Tüm yalanlar Nikola'nın kaçırılması için söylenmişti ancak Nikola'nın bundan haberi yoktu.

Osmanlı Devleti, Tımeşvar'da Avusturyalılar tarafından kuşatılan kalenin yardımına Tatarları görevlendirmişti. Avusturyalıları takip eden Tatarlar Avusturyalıların saldırısına uğradı. Kurtulan Tatarlardan bir kısmı Tuna Nehrine çekilmişti. Tatar hanı Osmanlı Devleti tarafından Tımeşvar'a kadar ulaşmadığı için suçlu bulunmuştu. Vezir, tehlikelere karşı Tatarların Eflak'ta kışlamalarını istedi. Nikola Mavrokordato ise Tatarların ülkede kışlamalarını istemiyordu. Vezire ve sultana mektup göndererek Tatarların Eflak'ta kışlamamalarını rica etti.²³⁷ Nikola'nın isteği Osmanlı Devleti tarafından kabul edildi ve Tatarların Eflak'ta kışlamalarına izin verilmedi.

Avusturyalılar Oltu nehrinin etrafında saldırılara devam ettikleri esnada Nikola Mavrokordato'nun gözünde dürüst olan iki boyar Şerban Bojoreanul ve Radul Goleşcul, Avusturya askerlerine karşı bir savunma yapamadıklarını söylediler. Gerçekte ise söz konusu boyarlar, Avusturyalılar ile aralarında anlaşarak Avusturya askerlerinin arasında bulunan serdara gizli mektuplar göndererek nasıl davranması gerektiği konusunda tavsiyelerini bildirmişlerdi. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın ifadelerine göre Nikola Mavrokordato'ya karşı olan boyarlar, Nikola'nın İstefan Kantakuzen'nin idamına sebep olduğuna inanmalarından ötürü Avusturyalılar ile ittifak etmişlerdi.²³⁸

---

²³⁶ Popescu, s. 226.

²³⁷ Popescu, *a.g.e.*, s. 228.

²³⁸ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 47.

Eflaklı boyarların verdikleri tavsiyeler sonucunda Avusturya askerlerden bir kısmı Piteşti'e kadar gelerek önemli Romen boyarlarının öldürülmesine sebep oldular. Avusturya askerlerinin konakladıkları yer Nikola Mavrokordato'nun güvendiği boyar Golescul tarafından yapılan manastır olmuştu. Avusturya askerleri manastırdan çıkarak ahali arasında çeşitli kötülükler yapmaya başladılar.²³⁹

Nikola Mavrokordato Avusturya askerlerinin Boyar Golescul'un yanında olduklarını tespit ettikten sonra Tatar ve Eflak askerlerinden müteşekkil bir ordu hazırlayarak onları kovmaya gitti. Avusturya askerlerinin buldukları kapalı alanlar ateşe verilmişti. Radu Popescu, Eflak memleketinde iç işlerinden sorumlu bir devlet adamıydı ve bu sırada Bükreş'e ulaştı. Radu Popescu'nun Eflak'ta yapılan hileleri fark edeceğinden endişelenen boyarlar Popescu'nun Avusturya askerlerinin karşısında durması için Craiova'ya gitmek üzere görevlendirilmesini istediler.²⁴⁰ Radu'nun gönderilmesinin ardından Avusturya ordusunun serdarına hemen mektup gönderilerek Nikola Mavrokordato'yu almanın tam zamanı olduğunu yazdı. Nitekim ordunun bir kısmı Popescu ile gitmişti. Eflak'ta ordudan kalan kısmı ise hain boyarlar tarafından durdurulacaktı.²⁴¹

Yüz altmış beş seneden beri Osmanlıların elinde bulunan Tımeşvar Kalesi²⁴² Avusturyalıların eline geçmesi²⁴³ akabinde Avusturyalı bir çete Nikola Mavrokordato'yu esir almaya geldiklerinde Mavrokordato'nun bulunduğu binanın kapıları Golescul'un daha önce verdiği talimatla açık halde buldular. Çete mensuplarının ve hain Eflaklı boyarların ellerinde silahlarıyla Fenerli beyinin odasına kadar gelerek tüm varlığına el koydular. Nicolae tüm ailesiyle birlikte Macaristan'a götürülmek üzere evinden esir alındı. Nikola Mavrokordato'nun üstüne hiçbir kıyafet olmaksızın çıplak bir halde iken çete tarafından boynuna takılan ipe çekilerek götürüldü.²⁴⁴ Karşılarında çıkan anında öldürülüyordu. Eflak'ta daha önce

---

²³⁹ Popescu, *a.g.e.*, s. 230.

²⁴⁰ Popescu, *a.g.e.*, s. 231.

²⁴¹ Popescu, *a.g.e.*, s. 232.

²⁴² Xenopol, *a.g.e.*, s. 25.

²⁴³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*. c. IV, Ankara 1988, s. 128.

²⁴⁴ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 129.

böyle bir vahşet görülmemiştir.²⁴⁵ Radu Popescu'nun bu olayı duyması üzerine sessizce Osmanlı ve Tatar ordularına haber ulaştırdı ve onların yanında gitti.²⁴⁶

Radu Popescu kroniğinde, Nikola'nın Macaristan'a getirildikten sonra Avusturyalı generalinin bu durumdan hoşnut kalmadığını ve askerlerine Nikola'yi geri götürmelerini istediğini yazar. Avusturya askerleri ise kimseye bir şey demeyerek Nikola'yi serbest bırakmadılar. Avusturya askerleri Eflak boyarlarının Nikola'nın bey olmasına karşı olduklarını biliyorlardı.²⁴⁷

Boyarların, Nikola'ya karşı olmalarının diğer nedenleri arasında İon Neculce'nin kroniğinde ifade edilen, Nikola'nın boyarlara uyguladığı zalim tutumları olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede Osmanlı Devleti'ne yaptığı şikayetler sonucunda boyarlardan bazılarının katledilmelerine neden olmuştu. Bunun üzerine boyarlardan bazıları Nikola tutsak edilmeden önce Macaristan'a kaçmışlardı.²⁴⁸

Osmanlı Devleti, Nikola Mavrokordato'nun tutsak edildiği haberini aldıktan sonra düşmanla iş birliği içerisinde olduğu tespit edilen Eflaklıların mallarını Tatarlı askerlere verirdi.²⁴⁹ Eflak beyliğine Nikola'nın kardeşi ve Osmanlı Devletinde tercüman olan Yanaki tayin edildi.²⁵⁰ Tayin edilmesindeki amaç, Tatar askerleriyle birlikte düşmana karşı mücadele etmesi²⁵¹ olmuştu. Bu durumlar karşısında Osmanlı Devleti Eflak memleketini bir sene vergilerden muaf tutmaya karar verdi. Ayrıca korkularından Eflaktan göç eden insanların geri dönmeleri konusunda ikna edilmeye çalışıldı.²⁵²

İşkerletzade Yanaki Osmanlı arşiv belgelerinde bazen voyvoda bazen de voyvoda vekili olarak yer almaktadır. Romen tarihinde ise kaymakam olarak bulunduğu kabul edilmektedir. Boğdan'da Dimitri Kantemir'in Rusların yanında yer almasından

---

²⁴⁵ Popescu, *a.g.e.*, s. 233.

²⁴⁶ Popescu, *a.g.e.*, s. 235.

²⁴⁷ Popescu, *a.g.e.*, s. 234.

²⁴⁸ Neculce, *a.g.e.*, 265.

²⁴⁹ BOA, ADVNSMHHM.d nr. 125 hk 261 (10 Za 1128 / 26 Ekim 1716).

²⁵⁰ Popescu, *a.g.e.*, s. 237, BOA, ADVNSMHHM.d nr.125 hk 359 (20 Za 1128/5 Kasım 1716).

²⁵¹ BOA, ADVNSMHHM.d nr. 125 hk 360 (20 Z 1128/5 Aralık 1716)

²⁵² Zinkeisen, *a.g.e.*, s. 378.

sonra, Eflakta'ta da, Nikola Mavrokordato'nun esir alınmasından sonra voyvoda vekili, kaymakam olarak yer almıştır. Her iki memlekette de üstlendiği vekil vazifesinden sonra kardeşi Nikola Mavrokordato bey olmuştu.

Yanaki tüm boyarlara görevlerini iade ederek Osmanlı Devletinin emirleri doğrultusunda ülke yönetimine başladı.²⁵³ Yanaki, Bükreş'e üç günlük mesafede yer alan Targovişte'de²⁵⁴ bulunuyordu. Eflak'ta serasker olan Vezir Hüseyin Paşa'ya Osmanlı Devleti tarafından gönderilen hükme göre Bükreş dışında bulunan yerlerde Avusturyalılar ile mücadele etmek adına Tatarlardan asker istemeliydi.²⁵⁵ Ancak Vezir Hüseyin Paşa'nın istediği asker yardımı gönderilmediğinden dolayı Yanaki'nin Avusturyalılara karşı duramayacağı kanaatine vararak Yanaki'nin Bükreş'e girmesine izin vermemiştir.²⁵⁶

Yanaki kendi konumunun beylik haline dönüşmesi ihtimalini Eflak'ın Avusturya mülkiyeti haline geldiği takdirde olabileceğine inanmaya başladı. Aksi halde bey olarak Osmanlı Devleti tarafından yine ağabeyi Nikola'nın seçileceğini biliyordu. Avusturyalıların Osmanlı Devleti'nin karşısına galip gelmesini beklediği için hep Avusturyalıların nazarında hoş görünmeye çalıştı.²⁵⁷

Eflak Beyliği için hedefleri olan başkaları da vardı. Nikola Mavrokordato'ya ihanet eden boyarlar Erdel'e geçtiler ve yukarıda adı geçen hain boyar Şerban Bojoreanul'un oğlunu Eflak'ta bey yapmak istediler. Belgrad kalesi için Osmanlılar ile Avusturyalılar arasında yapılan mücadelenin sonucunda Türkler ve Tatarlar Romen ülkesinde Oltu nehrinin civarındaki köylerden köle aldılar. Yanaki bu olay karşısında köle olarak alınan kişileri serbest bıraktırdı.²⁵⁸

---

²⁵³ Popescu, *a.g.e.*, s. 238.

²⁵⁴ Erbiceanu, *a.g.e.*, s. 189.

²⁵⁵ BOA, ADVNSMHHM.d nr. 125 hk 622 (29 M 1129/13 Ocak 1717).

²⁵⁶ Uzunçarşılı *a.g.e.*, s. 1 29.

²⁵⁷ Xenopol, *a.g.e.*, s. 27.

²⁵⁸ Popescu, *a.g.e.*, s. 241.

1718 yılında Yanaki'ye Pasarofça'ya gitmesi emri verildi.²⁵⁹ Pasarofça Antlaşması'na göre Avusturyalıların Oltu nehrinin bir tarafından ele geçirdikleri topraklar onlara kalacaktı.²⁶⁰ Yanaki, Eflak'ın Avusturyalılara teslim edilmeyeceğine emin oldu. Bu yüzden ağabeyisi Nikola Mavrokordato'nun tehlikeli yarışıyla karşı karşıya kalacağını farkındaydı. Korkusundan her şeyi Avusturyalıların aleyhine değiştirmeye başladı. Avusturya elçisi tarafından Osmanlı Devletine ispiyonlanacağı tehditleri karşısında Yanaki af dilemeye başladı. Hatta olası bir rezalet karşısında Avusturyalıların yanında sığınma talebinde bulundu.²⁶¹

1718 yılında Pasarofça'daki toplantıya iki sıra halinde giden Osmanlı elçileri Nikola Mavrokordato'nun serbest bırakılmasını istediler. Anlaşmanın on ikinci maddesi gereğince İstanbul'da hapiste bulunan iki baron ve yanındaki adamlarının serbest bırakılarak Eflak sınırında mübadele yoluyla Nikola Mavrokordato özgürlüğüne kavuşmuştu.²⁶² Yanaki, Pasarofçadan döndükten sonra Nikola'yı karşılayacak boyarları düzenledi.²⁶³ Yanaki kısa bir süre sonra yakalandığı hastalıktan ötürü hayatını kaybetti ve Bükreş'teki bir manastırda defin edildi.²⁶⁴ Ölümü Nikola Mavrokordato'nun Bükreş'e gelmesine birkaç gün kala meydana gelmesi manidardı.²⁶⁵

Yanaki'nin vefatından sonra Eflak beyliğine yeniden getirilen Nikola Mavrokordato tüm ülkeye gönderdiği yazılarda Avusturya askerleriyle münasebeti olmuş olanların affedileceğini bildirdi.²⁶⁶ⁱ Nikola Mavrokordato'nun hoşgörülü tavırları bazı boyarlara inandırıcı gelmedi ve Eflak'tan kaçtılar bazıları ise Nikola'yı karşılamaya geldiler. Bu dönemde Eflak'ta veba salgını vardı. Hastalığın yanında Yanaki'nin döneminden başlayan açlık nedeniyle birçok kişi hayatını kaybetmeye başladı. Nikola Mavrokordato insanların açlıktan ölmelerine engel olmak için Osmanlı

---

²⁵⁹ Abdülkadir Özcan, "Pasarofça Antlaşması", *TDV*, c. 34, s. 179.

²⁶⁰ Popescu, *a.g.e.*, s. 247.

²⁶¹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 32.

²⁶² BOA, ADVNSMHHM.d nr. 127 hk 841 (20 N 1130/19 Temmuz 1718).

²⁶³ Popescu, *a.g.e.*, s. 243.

²⁶⁴ Popescu, *a.g.e.*, s. 244.

²⁶⁵ Xenopol, *a.g.e.*, s. 33.

²⁶⁶ Popescu, *a.g.e.*, s. 245.

Devletinden un aldı ve ölümlerin olduğu bölgelere gönderdi.²⁶⁷ Birçok insan açlıktan kurtulmak için Osmanlı Devletine sığındı. Nikola Mavrokordato'nun arzuhali üzerine Osmanlı yönetimi tarafından çıkarılan hükme göre göç eden Eflaklıların esir alınıp satılması yasaklanmıştı.²⁶⁸ Osmanlı Yönetimi de zaman içerisinde Eflaklı halkının perişan hallerinden dolayı Nikola Mavrokordato'dan Eflaklıların vergilerden muaf tutulmalarını ve geri dönmeleri için çaba sarf etmesini istemişti.²⁶⁹

Nikola Mavrokordato Osmanlı Devleti tarafından Niğbolu'da Avusturyalılara karşı sınırları korumasıyla görevlendirildi. Nikola, Osmanlı Devletinin nazarında iyi görünmesini fırsat bilerek söz konusu savunma sırasında yerli insanlara bir kaybın verilmemesini rica etti. Böylece sınırların savunulduğu süre boyunca herhangi bir kayba yol açılmadı. Kostantin Brankovanu azledilmemek için Osmanlı Devletine verdiği vergilerin iki katını vaat ettiğini önceki sayfalarda anlatılmıştır. Nikola Mavrokordato söz konu vergilerden ötürü zor durumda düşen ülkenin yükünü hafifletmek amacıyla vergilerin miktarını düşürmüştü.²⁷⁰

Nikola'nın yönetmesinden memnun kalınmasından ötürü Eflak'ta ikinci beyliğinin üçüncü senesinde Osmanlı Devleti tarafından ömrü boyunca bey olmasına karar verildi.²⁷¹ Nikola Mavrokordato Osmanlı Devleti'nin siyasetine sadık bir bey idi. Avusturya askerleriyle tekrar iş birliği içerisinde olduğunu tespit ettiği boyarları Osmanlı Devleti'ne şikâyet etti. Kantakuzenlerden spatar olan Mihai ve diğer birkaç boyarı Osmanlı Devleti'ne göndererek ihanetlerinden ötürü idam ettirmişti. Boyarlar arasında Boğdanlılar da vardı.²⁷²

Eflak memleketinde daha İstefan Kantakuzen ile Yanaki Mavrokordato zamanından kalan birçok senet mevcuttu. Avusturya ile Osmanlılar arasında olan savaşlarda birçok senet kaybolmuştu. Nikola Mavrokordato, Osmanlı Devletinin emri

---

²⁶⁷ Popescu, *a.g.e.*, s. 247.

²⁶⁸ BOA, ADVNSMHM.d nr. 129 hk 31 (10 B 1131/29 Mayıs 1719).

²⁶⁹ BOA, ADVNSMHM.d nr. 129 hk 864 (10 Ca 1132/20 Mart 1720).

²⁷⁰ Popescu, *a.g.e.*, s. 251.

²⁷¹ Popescu, *a.g.e.*, s. 255.

²⁷² Xenopol, *a.g.e.*, s. 25.

doğrultusunda Eflak memleketinde yapılan masrafları tek tek belirleyerek Osmanlı Devleti'ne ifade etmişti. Böylece bulunduğu yıla kadar tüm senetlerin ve tezkirelerin açıklaması yapılmış oldu.²⁷³

Sefil hallerinden Osmanlı Devletine sığınan Eflaklıların tekrar memleketlerine dönmeleriyle birlikte yine eskisi gibi olan haraçlarını ödemek emriyle karşılaştılar. Nikola Mavrokordato haracın tamamını kaldırmak için Osmanlı sarayında çareler aramış olsa da bu durumu değiştirmek mümkün olmamıştı. Nikola Mavrokordato Eflak reayası için olduğu gibi Eflak memleketinde bulunan Türkler için de iyilikler yapmaya gayret etti. Büyükbaş hayvan sahibi olan bazı Türklere hayvanları için yapılması gereken ödemelere karşı çıkanlar Nikola tarafından Osmanlı padişahına şikâyet edildi. Gelen hükümlerle birlikte söz konusu ödemeleri yapmayanlar Eflak Beyliğinde bulunan görevli tarafından cezalandırılmaları ya da sürgün edilme kararı çıkarıldı. Böylece ödemeler yapılmıştı.²⁷⁴ Nikola Mavrokordato 1730²⁷⁵ yılında Eflak Bey'liği devam ederken hayata gözlerini yumdu. Eflak memleketinde tarafından inşa ettirilen Vacareşti manastırında gömüldü.

3.3.2. Kostantin Mavrokordato'nun Birinci Eflak Bey'liği (1730)

Nikola Mavrokordato'nun oğlu olup²⁷⁶ ilk defa on dokuz yaşında Eflak Bey'i oldu.²⁷⁷ Devlet işleri için zayıf bir iradeye sahipti. Ancak sabırlıydı. Kavgaya, ve kan dökmeye meraklı biri değildi.²⁷⁸

Bey olduktan kısa bir süre sonra Patrona Halil isyanının ortaya çıkması²⁷⁹ ve Osmanlı sultanının değişmesi ile birlikte Eflak'ta ve Boğdan'da yeni Fenerli beyler

---

²⁷³ Popescu, *a.g.e.*, s. 263.

²⁷⁴ Popescu, *a.g.e.*, s. 266.

²⁷⁵ İrmscher, *a.g.m.*, s. 1006.

²⁷⁶ Hammer, Kostantin Mavrokordato'yu Yanaki'nin oğlu ve Nikola Mavrokordato'nun yeğeni, olarak kaydeder. Yapılan araştırmada Rum elyazmalarında ve Romen kroniklerinde Kostantin Mavrokordato, Nikola'nın oğlu olarak ifade edilmesinden ötürü bu çalışmada kroniklere uygun şekilde yazmak tercih edilmiştir. Hammer, Büyük Osmanlı Tarihi , c. 13., s. 382. Nicolae İorga da Kostantin Mavrokordato'yu Nikola Mavrokordato'nun oğlu olarak yazmaktadır. İorga, *a.g.e.*, s. 339.

²⁷⁷ Xenopol, *a.g.e.* s.49.

²⁷⁸ Neculce, *a.g.e.*, s. 305.

tain edilmişti. Bu sebepten ötürü Kostantin Mavrokordato'nun birinci Eflak beyliği sadece bir ay sürmüştür. Azledildikten sonra Türkler tarafından İstanbul'a getirilmişti.²⁸⁰ Aynı zamanda Boğdan'da bey olan (Grigorie, Greguar, Greguvar) Ligor yerine de İstanbul'dan bir Rum kasabı geçti.²⁸¹ Yaklaşık bir ay kadar devam eden beyliği, başı kesilerek Boğdan beyliğinden çıkarılmış ve yerine tekrar Ligor Gika tayin edilmişti.²⁸²

3.3.3. Mihail Rakoviça (1730-1731)

Eflak Beyi İskerletzade Nikola'nın vefatı üzerine oğlu Kostantin Bey iki aylık voyvoda iken önceden Boğdan voyvodası olup Kuruçeşme'de ikamet eden Mihail Bey, voyvodalığın kendisine verilmesi için yapmış olduğu teşebbüsler üzerine Divan-ı Hümayunda kendisine kuka giydirilerek Eflak voyvodası atandı.²⁸³

Eflak beyliğine merakı olan Rakoviça, Kostantin Mavrokordato'nun Eflak beyi olduğu sırada, Patrona Halil İsyanı sırasında, Eflak Bey'liğine tayin edildi.²⁸⁴ Patrona Halil İsyanı esnasında Bosna valisi olan Topal Osman Paşa 1731 yılında sadrazam olduktan sonra, Eflak boyarları tarafından Kostantin Mavrokordato'nun dostu ve Mihail Rakoviça'nın düşmanlığı ile bilinen bir sadrazamdı.²⁸⁵ Eflak boyarları Mihail'in Boğdan'da da yaptığı gibi kendilerinin geleneklerini bozması ve yüksek miktarlarda para talep etmesi nedeniyle sadrazama şikâyette bulundular.

Şikâyetleri duyan Sadrazam Topal Osman Paşa Mihail Rakoviça'nın başının kesilmesi için birilerini gönderdi. Ancak Mihail'in birkaç yakını haberi tez zamanda ulaştırmaları neticesinde Mihail kurtuldu. Onun yerine Mihail'e haberi veren Rum Konstantin Ventura yakınının başı kesildi,²⁸⁶ Mihail ise İstanbul'a getirilerek hapsedildi. Osmanlı Devletinde Patrona Halil İsyanı ile birlikte ortaya çıkan kargaşa

---

²⁷⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 50.

²⁸⁰ Neculce, *a.g.e.*, s. 292.

²⁸¹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 65, Xenopol, *a.g.e.*, s. 50.

²⁸² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 66.

²⁸³ Subhi Tarihi, *Vak'anüvis Subhi Mehmet Efendi Sami ve Şakir Tarihleri ile Birlikte 1730-1744 (İnceleme ve Karşılaştırmalı Metin)*, haz.Mesut Aydiner, İstanbul 2007, s. 50.

²⁸⁴ Xenopol, *a.g.e.*, s. 50, Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 50.

²⁸⁵ Neculce, *a.g.e.*, s. 292.

²⁸⁶ Xenopol, *a.g.e.*, s. 50.

sırasında Topal Osman Paşa'nın azledilmesi²⁸⁷ Mihail'in hayatta kalmasına ve hızlı bir şekilde hapisten çıkmasına vesile oldu.

İstanbul'da bulunan Mihail Rakoviça Eflaklılar hakkında olumsuz konuşmamaya özen gösteriyordu Yeni sadrazam Eflak boyarlarıyla görüşebilme talebinde bulundu. Sadrazam boyarların gelmeleri için haber gönderdi. Mihail'in talebini duyan boyarlardan kimileri Macaristan'a kimileri de Boğdan'a kaçarak Mihail ile görüşmeye gelmediler. Bu durum Osmanlı yönetimince kızgınlıkla karşılanıp Mihail Midilli'ye sürgüne gönderildi.²⁸⁸

3.3.4. Kostantin Mavrokordato'nun İkinci Eflak Beyliği (1731-1733)

Birinci Eflak beyliğinden azledilip İstanbul'a çağırıldıktan bir sene sonra tekrar Eflak beyliğine tayin edildi. Babası Nikola Mavrokordato'nun Osmanlı Devleti'nde olan emval ve emlakı müsadere edilmemesi karşılığında kısım kısım bir miktar taahhüt ettiği meblağı Hazine-yi Amire'ye ödedikten sonra Divan-ı Hümayun'da kuka giydirilip kendisine voyvodalık hilatı ihsan olundu.²⁸⁹

Babasına nazaran devlet adamlarına karşı daha barışçıl bir tutum çerisinde olmuştur.²⁹⁰ Kiminle evlenebileceği konusunda Boğdan beyliğinde bulunan kuzeni Ligor Gika'dan tavsiye aldı. Düğünden sonra Gika'ya minnettarlığını bildirdi. İstanbul'da bulunan Mihail'in öldürülmesi için yüklü miktarda harcama yaptıysa da başaramadı.²⁹¹

Kostantin Mavrokordato, Eflak beyliğinden Boğdan beyliğine aktarılacağı haberini duyduktan sonra kendi halinde Osmanlı Devleti'nin yetkilerini beklemeye başlamıştı. Ligor Gika ise devlet adamlarından birini Eflak' göndererek beyliğe ait tüm paraları, evrakları ve tahtı tutturmasını istemişti. Boğdan beyliğine geçen Kostantin Mavrokordato, zaman içinde Gika'ya karşı ılımlı tutumu değiştirmeye başladı.

---

²⁸⁷ Neculce, *a.g.e.*, s. 293.

²⁸⁸ Neculce, *a.g.e.*, s. 294.

²⁸⁹ Subhi Tarihi, s. 118.

²⁹⁰ Neculce, *a.g.e.*, s. 293.

²⁹¹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 51.

3.3.5. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) Birinci Eflak Beyliği (1733-1735)

Fenerli Eflak beyinin ile Fenerli Boğdan beyini karşılıklı görev yerlerinin değiştiği haberinden sonra yeni görev yerlerine giden beyler yolda birbirleriyle karşılaştılar ve dostane bir şekilde yeni görev yerlerine dahil oldular. Ancak Boğdan tahtının geliri, geliri Eflak'a nazaran daha düşük bir seviyede olması iki kuzen arasındaki dostane ilişkilerin düşmanlığa dönüşmesine neden oldu. Mavrokordato aradaki gelir eksikliğini elde etmek adına Boğdan'da yeni vergiler koyma yolunu tercih etti. Ölmüş büyükbaş hayvanlardan dahi vergi almaya başladı.²⁹² Böylece Osmanlı idarecilerine de kıymetli armağanlar verebilecekti. Memleketeyn idaresinde bulunan Rum kökenli beyler arasında devamlı Osmanlı yönetiminde övülen bir yere sahip olmaya çalışırlardı. Her daim bu yönde davranmaları, mezkur yerlerin kendileri için vazgeçilemeyen bir statüde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte kendilerince Osmanlı Devleti tarafından kararlarının reddedilmeyeceği güvencesi söz konusuydu. Nitekim Ligor Gika'nın Eflak'ta izlediği politika Osmanlı Devleti tarafından itiraz görmemişti.

Neculce kroniğinde, Ligor'un yabancı yani Rum olmasına rağmen yerli boyarların kendisine karşı olan olumsuz girişimlerini affettiğini hatta onlara merhamet ederek tekrar görev başına getirdiğini yazar.²⁹³ Eflak memleketinde bey olduktan sonra ise Boğdan memleketinde bulunan Kostantin Mavrokordato'nun yerine başka birinin atanmasını istediğinde Boğdanlı boyarları Eflak'a gelmeleri yönünde kışkırtıyordu. Boğdanlı boyarların Eflak'a geldikleri takdirde Boğdan memleketinin zarar göreceği, beyin azledileceği düşüncesi hakimdi. Bu durumu fark eden Boğdan Beyi Kostantin Mavrokordato, Gika'yı Osmanlı sarayına şikâyet etti. Osmanlı Devleti tarafından Eflak beyliğine Mavrokordato'nun geçmesi kararlaştırıldı. Ancak Gika azledilemediğinden tekrar Boğdan beyliğine tayin edildi.²⁹⁴

3.3.6. Kostantin Mavrokordato'nun Üçüncü Eflak Beyliği (1735-1741)

Kostantin'in beyliği 1736 senesinde Osmanlı Devleti ile Avusturya ve Rusya arasında meydana gelen sefere denk gelmişti. Rusya, Pasarofça Barış Anlaşması'na rağmen Osmanlı Devletine karşı kendine yakın olarak Avusturya'yı görmekteydi.

---

²⁹² Xenopol. *a.g.e.*, s. 52.

²⁹³ Neculce, *a.g.e.*, s. 291.

²⁹⁴ Neculce, *a.g.e.*, s. 305, BOA, ADVNSMHM.d nr. 141 hk 209 (Evahir-i B 1148/6 Aralık 1735).

Osmanlı yönetiminde Kostantin Mavrokordato'nun Osmanlı Devleti'ne sadık olduğundan şüphe yoktu²⁹⁵

Mavrokordato, Boğdan memleketinde bulunan Ligor Gika'nın Osmanlı veziri ile savaş hazırlıkları için görüştüğü haberini alması üzerine ilk hamlesi Gika'yı Osmanlı sarayına şikâyet etmek olmuştu. Amacı Osmanlı Devleti nazarında Gika'nın itibarını zedelemektir. Avusturyalıların Eflak memleketine girdiğini duyduktan sonra Tuna nehrinden kaçmaya koyuldu. Bükreş'e kadar gelen Avusturyalılar ise tüm boyarları aileleriyle birlikte yanlarına aldılar. Durumu gören Osmanlı Devleti Eflak beyine iki üç paşa eşliğinde ordu gönderdi. Böylece Avusturyalılardan kalan kısmını da Eflak memleketinden çıkarmıştı. Kostantin Mavrokordato birkaç paşa eşliğinde Bükreş'e geri döndü. Kalan boyarlara yeni görev yerlerini tayin etti. Boğdan beyliğinde bulunan Ligor Gika 1741 yılında azledilmesi sonucunda Kostantin Mavrokordato Boğdan beyliğine tayin edildi.

3.3.7. Mihail Rakoviça'nın İkinci Eflak Beyliği (1741-1744)

İstanbul'da hapiste bulunan Mihail Rakoviça, hapisten çıktıktan sonra kızını Ligor Gika'nın oğlu Skarlat ile evlendirmişti. Ligor Gika Boğdan'da iken eşi ve oğlu İstanbul'da bulunuyordu. Gika oğlunun düğünü için Boğdan'da boyarlarla birlikte bir hafta kutlama yaptı.²⁹⁶ Gika'nın Rakoviça ile dünür olmasının amacı, Kostantin Mavrocordato'yu devirip Eflak beyliğine Ligor Gika'nın Boğdan beyliğine de Mihail Rakoviça'nın geçmesiydi.²⁹⁷ Ancak Rakoviça Eflak'ta bey olmak için yüklü miktarda rüşvet verdi.²⁹⁸ İkinci defa Eflak beyliğine geçen Rakoviça azli döneminde yaptığı masrafları karşılamak için vergileri yükseltti. Eflak memleketinde ağır vergilerden ötürü insanlar başka yerlere göç etmeye başladılar.²⁹⁹ Bu durum karşısında Mihail Rakoviça azledilerek yerine tekrar Kostantin Mavrokordato tayin edildi.

---

²⁹⁵ Xenopol. *a.g.e.*, s. 57.

²⁹⁶ Neculce, *a.g.e.*, s. 337.

²⁹⁷ Xenopol. *a.g.e.*, s. 64.

²⁹⁸ Uzunçarşılı. *a.g.e.*, s. 52.

²⁹⁹ Xenopol, *a.g.e.* s.75, Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 52.

3.3.8. Kostantin Mavrokordato'nun Dördüncü Eflak Beyliği (1744-1748)

İskerlet-oğlunun oğlu Kostantin Voyvoda, Nemçe seferleri esnasında voyvoda bulunmakla Osmanlı Devleti'ne bağlılığı ve ahalinin emniyet ve huzurunun sağlanmasında gösterdiği gayret vesilesiyle Divan-ı Hümayun'da alınan karar üzerine Eflak voyvodalığına getirilmişti. Adet üzere maiyetine de tayin edilen Divan efendileriyle hükümet merkezine gönderildi. Selefi Mihail voyvoda, oğlu ve kapı kethüdarları ettiklerinin cezasını çekmek üzere Midilli adasına sürgüne gönderildi.³⁰⁰

Kostantin Mavrokordato, 1741-1744 yıllarında Boğdan'da bey olduğu dönemde başlattığı reformları Eflak beyliği sürecinde de sürdürmeye devam etmişti. Boyarların nezdinde devam ettiği reformların karşılığını boyarların memnuniyetsizliği ile karşılaşmıştı.³⁰¹ Bu durum ile meşgul olmaktan halkı belirli bir düzeye getirmeye engel teşkil ediyordu. Reformları arasında vergilerin kesin bir şekilde ne zaman toplanacağı belirlenmesi en ciddi uğraşıydı. Vergi ödemelerinin aksamaması adına hiç kimsenin başka bir köye taşınmasına izin verilmiyordu.³⁰² Yine de bu durum insanların göç etmelerine engel olamamıştı. Kostantin'in getirmeye çalıştığı yenilikler sonucunda fakirler daha fakir, zenginler daha zengin olmuştu. Etrafındaki kişilerin işlerini aleyhine çevirmeleri sonucunda Boğdan beyliğine aktarılmıştı.³⁰³

3.3.9. Grigorie Ghica (Ligor Gika'nın) İkinci Eflak Beyliği (1748-1752)

İskerletzade Ligor, Eflak beyliğini Osmanlı Devleti'nden büyük bir para karşılığında satın alarak elde etti.³⁰⁴ Masraflarından dolayı eksikliğini tamamlamak amacıyla Eflak'ta selefi Mavrokordato'nun koyduğu vergiler üzerine yeni vergiler eklemek zorunda kaldı. Bunlar bayram ve itmam vergileriydi.³⁰⁵ Terk edilen bir gelenek olan

---

³⁰⁰ İzzi Tarihi, *a.g.e.*, s. 31-32.

³⁰¹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 79.

³⁰² Xenopol, *a.g.e.*, s. 83.

³⁰³ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 53

³⁰⁴ Xenopol, *a.g.e.*, s. 93.

³⁰⁵ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 53.

manastır inşa etmeyi yeniden canlandırmıştı. 1752 yılında Eflak'ta beyliği devam ettiği sırada vefat etti.

3.3.10. Matei Ghica (Mati Gika) (1752-1753)

Birkaç seneden beri Eflak voyvodası olan İskerletoğlu Ligor'un, eceliyle öldüğü İstanbul'a bildirildikten sonra dışarıdan ahvali bilinmeyen bir şahsın voyvodalık ünvanı ile tayini münasip görülmediğinden Divan-ı Hümayun tercümanlığı hizmetinde olup rüştünü ispat eden Ligor oğlu Matei'in Eflak voyvodalığına tayin edildi. Yeni voyvodaya hilat ve kuka giydirilip padişahla görüşürüldükten sonra Bükreş'e gönderildi³⁰⁶ Matei'in Eflak'a tayini hakkında Romen kaynaklarından daha ayrıntılı açıklamalara yer verilmektedir. Buna göre, İskerletzate Ligor'un vefatından sonra Eflaklı boyarlar Osmanlı Devletinden Ligor'un oğlu Skarlat'ı bey olarak talep ettiler. Ancak Skarlat yerine kardeşi Mati-Matei-Matyö³⁰⁷ geçti. Bu dönemde Skarlat'ın küçük kardeşi Mati'nin Rum kayınpederi Eflak memleketinin kapıkethüdalığı görevindeydi. Damadını Eflak'ta bey olarak görmek istemesi üzerine Osmanlı Devletindeki divan tercümanı ile görüştü. Tercümandan boyarların Osmanlı Devletine sundukları mahzarda Skarlat isminin yerine Mati olarak çevirmesini istedi.³⁰⁸ Mati, Fenerli Eflak beyi olarak tayin edildikten sonra kardeşini isteyen boyarlara karşı sert bir tutum izlemişti. Skarlat'ı destekleyen boyarların provokasyonları neticesinde Mati, Osmanlı yönetimi tarafından azledilerek Boğdan'a Fenerli beyi olarak atanmıştı. Ancak Eflak beyliği de protestolarla desteklenen bir beye emanet edilmemişti.

3.3.11. Kostantin Rakoviça (1753-1756)

Kostantin Rakoviça, İstanbul'da bulunan Rum spatar Mihalake'nin ve posteltik olan damadının yardımı sonucunda Boğdan beyliğinden Eflak beyliğine tayin edildi.

---

³⁰⁶ İzzi Tarihi, *a.g.e.*, s. 961.

³⁰⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 53.

³⁰⁸ Xenopol, *a.g.e.*, s. 94.

Kostantin Rakoviça Mati ile karşılıklı tayin edildiler³⁰⁹. Osmanlı kroniğine göre Eflak voyvodalığı Mihail oğlu Kostantin'e ve Boğdan voyvodalığı da Mati'ye ahaliye zulm etmemesi şartıyla verilmişti.³¹⁰ Fenerli Beyi Kostantin, yardımcılarına mükafaat olarak Eflak halkının yağma edilmesine müsaade etti.³¹¹ Eflak boyarları, özellikle Rum Postelnik'in davranışlarından rahatsız olmaları neticesinde aralarında müzakere ederek İstanbul'a gitmeye karar verdiler. Buna göre Kostantin Rakoviça'yı destekleyen Rumlar yerine Eflaklı kimselerin tayin edilmesini istediler. Boyarların girişimleri Kostantin'in Eflak beyliğinden azledilip tekrar Boğdan beyliğine gönderilmesine neden oldu.

Kostantin Rakoviça, Memleketeyn'de bey olduğu müddetçe Osmanlı Devletinin lehinde bir siyaset izlemiştir.³¹² Bey'liği 1768 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti ile Polonya arasında devam eden kargaşalı yazışmaların olduğu bir döneme denk gelmişti.

3.3.12. Kostantin Mavrokordato'nun Beşinci Eflak Beyliği (1756-1758)

Kostantin Mavrokordato, Boğdan'da ve Eflak'ta yapmaya çalıştığı reformlar sonucunda birçok isyanın çıkmasına sebep olmuştu. Fenerli beyler kendilerini Memleketeyn'e tayin ettirmek için Osmanlı Devleti tarafından takdir edilen kimseler haline gelmek için çok çaba sarf ederlerdi. Mavrokordato'nun reform girişimlerinin sonuçları ise Osmanlı Devleti nezdinde tam tersine bir intiba ile karşılaşmasına yol açmıştı.

1748 yılında Eflak beyliğinden azledilen Mavrokordato, İstanbul'a gelerek burada Fransız elçisinin yardımıyla bir süre birkaç Cizvit'in yanında saklanmıştı. Aynı elçinin sarayında 1749 yılında, yeniden Fenerli beyi olabilmek için çare aramaktaydı. Mavrokordato elçiden yardım diledi. Ancak beklentileri karşılıksız kaldı.³¹³ Yine de

---

³⁰⁹ BOA, AE. SMHD.I, 262/21268, (11 Ş 1166 / 13 Haziran 1753).

³¹⁰ Ahmed Vasıf Efendi, *a.g.e.*, s. 19.

³¹¹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 94.

³¹² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 54.

³¹³ Xenopol, *a.g.e.*, a.95.

hedefinden vaz geçmeyerek bu defa Avusturya'dan ve İngiltere'den yardım diledi. Yedi sene süren bir uğraşın sonucunda Eflak'ta bey olarak gönderilmesine karar verildi. 1756 yılının Şubat ayında veziriazamın kâhyasına uğradıktan sonra veziriazamın yanına giderek kaftanı giydirilmişti. Reisülküttab'ın yanına da uğradıktan sonra Fener'de bulunan ve kapıda karşılandığı Patrikhane'ye gitti. Patrikhane'ye yaptığı ziyaretten sonra Osmanlı sultanının huzuruna çıkararak başını yere kadar degecek şekilde öne eğmişti. Osmanlı padişahı, Mavrokordato'yu sağ kalmak istiyorsa Eflak halkına adaletli davranması gerektiği konusunda uyarmıştı.³¹⁴ Mavrokordato Eflak'a ulaştıktan sonra sorun yaratacak yeni reformlar çıkarmaktan sakındı. Bir tek Bükreş'te çok azalan nüfusu arttırmak maksadıyla mevcut vergileri kontrol edecek yeni bir boyar tayin etti.³¹⁵ Ancak bu durumun yine halkın yağmalanmasına neden olarak görüldüğünden şikayet edilmişti. Ayrıca Osmanlı Devletine olan yüklü miktardaki borcu ve edasına yanaşmaması nedeniyle Yedikule'ye hapsolünmüş ancak borcunu ödedikten sonra kurtulabilmişti.³¹⁶

3.3.13. Scarlat Ghica (Skarlat, İskerlet Gika) (1758-1761)

Otuz sene boyunca Eflak ve Boğdan'da, bey olan Ligor Gika'nın, vefatından sonra oğlu İskerlet Gika Fenerli beyi olmanın yollarını arıyordu. Kendi kışkırtmaları sonucunda kardeşi Mati'yi Eflak beyliğinden Boğdan'a göndermeyi başarmıştı. Ancak Eflak tahtını Kostantin Rakoviça'ya kaptırdı. Ancak 1758 yılında Osmanlı Devleti'nden tahtı satın almayı başardı.³¹⁷ Diğer Fenerli beylerin de yaptıkları gibi tahtı elde etmek için yaptığı masrafları karşılamak adına vergileri arttırdı. İdareciliği sürecinde Türk tüccarlarını Eflak memleketinden çıkarmıştı. Üç sene sonra azledildi.

---

³¹⁴ Xenopol, *a.g.e.*, s. 96.

³¹⁵ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 55.

³¹⁶ Ahmed Vasıf Efendi, *a.g.e.*, s. 161.

³¹⁷ Xenopol, *a.g.e.*, s. 96.

3.3.14. Kostantin Mavrokordato'nun Altıncı Eflak Beyliği (1761-1763)

Önceki dört defa Boğdan beyliği ile şimdiki altıncı Eflak beyliğinin toplamında on dokuz sene boyunca on defa³¹⁸ Memleketeyn idaresine tayin edilen bir Fenerli beyi olmuştu. Eflak tahtını elde etmek için İstanbul'da yaptığı masraflar arasında Rum iki kapıkahyasına da borçlanmıştı. Zaman içerisinde bu konuyla ilgili aralarında çıkan tartışmalar, Kostantin Rakoviça'nın kulağına ulaştı. Rakoviça'nın ajanı, Kostantin Mavrokordato hakkında şikâyetleri olan birkaç boyarı şikâyetlerini dile getirmeleri için İstanbul'a ulaştırdı.³¹⁹ Osmanlı Devletinde şikâyetler alındıktan sonra Mavrokordato için iki ferman yazıldı. Bir tanesi beyliğini güçlendirmeye diğeri azledilmeye yönelikti. Fermanları Eflak memleketine getiren kapıcıbaşı, Mavrokordato tarafından bir tören eşliğinde beylik sarayının kapısında karşılandı. Osmanlı yönetiminin amacı, Mavrokordato'yu azletmek ve tüm mal varlığına el koymaktı. Bunun için ilk önce beyliğini güçlendirmeye yönelik ferman okunmaya başlandı. Ferman okunduktan sonra birden azil fermanı çıkarılarak okundu ve Mavrokordato tutuklanarak mal varlıkları ile birlikte İstanbul'a getirildi.

Osmanlı Sultanı III.Mustafa, Kostantin'nin Rum danışmanlarını da yakalamak istiyordu³²⁰. Osmanlı Devleti'nde Mavrokordato'nun başka varlığı olduğu ve sakladığı düşünülmekteydi. Midilli'ye sürgüne gönderilmişti.³²¹ Memleketeyn idaresinde bir daha tayin edilmedi.

3.3.15. Kostantin Rakoviça'nın İkinci Eflak Beyliği (1763-1764)

Tahta çıktığında kadim bir mesele olan boyarları memnun edebilmek sorunuyla karşılaştı. Rakoviça'ya karşı olup çeşitli entrikalar çıkarmaya çalışanlar arasında Osmanlılar tarafından 'Şeytanoğulları'³²² olarak bilinen Kantakuzen sülalesinden mevcut boyarlar da vardı. Boyarların tutumları nedeniyle Kostantin Rakoviça onları

---

³¹⁸ Erbiceanu, *a.g.e.*, s. 183.

³¹⁹ Xenopol, *a.g.e.*, s. 97.

³²⁰ Xenopol, *a.g.e.*, s. 97.

³²¹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 56.

³²² Popescu, *a.g.e.*, s. 204.

ve öz kardeşini dahi hapse atabilmek için bir ferman çıkarttı.³²³ Taahhhüt ettiği hizmeti yerine getiremediğinden dolayı dört nefer boyar ile Midilli adasında ikamete gönderildi.³²⁴

Şeytanoğlu tabiri daha XVII. yüzyılın sonlarında kullanılmaya başlanmıştır. Kantakuzenlerden Mihai isminde bir tüccar, Tuna nehrine kadar ulaşan devasa çiftliklere sahip çok zengin biriydi. Adı geçen kişinin yanında çalışan çıraklardan bazıları Osmanlı sarayında vezir rütbesine değin ulaşmıştı. Aralarından bir tanesi vezir olduktan sonra Mihai Kantakuzeno onu tebrik etmeye gitti. Vezir'in odasına girdiği sırada odada bir de imam ve hazinedar bulunuyordu. Mihai odaya girince vezir ona, "hoş geldin Çelebi Mihai" dedi. Mihai ise vezire ayağa kalkmasını işaret etti. Görüşükten sonra Mihai dışarı çıktı. Bu sırada imam vezire dönerek "gavur olan birine çelebi demenin kendisine yakışmadığını" dile getirdi. Vezir işittiklerine üzölmüşü. Ancak istediğı cevabı verememişti. Konuşulanları duyan hazinedar ise odadan çıktığı zaman duyduklarını Mihai'ye aktardı.

Mihai ise imamın da vezirin önünde kendisine çelebi diyeceğini söyleyerek imamın evine gitti. İmamın kâhyasından evde bir yılda tüketilen tereyağı, odun, bal, bal mumu ve bakliyat listesini istedi ki kendisi imama hazır etsin. Kâhyaya imam ile vezirin yanında tanışıklarını söyledi. Mihai listeyi aldı. Ertesi gün listede yazılanlarla dolu bir gemiyi imama gönderdi. Arkasından kendisi de imamın yanına gitti. İmam aceleyle önüne çıkarak "hoş geldin Çelebi Mihai" dedi.

Mihai imamın dediklerini duyduktan sonra Paşakapısına giderek hazinedar ile görüşü. Buna göre hazinedardan imamın vezirin yanına gideceğı zaman kendisine haber vermesini istedi.

Mihai, imamın vezirin yanına gideceğini haberini aldığı gün kendisi de vezirin yanına gitti. Mihai'yı gören imam vezirden önce söze girerek yüksek sesle "hoş geldin Çelebi Mihai" dedi. Bununla da yetinmeyerek birkaç defa daha tekrarladı,

---

³²³ Xenopol, *a.g.e.*, s. 98.

³²⁴ Ahmed Vasıf Efendi, *a.g.e.*, s. 239.

Vezire dönerek Mihai hakkında güzel ifadelerde bulundu. İmam aralarından gittikten sonra vezir Mihai'ye ne yaptığını sordu. Mihai de olanları anlattı. Vezir, Mihai'ye baktı ve Türkçe olarak 'ya şeytansın ya şeytanoğlusun'' dedi. Bu günden itibaren Kantakuzenler Şeytanoğulları olarak anıldı.³²⁵ Ancak bir süre sonra Mihai'yin başı kesilerek tüm varlıkları İstanbul'a getirildi. Bir kısmı da Edirne'de açık arttırmada satıldı. Ucuz fiyattan satılmalarından dolayı Romanya'da halen ucuz bir şey satın alındığı vakit insanlar arasında Mihai'yin açık arttırmasından mı aldın diye konuşulur.

3.3.16. Ştefan (Stefan) Rakoviça (1764-1765)

Memleketeyn kapıkethüdalığı görevinde yer alan Rum Stavarake'nin etkisiyle aynı sene içerisinde hem Eflak hem de Boğdan memleketinde Fenerli beyi tayin edilmiştir. Stavarake, Osmanlı Devleti'ne hem Şerban'ın bey olabilmesi için yaptığı masrafı hem de Ştefan'ın babası Kostantinden kalan borçlarını karşılaması için sorumluluk almıştı.³²⁶ Bunların yanında Stavarake, Kostantin Rakoviça döneminde kapsedilen boyarları serbest bıraktırdı. Ayrıca yeni Eflak Bey'i ile aralarını iyi tutmak amacıyla onları İstanbul'a davet etmişti. Ancak boyarların yeni vergi tekliflerine karşı çıkmaları üzerine tekrar hapse atılmışlardı. Hatta boyarları daha fazla korkutmak maksadıyla Ştefan Rakoviça'dan biri Rum diğeri Eflaklı olan iki boyarı öldürmesini istedi. Omuzlarına yüklenen vergilerden dolayı halk isyan etmeye başladı. Ştefan Rakoviça, onları bastırmak için çok kan dökmüştü. İnsanlar korkmuş bir vaziyette başka yerlere göç etmeye başladılar. Silistre valisi söz konusu olayları Osmanlı Devleti'ne şikâyet etmişti. Neticede Stavarake katledildi.³²⁷ Ştefan azledildiği halde yeniden bey olabilmek için fırsatlar kollamaya devam etti.

---

³²⁵ Erbiceanu, *a.g.e.*, s. 169.

³²⁶ Xenopol, *a.g.e.*, s. 99.

³²⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 56.

3.3.17. Skarlat Ghica (İskerlet Gika'nın) İkinci Eflak Beyliği (1765-1766)

Skarlat Gika, Stefan Rakoviça'nın Eflak memleketinde sebep olduğu buhranlardan sonra fazla masraflara girmeden Eflak beyliğini elde etti. Önceki sayfalarda babası Ligor Gika'nın vefatından sonra boyarların Eflak beyi olarak Skarlat'ı istedikleri ifade edilmişti. Ancak Skarlat, Eflak beyi olabildiği vakit artık yaşlı bir haldeydi.³²⁸ Eflak beyi olduktan kısa bir süre sonra da vefat etti.³²⁹

3.3.18. Alexandır Gika (1766-1768)

İskerlet Gika'nın oğludur. Babasının vefatından hemen sonra Boğdan beyliğinden azledilerek Eflak beyi oldu. Beyliği 1768 Osmanlı-Rus Savaşı arifesine denk gelmişti. Rusların Eflak memleketinden gönüllü askerler toplamasına müsaade ettiği için azledildi.³³⁰

---

³²⁸ Xenopol, *a.g.e.*, s. 100.

³²⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 56.

³³⁰ Xenopol, *a.g.e.*, s. 100, Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 56.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin bilhassa Prut savaşı sonrasında Eflak ve Boğdan Beylerini İstanbul'dan atmasının sebebini yalnızca yerli beylere olan güvensizliklerinden kaynaklandığını ifade etmeye çalışıldı. Önceki sayfalarda belirtildiği üzere özellikle Boğdan memleketinde XVI. asırdan itibaren aynı aileden seçilecek bir varis kalmayınca, Osmanlı yönetimi alışlagelmişin dışında boyarların fikrini almaksızın, onların hoşnut olup olmadıklarını göz önünde bulundurmaksızın kendi tercihiyle bir voyvoda seçtiği dönemler oldu. Buradan hareketle Osmanlı Devleti'nin, başlangıçta Boğdan memleketinde beylerin seçiminde, kendisine karşı bir tepki doğmasına mahal vermemek adına boyarların takdirlerine bırakıldığı ve Osmanlı Devletinin kendi siyasi çıkarına uyum sağlayabilecek bir voyvodanın yer almasını istediği sonucu çıkarılabilir. Boğdan memleketinde beylerin varis sorunu ortada olmadığı daha eski bir tarihe gidecek olursak, Büyük Ştefan'ın oğlu Bogdan'ın Osmanlı Devleti'ne itaat etmesiyle birlikte Boğdan Beyini kendi takdirlerine göre seçmesinde yol açan başlıca etkindir değerlendirmesinde bulunabiliriz.

Boğdan Bey'i Dimitri Kantemir'in seçilmesinin nedeni ise Kırım Hanı Devlet Giray'ın telkinleri etkili oldu böylece Prut harbinden sonra voyvodalıkların seçimi meselesi, politik olarak Romen beyliklerini etkiledi. Prut Savaşı ile birlikte ise mevcut yerli Eflak ve Boğdan beylerinin Rusya ve Avusturya devletleri yanında yer almak isteyerek ihanet ettiklerinin fark edilmesi ile birlikte, voyvodalıkların seçiminde doğrudan seçme hakkı sadece Osmanlı yönetiminin insiyatifinde kalmasına sebep oldu. Dolayısıyla boyarların kendi aralarında kabul etmedikleri bir voyvodayı değiştirmeyecekleri hususu, hem yerli boyarlar hem de yerli ahalinin kabul etmesine mecbur bırakacak bir politik kontrol mekanizması haline gelmişti.

Boğdan Bey'inin kimlerden seçileceği konusu, Prut Savaşı sırasında Dimitri Kantemir'in ihaneti ortaya çıkması üzerine Boğdan beyliğine yeni bir voyvoda

atanması ihtiyacı hissedilmesi üzerine, boyarların tercihini soran Osmanlı sadrazamı yine de uygun gördüğü iki isim dışında boyarlara başka bir tercih hakkı tanınmadı. Boğdanlı boyarlar ise Osmanlı sadrazamına, ortaya çıkan ihanet durumunun nedenini uzun zamandan beri kendi beylerini seçme hakkının ellerinden alınıp Osmanlı yönetiminin seçmesinden dolayı ortaya çıktığını ifade ederek, Osmanlı Devletinin Eflak ve Boğdan Beylerini Prut savaşı öncesinde tarafından seçtiğini gösteren bir misaldir. Eflak voyvodalığına ise henüz görevde olmasına rağmen Osmanlı yönetiminin şüpheyle yaklaştığı Kostantin Brankovanu, bir müddet sonra görevinden azledilmişti. Memleketeyn idaresinde gönderilen Rumlardan, bu duruma meyilli olmaları, tarihi süreç boyunca Romen milletiyle olan bağlarına ve Memleketeyn'deki maddi çıkarlarına elverişli bir durum olmasından kaynaklandığını ifade edilebilir. Fenerli Beylerin öncüsü kabul edilen Nikola Mavrokordato'nun daha Brankovanu ile Kantemir'in ihanetleri ortaya çıkmadan evvel, Osmanlı yönetimi tarafından nasıl Boğdan voyvodalığına görevlendirdiği önceki sayfalarda izah edilmişti. Bu durumu da Memleketeyn idaresine gönderilen Fenerli Beylerin gerçekte yerli beylere duyulan güvensizlikten kaynaklanmadığını da eklenebilir. Fenerli Beylerin amaçları Osmanlı Devletinin dış siyasetine dahil olarak hedeflerine ulaşmaktı. Ancak 1711-1768 yılları arasında bu hedeflerine yönelik bir girişimleri bulunmadığını yapılan araştırmalar sonucunda anlaşılmaktadır.

Her ne kadar Memleketeyn idaresine gönderilmeye karar verilen Fenerli Beyler, İstanbul'da ticaretle meşgul olan Rumlardan ziyade devlet yönetimini daha rahat üstlenebilecek bilgili ve kültürlü kişilerden seçilmiş olsalar da bu memleketlere tayin edilecek voyvodalık görevinde buldukları süre zarfında, ekonomik açıdan da etkin bir güç elde ettikleri anlaşılmaktadır.

Romen tarihçilerce Fenerliler Dönemi hakkında eleştirileri ekseriyetle bu beylerin elde ettikleri kazançlara dikkat çekilmektedir. Ancak bu konuda salt bir çalışmanın eksikliği, tarihi kanaatlerin kesin bir sonuca ulaşmasına engel olmaktadır.

KAYNAKLAR

I. BİRİNCİL KAYNAKLAR

A. Başkanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Mühimme Defterleri (A.DVNSMHM.d)., 116, 117, 119, 120, 121, 135, 141.

Ali Emiri Tasnifi:

Ahmed III (AE. SAMD III): 130/12771, 130/12806, 216/20875, 24/2304, 82/8199.

Mahmud I (AE. SMHD I): 121/8767, 25/1478, 262/21268, 74/4895.

Osman III (AE. SOSM III): 23/1643, 29/2070.

Mustafa III (AE. SMST III): 268/21447, 296/23691, 38/2683, 88/6610.

Cevdet Tasnifi:

Hariciye (BOA, C.HR): 76/3752

Topkapı Sarayı Müzesi Arşiv Defterleri (TSMA.d):1279/28

B. Kronikler

Ahmed Vasıf Efendi, (2020) (Ankara), *Ahmed Vasıf Efendi ve Mehasinü'l-Asar ve Haka'ikul'l-Ahbar'ı 1166-1188/1752-1774 (İnceleme ve Metin)*, haz. Nevzat Sağlam, Türk Tarih Kurumu.

İzzi Süleyman Efendi, (2019) (İstanbul), *İzzi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1157-1165/1744-1752)*, haz. Ziya Yılmaz.

Subhi Mehmet Efendi, (2007) (İstanbul), *Sami ve Şakir Tarihleri ile Birlikte 1730-1744 (İnceleme ve Karşılaştırmalı Metin)*, haz. Mesut Aydın.

Cantemir, Dimitrie (1997), Chişinau *Descrierea Moldovei*, Chişinau Litera.

Popescu, Radu (1963), Bucureşti, *İstoriile Domnilor Tarii Romaneşti*, haz. Constantin Grecescu, Academiei Republicii Populare. Romane.

Uricariul, Axinte (1993), Bucureşti, *Cronica Paralela a Tarii Romaneşti şi a Moldovei*, haz. Gabriel Ştrempel, Minevra.

Erbiceanu, Constantin, (1888), Bucureşti, *Cronicarii Greci Care au Scris Despre Romani in Epoca Fanarioata*, Tipografia Cartilor Bisericeşti.

Neculce Ion, (2001), Bucureşti, *Letopisetul Tarii Moldovei*, haz. Gabriel Ştrempel, Litera International.

II. ARAŞTIRMA ESERLERİ

Alexandrescu, Maria. M.-Bulgaru Dersca, ‘‘*Sur La Domination Ottomane Dans Les Principautes Roumaines Au XVIII Siecle: Le Probleme De L'autonomie*’’, XI. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, c. III, Ankara 5-9- Eylül 1990, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1994, 1170-1183.

Aktepe, M. Münir, (1989), (İstanbul), ‘‘*Ahmet III*’’ TDV, *İslam Ansiklopedi*, c.II, 34-38.

Bıyık, Ömer, ‘‘*Bartınlı Es-Seyyid İbrahim Hamdi Efendi'nin Atlas'ında Eflak-Boğdan (Memleketeyn)*’’, Balkan Tarihi, c.II, Osmanlı Mirası ve Türk Kültürü Araştırma Derneği, 243-259.

Çiftçi, Cafer, ‘‘*Bab-ı Ali'nin Avrupa'ya çevrilmiş iki Gözü: Eflak ve Boğdan'da Fenerli voyvodalar (1711-1821)*’’, Uluslararası İlişkiler, c.7, sayı 26, (Yaz 2010), 27-44.

Decei, Aurel, (1988) (İstanbul), ‘‘*Fenerliler*’’, *MEB İslam Ansiklopedisi*, c. IV, 547-550.

Demir, Uğur, (2012) (İstanbul), ‘‘*1768 Savaşı Öncesi Osmanlı Diplomasisi (1755-1768)*’’ (*Doktora Tezi*), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Bilimdalı.

Djuvara, Neagu, (2013), (Bucureşti), *O Scurta Istorie Ilustrata a Romanilor*, Humanitas.

Ekrem, Mehmet Ali, (1993), *Romen Kaynak ve Eserlerinde Türk Tarihi I Kronikleri*, Ankara, TTK.

- Engin, Hakan**, (2022) (Edirne), *Tuna Savunma Hattında bir Osmanlı İstihkâmı, Askeri ve Mali Yönleriyle İbrail Kalesi'nin Organizasyonu (1711-1829)*, (Doktora Tezi) Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı.
- Eray Biber, Tuğba**, (2020), (Ankara), "Osmanlı Toplumunda Rumlar", *Osmanlı Toplum Yapısı ve Millet Sistemi*, ed. Nejla Günay, Nobel Yayınevi, 163-204.
- Eremia, İon**, (2002) (Chişinau), "Cum Ne Cunoaştem İstoria?" Democtaria no:13.
- Eremia, İon**, "Moldova, Moldovlahia, Valahia, Tara Romaneasca, Ce Ne Spun İzvoarele İstorie", Comitetul de Miniştri al Consiliul Europei, 31 Octombrie 2001.
- Hammer**, (1991) (İstanbul), *Büyük Osmanlı Tarihi*, çev. Nilüfer Epçeli, Üçdal Neşriyat.
- İrmscher, Johannes**, "Alexandros Mavrokordatos Greek Scholar And Turkish Diplomat", XII. Türk Tarih Kongresi (12-16 Eylül 1994), Kongreye Sunulan Bildiriler, c. III, Ankara, Türk Tarihi Kurumu Yayınları 1999, 1005-1008.
- Karaca, Zafer**, (2008) (İstanbul), *İstanbul'da Tanzimat Öncesi Rum Ortodox Kiliseleri*, Yapı Kredi Yayınları.
- Kurat, Akdes Nimet**, (2010), (Ankara), *Rusya Tarihi, Türk Tarihi Kurumu*.
- Massie, Robert K**, (2019) (İstanbul), *Büyük Petro, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*.
- Maxim, Mihai**, (2012) (İstanbul), "Tuna", TDV *İslam Ansiklopedisi*, c.41, 372-374.
- Maxim, Mihai**, (2001), (İstanbul), "Kantemiroğlu (Dimitrie Cantemir)", TDV *İslam Ansiklopedi*, c.24, 320-322.
- Orhonlu, Cengiz**, (1964), "XVIII. Yüzyılda Osmanlılarda Coğrafya ve Bartınlı İbrahim Hamdi'nin Atlası", İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, c.14, sayı 19, 115-140.
- Ortaylı, İlber** (1996) (İstanbul), "Gospodarlık", TDV, *İslam Ansiklopedi*, c, 14, 115-116.

Özcan, Abdulkadir, (1992), (İstanbul), “*Boğdan*”, TDV *İslam Ansiklopedi*, c.VI, 269-271.

Özcan Abdulkadir, (2007), (İstanbul), “Pasarofça Antlaşması”, TDV *İslam Ansiklopedi*, c. 34, 177-181.

Postelnic. Dexonline.Erişim: 08 Mayıs, 2022, <https://dexonline.ro/definitie/postelnic>
Sarıcaoğlu Fikret, (2007) (İstanbul), “*Osman III*”, TDV *İslam Ansiklopedisi*, c. 33, 456-459.

Sertoğlu, Mithad, (2011) (Ankara), Mufassal Osmanlı Tarihi, c.V, Türk Tarih Kurumu.

Sözen, Zeynep,(2007), (İstanbul), *Tekboynuz Kara Boğdan Voyvodası*, Remzi kitabevi.

Şirokorad, A.B.,(2009), (İstanbul), *Rusların Gözünden 240 yıl Kıran Kırana Osmanlı-Rus Savaşları, Kırım Balkanlar -93 Harbi ve Sarıkamış*, çev. D. Ahsen Batur, Selenge.

Tansel Selâhattin, (2017), (Ankara), Sultan II. Bayezit’in Hayatı, *IV/A-2-2.1.Dizi*, Sayı 36, Türk Tarihi Kurumu.

Uzunçarşılı, İ.H. (1988). *Osmanlı Tarihi* (3. bs.). Ankara. Türk Tarih Kurumu, c. 4, II Kısım.

Xenopol, Alexandru Dimitrie, (1925), (Bucureşti), *İstoria Romanilor din Dacia Traiana*, c. IX, haz. I. Vladescu, Cartea Romaneasca.

Yıldız, Hakan, (2006) (İstanbul), *Haydi Osmanlı Sefere! Prut Nehri’nde Lojistik ve Organizasyon*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yılmaz, Serap, (1999) (Ankara), “*Boğdan Voyvodası Ligor Aleksandr Gika’nın Ölümü (1777)*”, XII. Türk Tarih Kongresi, (12-16 Eylül 1994), Kongreye Sunulan Bildiriler, III.Cild, Ankara Türk Tarih Kurumu yayınları 1999, 1009-1016.

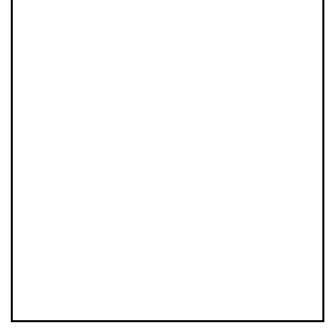
Daş Daracı, Mevlüde Gökçen, (2019) “*İstanbul, Eflak-Boğdan Erdel Voyvodaları ve Osmanlı İstihbaratına Dair Roller*”, *Strateji ve Araştırmalar Dergisi*, c.3, sayı. 1, 1 Mart 2019, 86-97.

Zinkeisen, Johann Wilhelm, (2011) (İstanbul), Osmanlı İmparatorluğu Tarihi (1669-1774), c. V. çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe.

ÖZGEÇMİŞ

2009 yılında İstanbul'da Gürlek Nakipoğlu Lisesini tamamladım. 2018 yılında İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldum. Aynı sene Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Programı'nda yüksek lisans eğitimine başladım.
